

פרשת שלח

שעורו השבועי של מו"ר שליט"א
ובו דברים חוצבי להבות מהזוה"ק
מוסר ורמזים מפרשת השבוע

מצות לא תעשה
ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם
מצות עשה
להפריש חלה
באור הפטרת שלח

בהוצאת
ישיבת "נהר שלום" מקובלים
תכב"ץ - ירושלים
התש"פ
להשיג בטל: 02-6222560

לעילוי נשמת

מורנו ורבנו שר התורה ועמוד ההוראה
גאון ישראל ותפארתו
הרועה הנאמן פוסק הדור
ראש ממשלת התורה
מדין הראש"ל צ הגאון כמוהר"ר

עובדיה יוסף

זצוקלה"ה זיע"א
נפטר ג' בחשון התשע"ד

ת.נ.צ.ב.ה.

חוברת זו הוקדשה
לעילוי נשמת

הרבנית
שולמית רחל בת מזל ע"ה
נפטרה ז"ך אלול התשע"ט

ת.נ.צ.ב.ה.

שיעור שבועי ממורינו ראש הישיבה שליט"א פרשת שלח לך

התש"פ

מצות לא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם

מצות לא תעשה שלא להרהר בעבירה, שנאמר (במדבר טו, לו) "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם" ואמרו: אחרי עיניכם זה הרהור עבירה [א]. ועובר גם על הא דכתיב (דברים כג, י) "ונשמרת מכל דבר רע", מכאן אמר ר' פנחס בן יאיר אל יהרהר אדם ביום ויבוא לידי טומאה בלילה [ב].

א. אסור להביא עצמו לידי הרהור, אלא אם יבוא לו הרהור יסיע לבו מדברי הבאי לדברי תורה, שהיא אילת אהבים ויעלת חן [ג].

ב. צריך אדם להתרחק מהנשים מאד מאד. ואסור לקרוץ בדין או בהגליו ולרמוז בעיניו לאחת מהעריות. ואסור לשחוק עמה, להקל ראשו כנגדה או להביט ביופיה. ואפילו להריח בבשמים שעליה אסור [ד].

ג. אסור לאדם להסתכל באשת איש מן התורה, שנאמר "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם". ואמרו חז"ל (במדבר רבה, י) ליבא ועינא תרי סרסורי עבירה. ומדברי קבלה אסור להסתכל אפילו בפני אשה פנויה, שנאמר (איוב לא, א) "ברית כרתני לעיני ומה אתבונן על בתולה" [ה].

עיניים והארות

מר מעינא בישא וכי טר אינו מפתח מעין הרע? אמר להו: אנא מזרעא דיוסף קא אתינא, דלא שלמא ביה עינא בישא, דכתיב: בן פורת יוסף בן פורת עלי עין, ואמר רבי אבהו: אל תקרי עלי עין אלא עולי עין (שייסק ובני עולין על עין הרע ואינה שולטת בהם). וכן מסופר על ר' אבהו (בכתובות יז, ר' אבהו כי הוה אתי ממתבתא לבי קיסר (כשהיה מגיע טבית מבית המדרש לבית הקיסר), נפקן אמהתא דבי קיסר לאפיה ומשריין ליה הכי (היו יוצאות הנשים החשובות של בית הקיסר לקראתו ושרות לו כך): רבא דעמיהו מדברנא דאומתיה (נשיא בעצמו ומנהיג אומתו), בוצינא דנהורא, בריך מתייך לשלם (נר המאיר ברוך בואך לשלום). וכן מסופר שם בגמ' על רב אחא שהיה מרכיב הבלות על כתיפו ומרקד, אמרי ליה רבנן: אנן מהו למיעבד הכי, אמר להו: אי דמיין עלייכו כבשורא לחיי (אם הן דומות בעיניכם כקורה, שאין אתם מהררים בהן, כשר הדבר), ואי לא, לא. וכתבו הריטב"א (סוף קידושין) והמאירי בכתובות (שם) אלא שאין ראוי להקל בדברים אלא לחסיד גדול שמכיר ביצרו, ולא כל תלמידי חכמים היו נוטחים ביצרם. ובחינוך (מצוה קפח) כתב ואף האמוראים שהקלו בדברים אלו לא הקלו אלא במקום מצוה, והם ז"ל היו כמלאכים שלא היה עסקם אפילו שעה קלה כי אם בתורה ומצות, אבל אנחנו עכשיו אין לנו לפרוץ אפילו גדר קמן בעינים אלו.

[ג] רמב"ם (פכ"א מהלכות איסורי ביאה ה"ט). מוש"ע (אה"ע"י סי' כג סעי' א).

ואיתא בגמ' גדה (ג). כל המביא עצמו לידי הרהור אין מכניסים אותו במחיצתו של הקדוש ברוך הוא, שנאמר (בראשית לח, י) באונן "וירע בעיני ה'" – הרי שקרוי רע, ונאמר (תהלים ה, ה) "כי לא אל הפזן רשע אתה לא יגורך רע", לא יגור עמך רע.

[ד] שו"ע (אה"ע"י סי' כ"א סעי' א).

[ה] רבנו יונה (אגרת התשובה אות טח-טט).

איתא בגמ' כתובות (דף טו, י) "כי תצא מחנה על אויביך ונשמרת מכל דבר רע" (דברים כג, י). מכאן אמר ר' פנחס בן יאיר, אל יהרהר אדם ביום ויבא לידי טומאה בלילה.

[א] ברכות (יב), שנאמר: "ויאמר שמשון וגו' כי היא ישרה בעיני". ועי' בספרי שם "אחרי עיניכם" זו זנות. והוא נמנה במנין הלאוין בסה"מ (ל"ח טז), ובסמ"ג (לאוין טז), סמ"ק (סי' ל), החינוך (מצוה שפז). ושם מנהו ללאו אחד יחד עם האיסור של הרהור עבודה זרה, שכן באותו לאו נאמר גם "אחרי לבבכם", וזה מינות, והלאו הוא לא לתור אחרי לבבנו בעבודה זרה ואחר ראית העינים בזנות.

ומבואר ברמב"ם (פכ"א מהלכות איסורי ביאה ה"ב) שאין לוקים על לאו זה, לפי שהוא לאו שאין בו מעשה, אבל לוקים על זה מכת מרדות. וכתב הרמב"ם (שם ה"ג) ואין איסור הסתכלות מן התורה אלא בנשים שהן עריות עליו, כגון אשת איש וכיוצא, אבל המסתכל בפנויה דרך זנות האיסור הוא מדברי קבלה, שכן הוא אומר (איוב לא, א) "ברית כרתני לעיני ומה אתבונן על בתולה".

[ב] גמ' כתובות (טו). ודעת רוב הראשונים והם התוס' (ע"ז כ: ד"ה שלא), הרמב"ן (הולין לו: ח"י הר"ן (שם), סמ"ג (לאוין קכו) סמ"ק (סי' כד) רבנו יונה באגרת התשובה יום ב' (הובא באורחות חיים ח"ב ע"י ק"ג), שזו דרשה גמורה והאיסור הוא מן התורה. וכתב רבנו יונה (שם) ואפילו בפנויה הרהור אסור מן התורה. ודעת היראים השלם (סי' טה) שכל האיסור הוא מדרבנן, והדרשה אינה אלא אסמכתא. ואיסור זה של "ונשמרת מכל דבר רע", אפילו לסוברים שהוא מן התורה, כתבו הראשונים (סמ"ק סי' ל) שאינו ענין ללאו של "ולא תתורו אחרי... עיניכם", שבו נשמעת האיסור בהסתכלות אפי' שלא לשם זנות, אלא שנהנה בהסתכלות, ולאו דלא תתורו האיסור הוא במסתכל לשם זנות.

כתבו הראשונים שמי שמכיר בעצמו שיערו נכנע וכפוף לו ואינו מעלה שינא כלל, מותר לו להסתכל ולדבר עם האשה, וכמו שאמרו על ר' יוחנן (ברכות כ), רבי יוחנן הוה רגיל דהוה קא אזיל ויתבי אשערי דטבילה, אמר, כי סלקן בנות ישראל ואתיין מטבילה מסתכלן בי (כשעולות בנות ישראל ובאות מטבילה בדרך לבייתם הן מסתכלות ב), ונהוי להו זרעא דשפירי כוותי (ויהיו להן ילדים יפים כמותי). אמרי ליה רבנן: לא קא מסתפי

ד. אסור לאדם להסתכל בנשים בשעה שהן עומדות על הכביסה^[10]. ואפילו להסתכל בבגדי צבעונים של אשה שהוא מכירה, אסור, אפילו אינם עליה, שלא יבוא לידי הרהור^[11]. וכבר אמרו רבותינו ז"ל הרהורי עבירה קשים מעבירה^[12].

ה. אסור לאדם שאינו נשוי לשלוח ידיו במבושיו, שלא יבוא לידי הרהור. ואפילו תחת טבורו לא יכניס ידו, שמא יבוא לידי הרהור^[13].

ו. אין לך דבר בכל התורה כולה שהוא קשה לרוב העם לפרוש, אלא מן העריות ואבזרייהו. לפיכך ראוי לו לאדם לכוף יצרו בדבר זה, ולהרגיל עצמו בקדושה יתירה ובמחשבה טהורה ובדעה נכונה, כדי להנצל מהן. ויזהר מן הייחוד, שהוא הגורם הגדול^[14].

ז. עם הכל אדם רוחץ, חוץ מאביו וחמיו ובעל אמו ובעל אחותו^[15].

עינים והארות

הראשונים וגדולי החכמים התפאר אחד מהם שמעולם לא נסתכל במילה שלו, ומהם מי שלא התבונן מעולם בצורת אשתו, מפני שלבו פונה מדברי הבאי לדברי האמת, שהם אוחזים ללב הקדושים, כמו שכתוב (משלי ה, יט) "באהבתה תשנה תמיד". וכ"כ מוש"ע (סי' כג סעי' ז).

ואיתא בגמ' נדה (ג) אמר רבי טרפון: כל המכניס ידו למטה מטבורו – תקציץ, אמרו לו לרבי טרפון: ישב לו קוץ בכריסו לא ימלנו? אמר להן: לא, והלא כריסו נבקעת! אמר להן: מוטב תבקע כריסו ולא ירד לבאר שחת.

[1] רמב"ם (פ"ב מהלכות איסורי ביאה הלכ' יח, ט). וכתב החפ"ן חיים (אהבת תורה, ח"א פ"ז בהג"ה ד"ה וכבר), יש מההמון שמקילין באיסור יחוד בזה, והוא באמת עוון פלילי, ובא לפעמים על ידי זה קלקול גדול, ועתידין ליתן את הדין על זה בעולם הבא, וגם לסבול יסורין עבור זה בעולם הזה.

מעשה נורא במי שעבר על איסור יחוד

הובא בספר לב אליהו (להגדר"א לופיאן, בחלק שביבי לב הנדפס בסוף הספר, עמ' רפד אות קכד), סיפר לי הרב הצדיק הגדול ז"ל, רב העיר אליסקע, שקרא בעצמו בפנקס הקהל של עיר ליסא, מקום רבנותו של הגאון רבי יעקב ז"ל בעל הנתיבות ועוד, מעשה נורא שאירע עם בתו של הנתיבות. בתו היתה אלמנה, ובתה עמדה להנשא, ונסעו עם ערל אחד לאיוו עיר לקנות בגדים וצרכי חופה עבור הכלה. הערל ידע מזה והולכים לביתו בערמה, וקרא לחביריו, ושדדו את כספם וקשרום בחבלים והדליקו את התנור כדי להשליך אותם שם ולשורפם שלא יזכר מהם. בינתיים הניחו הכסף על השלחן והתדיינו ביניהם האידך לחלק הכסף. ולפתע פתאום נפתחה הדלת ונכנס קצין גרמני לבית, וברחו הרוצחים, והקצין התירם והחזיר להם כספם והולכים עד לאכסניא בעיר.

בלילה בא הנתיבות בחלום אל בתו ואמר לה, דעי כי כאשר נתוודעתי מצרתכם, עליתי אל מקום גבוה ובקשתי רחמים עליכם, ולא הועיל כיון שעברתם על איסור יחוד עם הערל. ועליתי למקום גבוה יותר, והתחננתי שיעמוד לי זכות התורה שהרבצתי בישראל בחיבורי נתיבות המשפט וכו', והצלתי אתכם. ומעתה תהיו והירות באיסור יחוד. כל זה סיפרה הבת לאנשי הקהילה בעיר, והם כתבו זאת בפנקס לזכרון עולם.

[1] ר"א ברייתא פסחים (נא) רמב"ם (שם ה"ז), רמ"א בשו"ע (סי' כ"ג סעי' ו, וגרס אחיו ובעל אמו ועיין שם ח"ט וב"ש).

וכתב הרמב"ם (שם) ויש מקומות שנהגו אף בשני אחים שלא יכנסו כאחד למרחץ, שגזרו כן משום בעל אחותו. וכתב רש"י (פסחים שם) טעם האיסור הוא משום הרהור, שמתוך שרואה ערות אביו נזכר שמשם יצא ונתן לבו להרהר, וכן בחמיו ובעל אחותו. והמאירי כתב (פסחים שם) שאין האיסור משום הרהור, אלא מחשש פריקת עול יראה, ולכן אם היה אביו צריך לו לשמשו מותר. וכתב האגודה (פסחים סי' ג בשם יש מהלקים) שאין האיסור אלא כשרוחצים בניגית אחת, ונחלקו עליהם

כתב הרמב"ם (טורה נבוכים, ח"א פרק ט): כבר ידעת שאסור לנו ליהנות בערוה על איזה צד שיהיה ואפילו בראיית העין, והוא שיכוין ליהנות, ואמרו חז"ל, אם פגע בך מנוול זה, משכהו לבית המדרש, אם ברזל הוא נמוח, ואם אבן הוא מתפוצץ, שנאמר (ירמיה כג, כט) "הלוא כה דברי כאש נאם ה' וכפטיש יפוצץ סלע".

בספר החינוך (מצוה קפח) כתב: מדיני מצות "לא תקרבו" מה שאסרו חז"ל בזה לגדר, והוא שלא יקרין אדם בידיו וירמוז בעיניו לאחת מן העריות, ושלא לשחוק עמהם כלל, ואפילו להריח בשמים שעליהם אסור, ושלא להביט בנשים כלל, ואפילו בפני כלה, ככוונת הנאה, ואפילו באצבע קטנה שלהן אסרו להסתכל, חוץ מאשתו של אדם שמותר לו להביט ביופיה וכו'.

ואמרו חז"ל (ברכות כד) שאסור להסתכל אפילו בשערה של אשה האסורה לו, ואפילו לשמוע קולה לכוונה שיהנה בה אסור. ואפילו להסתכל בבגדי צבע של אשה, כלומר בגדים נאים שדרכן לעשותן מבגדים צבעונים, אסור להסתכל בהן כל זמן שמכיר האשה הלובשת אותן, לפי שמתוך ראיית המלבוש יבוא להרהר בה. והרחיקו גם כן שלא לשאול בשלום אשת איש כלל ואפילו על ידי בעלה. כלל הדבר הוא, שלא יעשה האדם שום דבר בעולם המביאו לידי הרהור בנשים, לא כמעשה ולא בדיבור ולא שום רמז לקרב דעת האשה עם דעתו, אלא באשתו לבד. עכ"ד החינוך.

[1] איתא בגמ' (ב"ב נו) ועוצם עיניו מראות כרע א"ר חייא בר אבא זה שאין מסתכל בנשים בשעה שעומדות על הכביסה, וכ"פ ברמב"ם (שם ה"א), ובשו"ע (אהע"ז סי' כ"א סעי' א).

[2] איתא בגמ' ע"ז (כ) אמרו חז"ל "ונשמרת מכל דבר רע" שלא יסתכל אדם באשה נאה ואפילו פנויה, באשת איש ואפילו מכוונת, ולא בבגדי צבע של אשה. וכ"פ הרמב"ם (שם), והשו"ע (שם).

וכתבנו בספר שובב"ם (הוצאת ישיבתנו ח"א דף לג אות ז) מהס"ק שאל יסתכל בנשים להנות מפיין כי היא גופא עבירה ונקרא מומר לדבר אחד. ומלאך המות מביאה לפניו בשעת מותו ומתלוצץ בו, ובא בגלגול עוף הנקרא ראה שהיא מזנה אחרי הראיה. וז"ס "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם" ומזה יבא להשחית זרעו ולטמא נפשו. ואצ"ל שלא להרבות שיחה עם האשה שגורם רעה לעצמו, שהסמ"א שנקרא רעה נדבכת בו ובטל מדברי תורה, אשר עון בטולה חמור מעבודה זרה גילוי עריות ושפיכות דמים, וילך מדחי אל דחי ביד מלאכי חבלה אכזרים ולא יתנו לו מנוחה. וסופו יורש גיהנום אחר כמה שנים יוליכוהו בגיהנום לקחת ירושתו שירש בגיהנום חלק חברו.

[3] כ"ה בגמ' יומא (כט). והטעם הוא פרש"י (שם) שתאות נשים קשה להכחיש את בשרו יותר מגופו של מעשה, והרמב"ם פירש (בטורה נבוכים ח"א פ"ח) מפני שהחוטא בהרהור חוטא בשכל, במבחר מדותיו, ואינו דומה מרי של עבד פחות למרי של שר גדול.

[4] רמב"ם (שם ה"ג), מוש"ע (סי' כג סעי' ד). וכתב הרמב"ם (שם ה"ד) חסידים

ה. במרחץ או בבית הכסא יחשוב אדם חשבונותיו ומחשבות הפציו וצרכיו, כדי שלא ירהרר בעבירה, כי שם רגילות הרהור עבירה יוב.

ז. נוהגת מצוה זו בכל מקום ובכל זמן, בזכרים ובנקבות, והעובר על זה וכן מי שהוא תר אחרי עינו, עובר על לאו זה תמיד בכל עת עסקו ויג.

י. אסור להסתכל ולצפות אפי' דרך אקראי בטומאה הגדולה הנקראת מלביזי, אשר בה העין רואה כל התועבות שבעולם, עבודה זרה, גילוי ערוות, ושפיכות דמים, וכו', עם כל פרטי פרטים שלהם ושל העושי רשעה, ומצורף עם תעמולה עצומה ובנירונים נוראים לחיי הוללות והפקרות ולפריקת עול רח"ל, והשמן מרקד שם, שיש לה משיכה גדולה רחמנא ליצלן ויהו.

יא. אסור בשום אופן להתחבר לאינטרנט, כי כהרף עין יכול האדם להגיע למקומות המושחתים והגרועים ביותר. ולא יאמר האדם "אני שולט על עצמי", "אני מספיק חזק", שהרי "אין אפטרופוס לעריות" [טו]. והמוכרחים לכך לצורך עבודתם

עיניים והארות

המסך – במקום תמונות של גדולי הדור... ועוד במרכז הבית – בסלון המפואר שלך...

"התביא את הקללה לביתך במקום את הברכה?"

בית המחבר לאינטרנט, נהפך לרשות הרבים! לא רשות הרבים של שישים ריבוא, אלא רשות הרבים של כחמש מיליארד איש החיים על כדור הארץ. זהו בעצם ההגדרה הלמדנית של המודם.

יש לומר ברורות: הצפייה בהם, הינה איסור גמור מן התורה

הצופה בהם עובר על כמה וכמה איסורים המורים מן התורה, ואלו מקצת מהם: "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם, אשר אתם זונים אחריהם" (במדבר טו, לט) "לא תלך רכיל בעמך" (ויקרא יט, טז) "ולא תביא תועבה אל ביתך" (דברים ז, כז) וכן עובר על "ביטול תורה", "מושב לצים", ועוד ועוד.

וזאת עליך לדעת: הדבר השנאו ביותר על הבורא יתברך, והוא שמעורר חרון אף גדול עלינו, הוא הזימה, וכמו שידע זאת כבר בלעם הרשע, שאמר: "אלוהיהם של אלו שונא זימה – הוא". ומעצתו אבדו עשרים וארבעה אלף איש מישראל במגיפה.

לכן כל אדם אשר ישנה יראת שמים בלבבו, ידע שעליו להרחיק בהחלטיות מכשירים אלו מן הבית.

ואשר על כן, חובה עלינו להיות אמיצים ולא רכרוכיים, להיות נחושים בהחלטתנו לעשות את הצעד הנכון, אשר יעשה לנו את החיים טובים יותר, בעולם הזה ובעולם הבא.

ופלא גדול בעיני, הביצד אנשים יראים, אינם שמים על לב, ואינם מתבוננים. שהלא דבר זה הוא שאלה גדולה של פיקוח נפש ממש, ואף יותר מכך, זהו "פיקוח נשמה ממש", מדוע ולמה אינם מתייעצים עם גדולי ישראל ורבותיהם האם להכניס 'מחשב' אינטרנט ושאר מרעין בישין אל הבית, כמו שמתיעצים עימם בשידוכים, או בעניינים של בין חיים למוות? מדוע? והלא עיקרו של הבית עומד על ענייני הקדושה. והינך מכניס את עצמך ואת בני ביתך בסכנה גדולה, סכנה רוחנית לאין שיעור...

דע לך הכנסת מחשב לתוך הבית, מחייבת פסק הלכה ברור מרב מובהק, המבין בדברים אלו, וזאת אך ורק לאחר בירור הסיבה, ולצורך פרנסה, וח"ו לא לשום צורך אחר

הפרצה הנוראה, "מחשב" שמה.

היא מאיימת חלילה להחדיר תרבות קלוקלת אל טובי הבתים שלנו. הבתים שמחויקים את המחשב, מסתגלים לאווירה גרועה ביותר, לאווירה רחובית בחוסר מודעות.

האגודה (שם) ומרדכי (פסחים שם) בשם מהר"ם מרוטנבורג ואסרו אף במרחץ שלנו וכ' שאין לחלק בדבר מדעת הכרס, וכ"מ בדברי הרמ"א בשו"ע (שם). וכתבו האגודה (שם) והרמ"א בשו"ע (שם) וב"ד סי' רטב סעי' טז) אבל במקומות שנהגו לכסות הערוה בבית המרחץ, מותר, שאין לחוש להרהור.

[יב] ספר חסידים (סי' תקנ"ו).

[ג] החינוך (מצוה שפ"ו).

[יד] וכבר מפורסם בעולם, מתוך הניסיון, שהנותן עינו במכשיר טמא הזה, הוא נהפך לבן "בליעל" פורק עול וכו' רחמנא ליצלן. ולכן שומר נפשו ירחק מזה, שקץ ישקצנו, כי חרם הוא... ואדרבה, אצל הקטנים הסכנה כפולה ומכופלת. כי תשוקת ההתחקות של "ואעשה גם כן אני", הוא אצל הילד עצום מאוד... וגם כי אצל הצעיר נחקק לו בדמיונו מאוד, כל מה שרואה ישאר בו לכל ימי חייו ר"ל. **ובוודאי חובה רבה על ההורים, להשגיח בשבע עיניים על בניהם ובנותיהם, שלא יהיה להם שום מגע ושום הבטה במכשיר הטמא הנ"ל, כדי להצילם משחת. ואם כך אמרו על 'המלביזיה' כ"ש וכ"ש על המחשב, הסרטים, האינטרנט, הפלאפונים, וכל מרעין בישין, שחומרתם והרסנותם חמורה משל זה, כמו שנתבאר כאן היטב ובבהירות. ובזכות זה – יזכו לראות בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות, ולרוות מהן רוב נחת דקדושה, ובכל אשר יפנו – יצליחו לטובה ולברכה.**

[טז] **"האינטרנט – הרס את כל העולם המערבי..."**

כהרף עין, בלחיצת כפתור אחת, אתה מגיע להטא ועבירה... הכל מעורב יחד, קודש וחול, אור וחושך בסיבוב קל אחד...! ורבים הבתים שנפלו בהם חללים, ה' יצילנו.

"משכו ידיכם והצילו נפשותיכם, ואל יהיו איש להכניס זאת לביתו". "הטומאה הטכנולוגית והאלקטרונית, הריקבון והמודרניות, מחריבה והורסת, היא אוכלת בנו, ואחירתם – מי יישרנו. ה' ירחם".

"מימות בריאת העולם, עוד לא היה כלי משחת מסוכן כדוגמתו" (פוסק הדור הרב ואנר צוק"ל)

"המוצא ספרי מינות נפסק בשו"ע שיש להשמידם, וכן המוצא כלים שתכליתם להשחתה בלבד (דוגמת סם המוות, וכתבי פלסטר), אינו מחויב בהשבתם. כמוצרי האינטרנט וכלי התקשורת האסורים (טלפונים פסולים וכדו'), יש שני עקרונות אלו, הם בכלל ספרי מינות, ובכלל כלי השחתה, והמוצאם יכול להשמידם". (פסק הלכה מטרן הגר"ע קרליץ שליט"א

בשיעורו השבועי פרשת בא תש"ע)

"הביצד תשים תמונות זוועה אלו – המתחלפות ומרצדות להם בתוך

ופרנסת ביתם, ישתמשו באופן שהסכימו הרבנים, להתיר ע"י שחוסמים בחסימה חזקה כל האתרים הפרוצים, ובלבד שיתיעץ עם רבו שיבדוק א. שהוא מוכרח לכך לעבודתו. ב. שהחסימה מספקת. ג. שיקבל עליו לא להשתמש לדברים אחרים. יב. "עיתונים". רוב רובם מלאים, בלשון הרע ורכילות, שפיכות דמים, וגילוי עריות. על כן יזהר האדם מליקרב אליהם, וכל שכן מלהכניסם לביתו.

יג. אין ספק כי כלי התקשורת והמולטימדיה למיניהם, הם הגורמים המרכזיים למצב החמור שבו נתון עם ישראל, כי גדול ועצום הוא כח השפעתם, לעצב את דעת הקהל, לסקרן אותו, לגרות אותו, לפתות אותו, ולהסיט אותו מן הדרך הישרה, אל הדרך המובילה אל התהום¹⁰⁰. ולכן איסור מוחלט שיהיה ביד האדם הפלאפונים המתקדמים אשר הם דור המבול ממש, והנורא ביותר האינטרנט השטני. כי כל זה כדי להפיל את האדם לבאר שחת. מפני היותו זמין בכל עת ומוסתר בכיס, מכשלתו מסוכנת במיוחד. זהו אביזריהו דגילוי עריות¹⁰¹.

עינים והארות

הבית... למה לקחת את זה איתך לסיבוב ערב? קצת שקט שיהיה לך! הנזק הנפשי, הבין אנושי והחברתי, הוא נורא ואיום. הנימוס והדרך ארץ מתרסקים להם אל התהום. הטכנולוגיה הרסה את האנושיות שעוד נותרה באנושות... דעת גדולי ישראל

כל גדולי ישראל מכל העדות והחוגים, פה אחד, אסרו את השימוש בפלאפון שאינו כשר.

"כיצד אתה יכול לעמוד בתפילה ולבקש על הצלחה בחינוך הילדים, כאשר בכיסך מונח סלולארי שאינו מאושר, שמאבד נפשות בנינו".

"כל בחור ישיבה בלי יוצא מן הכלל, אסור לו להחזיק טלפון בכלל. רק אברכים שנחוצים מאוד להשתמש בטלפון, יש טלפונים כשרים, וישתמשו רק בטלפונים הכשרים".

"להחזיק מכשיר לא מאושר, זו תועבה".

"אלו שמחזיקים סלולארי לא מאושר, גורמים ששב ה' מאחריו ח"ו שזה מביא לכל הצרות".

"וכל מי שהחליף ל'כשר' יהיה לו כפל כפלים בפרנסה, ונחת מהילדים והצלחה בכל העניינים".

"בחורי חמד שהיו יושבים ועוסקים בתורה, ע"י הטלפונים הסלולאריים יצאו לתרבות רעה, השחיתו והתעיבו, על כן לא יביא האדם את הטלפון הטרף לתוך ביתו, ואז יזכה ש'ה' ישמור אותו ואת ילדיו". (טרן פוסק הדור רבנו עובדיה יוסף צחק"ל, בשיעורו המרכזי, מוצ"ש פרשת ויצא התשס"ו)

"אפילו נניח שהוא נזהר שלא להיכשל, אבל עצם זה שכל הרבנים אסרו את הטלפונים האלה, ואמרו להשתמש רק בטלפון מאושר, ואתה לא שומע אליהם, תדע לך שזה עבירה". (הרה"ג שלום הכהן שליט"א, בהיכל י"ד אליהו ר"ח אדר תשס"ו)

"המחזיקים טלפונים סלולאריים שאינם מאושרים, דינם – כמחזיקים ספרים חיצוניים, שדינם ועונם ידוע. (הגאון רבי שלמה בן שמעון שליט"א)

"החזקת סלולארי לא מאושר, גורם לנזק רוחני בקדושה, שיכול להביא לאדם ייסורים עניות וצרות". (המקובל הגה"צ רבי דוד בצרי שליט"א)

אם היינו שומעים בשעת התפילה את כביותו של אותו אב, כשנודע לו מה ארע עם בנו שלקח סלולארי בשביל שעון מעורר בלבד, ואיבד עימו את שני עולמותיו... היינו גם אנו בוכים יחד איתו, שיצא המכשיר הנוראי הזה מגבולנו.

ואם רק היית מביט בפניה של אותה אישה ורואה את ההלם הנוראי על פניה, וזעקה אילמת חונקת את גרונה, בשעה שראתה את בעלה האב היקר, בליל שבת בשעה שתים בלילה, מתכתב בהודעות טקסט עם... בליל שבת... ובזה קבר את ביתו לעולמים... היינו גם אנו חונקים וזעקה אילמת, וללא ספק מרטיבים כמה וכמה ממחמטות

[100] הלא תדע, בהכניסך את המחשב והאינטרנט לתוך ביתך, הינך מאפשר לאנשי כפירה ומגלי עריות, להיות בעלי ביתך

אין הבדל אם האנשים האלו נמצאים אצלך ממש, או שהם נמצאים אצלך בסלון מאחרי הזוכית...

גם אם יטען מישהו: שהרי אחרי הכל, יש בהם תכנים חינכיים. נשיב לו: האם בשביל 01% – 51% תוכניות ותכנים חינכיים (במקרה הטוב)

מכנים הוא 58% – 09% רעל הביתה?! הרי המעט חינוך שנדמה לו שבניו יקבלו, הם בטלים ומבוטלים ברוב המויק שיש במכשירים אלו.

וכל מי שדובר אמת, מוכרח שיודה על כך. הגיע הזמן שלפחות אנחנו נדע את האמת, ונפסיק להיות פתאים ושטחיים.

היום כבר יודעים המחקרים והסטטיסטיקות למיניהם, להצביע בוודאות על הנזקים החמורים הנגרמים כתוצאה ממכשירים אלו, ומתו: 'אלימות', 'הרס המשפחה', 'ירידה ברמת החשיבה וההשכלה', 'קשיים חברתיים', ועוד.

אולם חשוב להדגיש כי מנקודת מבט יהודית, גם ללא הנזקים החמורים הללו, יש סיבה מכריעה מאוד להרחקת מכשירים אלו מן הבית.

[101] שמעתי מאחד מגדולי התורה, ששער המישים בדור הזה הוא – שאדם יכול למסור שיעור כללי בישיבה, שיא ההתרוממות והקדושה, שעה של קורת רוח מרובה, גולת הכותרת של הישיבה, אך אבוי, למולו יושבים בחורים עם פלאפונים מתקדמים, ואינטרנט דולק ושורף, והם נמצאים בתוך שבעה מדורי גהינום, בתוך החטא ממש, זה נורא ואיום... וזה יותר גרוע מ-מ"ש שערי טומאה שהיו במצרים!

הפלאפון מטמא אותך מכף רגל ועד ראש... פעם בשביל לחטוא, היה צריך לצאת מהעיר בלבוש שחורים... היום היצר הרע בא עד אליך, לתוך הבית, לתוך החיים, לתוך הבית מדרש... ה' ישמור ויציל.

מלבד הנזקים הרוחניים שבמכשיר הפלאפון ה"לא מאושר", יש בזה בפלאפון עצמו עוד נזקים רבים ועצומים.

כגון לענות באמצע התפילה... אין לך חוצפה יותר גדולה מזו, לענות באמצע התפילה בפלאפון, כשאתה עומד לפני מלכי המלכים! והרי הוא טורף תפילתך בפניך...

אתה באמצע לדבר עם "ידיד" "חבר", ולפתע צלצול בנייד, בנימוס שיקרי, בקשת סליחה הנפנית, אתה עונה לשיחה. הדיבור עם החבר הופסק, הרצף הכ"כ חשוב בשיחה נותק. מי אמר שזה שמעבר לקו, יותר חשוב מהאדם החי שעומד לפניך...?

וביותר בין בני זוג, הנזק הוא כפול ומכופל, כמה חשוב לנהל שיחה רצינית ורצופה... והנה ה'נייד' רוטט, וביחד עם זה מרטיט לך את כל

מצות הפרשת חלה

מצות עשה להפריש חלה מהעיסה או מהלחם, שנאמר (במדבר טו, יט-כ) "והיה באכלכם מלחם הארץ תרימו תרומה לה, ראשית ערסתיכם חלה תרימו תרומה".

א. החלה ניתנת לכהן, והיא בכלל עשרים וארבע מתנות כהונה, שנאמר (שם טו, כא) "מראשית ערסתיכם תתנו לה תרומה" [א].
ב. כשם שמצוה לשמור תרומה מן הטומאה, כך מצוה לשמור חלה מן הטומאה וכו'.

עינים והארות

בדמעות שלישי...

הובה על כל אחד ואחד לעבור מיד לפלאפון כשר. כל מי שחרד על יהדותו ועל היהדות בכלל, ינהג כך.

שום תירוץ אינו יכול לדחות את דעתם הנחרצת של מורי האומה. שום אינטרסים כלכליים... וכי אתה סבור שאפשר לסובב את גדולי ישראל? מה שהחליטו כאן למטה, הוכרו כבר קודם לכן למעלה בשמים, הקב"ה ובית דינו לא רוצים את זה, הם אלו שהחליטו את זה! שום סיבה אישית לא מתירה לעבור על דבריהם. כל הון שבעולם לא עומד ליד האיסור של "לא תסור מכל אשר יאמרו לך ימין או שמאל". ואם תאמר: והלא פלוני נבאי של רב פלוני מחזיק ברשותו מכשיר שאינו מאושר? כמה מנוחכת טענה זו, וכי מפני שהוא עובר על הצו האלוקי, תעבור גם אתה? והלא ענוש יענש הוא בחומרת הדין, ולא כדאי להצטרף עמו...

האם אתה תעזי לבוא, ולפרשן את דעתם של גדולי ישראל?

"לא התכוונו אליי"... "דיברו אל בחורים צעירים, לא למבוגרים כמוני"... "אני מאוד אחראי על המעשים שלי"... "מה כבר יש בפלאפון שלי, הוא בקושי מקבל שיחות"... ועוד טענות שונות ומשונות! אבל דע לך! דברו גם אליך! כן, גם למבוגרים! גם לאנשים אחראים! וגם, לפלאפון יש! כשחכמים אומרים משהו, אין פילוג בדבריהם, וההוראה חלה על כל כלל ישראל – כאחד.

"וכחובת הציות והשמיעה לחכמי ישראל בהוראת איסור והיתר, כן החובה לשמוע להם גם בדברים הנוגעים לענייני החיים. והמחלק בין הדברים, הרי הוא פורק עול, וסוף התבוללות נעוץ בדרכו, וגורם לחורבן הדת, והפסד המון העם, חוטא ומחטיא את הרבים – הטא הרבים תלוי בו.

וכבר אמרו (מדרש רבה, שמות, ג, ט) "כל הנטל עצה מן הזקנים, אינו נכשל". אם יאמרו לך על ימין שהוא שמאל, ועל שמאל שהוא ימין, מחויב אתה לשמוע בקולם, ואפילו אם לא נראה לך, ואפילו אם חושב אתה שהם טועים... "אתה הקטן חושב כך"... נגד ענקי עולם... חשוב בעצמך, וראה כמה טועה אתה בכל מהלכך!!! ואף אם הצליחו להטעותם, הלכה כוותיהו, כל שלא חזרו כם מהוראתם. הכיצד אתה הקטן, יוצא נגד כל גדולי האומה? הם אמרו לא!!! ואתה אומר כן???

ואבוי, "כל הנוגע בהר, מות יומת" ומה ההר שאין בו דעת ואינו מרגיש כך, ק"ו למי שנוגע ופוגע בכבוד של תלמיד חכם שיש בו דעת ומרגיש בעלבון, על אחת כמה וכמה בנוגע בבבית עינו. (התפץ חיים על התורה, שמות טו).

"וכל המבזה את החכמים, אין לו חלק לעולם הבא" (ש"ע יו"ד סי' רמ"ג ח-ה)

ונקרא "אפיקורוס" לכל דבר, ודיניו ידועים...

ונקרא רשע לפני המקום. ותלמודו משתבח. ושנותיו מתקצרות, ולבסוף הוא בא לידי עניות. (מדרש רבה, פרשת בהעלותך, טו, ז)

אם לא נשמע להם, או למי כן? בלי מורי דרכינו – גדולי ישראל, אין אומה, בלי רועה אין צאן, הוא לא נשמר, הוא נטרף... נאבד... נשדד... כל קיום התורה, תלוי בשמיעה לחכמים. וכל קיומנו תלוי בהם. (אורחות

ישר להגר"ח קנייבסקי שליט"א מאמר טו)

אמר רבי עקיבא: נמשלו ישראל לעוף, מה העוף הזה אינו פורח בלא כנפיים, כך ישראל אין יכולין לעשות דבר חוץ מוקניהם. (מדרש רבה,

שמיני, פרשה יא אות ח')

הנה לך מפורשות שהננו כלום ללא זקני ישראל, ומנהיגיו.

כולנו מחויבים להישמע להוראותיהם הקדושות. שהרי כל הנהגת העולם משועבדת לתלמידי החכמים, והם הקובעים והמכריעים בכל העניינים. (עין ירושלמי מס' כתובות פ"א סוף הלכה ב', ובתוספתא דראש השנה פ"א ה"י.

ובאור החיים פרשת בשלח)

וכבר אמרו חז"ל (אבות – פרק ב' משנה יא): "והוי מתחמם כנגד אורן של חכמים, והוי זהיר בנחלתן שלא תכוה, שנשיכתן – נשיכת שועל, ועקיצתן – עקיצת עקרב, ולחישתן – לחישת שרף, וכל דבריהם – כנחלי אש". וקללת חכם אפילו בחינם מתקיימת. (מכות יא). היאך לא תפחד?...

כל השומע לעצתם – אינו נופל, אך אוי לו לאותו 'הצוף' אשר מסיר אוזנו משמוע דעת תורה, וי לו לעונשו החמור כנ"ל, וי לו...

וכבר ידעת מה ארע לקורה ועדתו, בנין הפגיעה במנהיג ישראל...

וכל העוות שיש בדורנו הוא מפני ביווי תלמידי חכמים. הקב"ה אינו סובל זאת. (סו"ב יביע, ח"ב דף קנב)

גדולי ישראל אף אסרו את השימוש שלא לצורך, במחשבים, משחקי מחשב, סרטים, אינטרנט, וכל סוגי המולטימדיה המכשילה. הובאו דבריהם בספר. וחובה קדושה לשמוע לקולם, ולאורם נלך!!!

ושמעתי עדות נאמנה, על בחור יקר אשר הגיע לגיל השידוכים, ופשוט 'נתקע', אין הצעות. ההרגשה נוראית, בלתי ניתן לשער.

מה יש לתקן? שאל את עצמו שוב ושוב! ברשותו היה פלאפון ישן, שאינו בהכשר. אמנם אינו שולח ואינו מקבל הודעות ובנוסף משוחח הוא חנם לכמה יעדים ממכשיר זה. קשה מאוד לזותר עליו, אבל הרבנים אמרו את דברם, וחובה לציית לדעת תורה.

ומי יודע, אולי זה המעכב, ואולי, אולי ע"י הוויתור הכואב תבוא הישועה?... וכך באמת היה. הפלאפון הושלך, והשידוך הוכרע. הציות לדעת תורה הוכיח את סגולתו המיוחדת...

לא משנה מי אתה ומה אתה, עובד או לומד, בעל הבית פועל או איש עסקים מפולפל, אין שום צד היתר להחזיק פלאפון שאינו כשר. ואפילו אם השיחות בו זולות ביותר, ואפילו אם קיבלת אותו מהעבודה בחינם...

החויב לשמוע בקול גדולי ישראל חל על כולם כאחד, ואין פלוג בדבריהם כלל וכלל.

וע"י שמיעתך להם, הינך מביא על עצמך ברכה, ומסיר מעצמך את הקללה. וגם ע"י הינך מקרב את הגאולה שתלויה מאוד בשמיעה לקול צדיקי הדור.

[א] תוספתא (חלה פ"ב) וברייתא בב"ק (ק). רמב"ם (פ"א מהלכות ביכורים ה"ז והט"ז ופ"ח ה"ב) טו"ש"ע (וי"ד סי' שכב סעי' א).

[ב] רש"י (דה"ה ד"ה תעשה בטהרה). וחלה שנשמאה אסורה באכילה כתרומה, ותישרף. וכתב הרמב"ם (שם פ"ה ה"ד) ומותר לכהן להסיקה

- ג. משבאו אבותינו לארץ נתחייבו בחלה, אף קודם כיבוש הארץ וחילוקה, שנאמר (במדבר טו, יח) "בבאכם אל הארץ", בביאת כולכם אמרתי ולא בביאת מקצתכם, וכיון שנכנסו רובם נתחייבו בחלה^[ג].
- ד. חמשת מיני דגן חייבים בחלה והם: חטים, שעורים, כוסמין, שכולת שועל, ושיפון^[ד].
- ה. חלה היא מצוה התלויה בארץ, שהיא חובת קרקע^[ה], ואינה נוהגת מן התורה אלא בארץ ישראל, ככל המצוות התלויות בארץ שאינן נוהגות אלא בארץ ישראל^[ו].
- ו. תבואת חוץ לארץ שנכנסה לארץ חייבת בחלה, שחייב חלה בא משעת גלגול העיסה, שאם נתגלגלה (פי' נילושה) העיסה בארץ ישראל חייבת בחלה^[ז].
- ז. תקנו חכמים שהלש עיסה בחוץ לארץ מפריש ממנה חלה, כדי שלא תשתכח תורת חלה מישראל^[ח]. ומפריש בצק כל שהוא ושורפון^[ט]. ואף שחייב הפרשת חלה בחוץ לארץ מדרבנן, מברכין עליה כשם שמברכין על מצוות דרבנן^[י].
- ח. קמח מארץ ישראל שלשו ממנו עיסה בחוץ לארץ דינה כדין עיסת חוץ לארץ, וחייבת בהפרשת חלה מתקנת חכמים^[יא].
- ט. עיסת שביעית חייבת בחלה^[יב], שנאמר בחלה (במדבר טו, כא) "לדרתיתכם", אף שביעית במשמע^[יג].
- י. עיסת כהן חייבת בחלה, שנאמר (במדבר טו, ב) "ערסתכם", של כל ישראל במשמע^[יד].
- יא. שיעור הפרשת חלה, כמנין חלה מ"ג ביצים וחומש ביצה. שעיסת המדבר היתה "עומר", והעומר עשירית האיפה, והאיפה היא שלש סאין, והסאה ששה קבין, והקב ארבעה לוגין, והלוג שש ביצים. נמצא, שהאיפה היא ארבע מאות ושלושים ושתים ביצים, ועשירית ממנה זה ארבעים ושלוש ביצים וחומש ביצה, והיא שיעור המחייב בחלה. שזה תק"כ דרה"ם. וכל דרהם כשלושה גרם, א"כ סך הכל המחייב בחלה קילו וחמש מאות וששים גרם^[טו].

עינים והארות

ללקט שכחה ופאה שפטורים מן המעשר וחייבים בחלה, שמינם חייב במעשר, תלמוד לומר: לדרתיתכם, להביא עיסת שביעית שהיא חייבת בחלה. ויש מהראשונים (פרוש המשניות שביעית טם) שכתבו שמה שחייבת בחלה אף על פי שפטורה מן המעשרות למדו מהכתוב: "ראשית ערסתכם", איזו עיסה שתהיה. וכן תבואה שלא הביאה שליש שפטורה מן המעשרות, חייבת בחלה.

[ד] ספרי (קרח פסקא קכא), יראים (טם). ויש שלומדים (בספרי דבי רב טם) מהא דכתיב (במדבר טו, יט) "באכלכם מלחם הארץ", כל האוכלים במשמע, או לפי שחלה קרויה תרומה, וכתב היראים (סי קמח) והכהנים חייבים בתרומות ומעשרות. ויש שכתבו (תשב"ץ סוף פ"ג) הטעם שעיסת כהן חייבת בחלה, לפי שהחלה מובלת, וצריך להפרישה, אלא שאין מוציאים אותה מידיו ליתנה לכהן אחר.

[טו] כ"פ בשו"ע (יו"ד סי' שכד סעי' א) ובבא"ח (שנה ב' פרשה שמיני אות א) כתב, שיעור עיסה שתתחייב בחלה היא שבע מאות ושבעה ושבעים דרה"ם, שכך עולה חשבון מ"ג ביצים וחומש ביצה, שהוא שיעור עיסה החייבת בחלה, וכמ"ש הרה"ג הרח"ף ז"ל בחיים לראש דף ק"י ע"א יע"ש.

ומ"ר מופת הדור בהליכות עולם (ח"ה פרשת שמיני הלכה ז בהערות) העיר על דבריו והוכיח במישור שהעיקר כדברי מרן השו"ע שפסק תק"כ דרהם והביא בשם פתח הדביר (ח"ב סי' קצ דף כ ע"ד) שכתב בשם הרה"ג המקובל מהר"ש ויטל, בכתב ידו, ששיעור חלה תק"כ דרהם, כמו שפסק מרן מהר"י קארו. ע"ש. וכ"כ הרה"ג רבי יעקב סופר בבכה"ח (סי' תנו ט"ק טו), שהביא כלי המחזיק משקל תשע"ז דרהם מים, והחזיק מן הקמח משקל תק"כ דרהם. ולכן שיעור חלה הוא תק"כ דרהם. שהוא כשיעור מ"ג ביצים וחומש ביצה מן הקמח. ושכן המנהג פשוט בארץ ישראל להפריש חלה "בכרכה" מן הקמח שנלוש, אשר משקלו תק"כ דרהם. כפסק הרמב"ם והשו"ע. ושכן המנהג גם בסוריה ותימן. ע"ש. וסיים שם וכפי שהוברר לנו שכל דרהם הוא שלשה גרם יוצא איפוא ששיעור חלה אלף וחמש מאות וששים גרם "בכרכה" וכן עיקר להלכה למעשה ומצוה לפרסם ברבים שזה השיעור האמיתי עכ"ל.

תחת תבשילו בתרומה טמאה, והסביר הכסף משנה לפי שהחלה קרויה תרומה, ואיננה בשבת (כה). נאמר בתרומה (במדבר יח, ח) "ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומותי", ודרשו: בשתי תרומות הכתוב מדבר, אחת תרומה טהורה ואחת תרומה טמאה, ואמרה תורה: לך, שלך תהא להסיקה תחת תבשילך, וכתב הרדב"ז (טם) ואף חלה בכלל.

[ג] גמ' (כתובות כה. ונדה פז). ובחינוך מצוה (שפה).

[ד] משנה מסכת חלה (פ"א ט"א), ומשנה במנחות (ע). ונפסק ברמב"ם (טם פ"ז ה"ב). ובגמ' ירושלמי (חלה פ"א ה"א ופסחים פ"ב ה"ד) איתא יכול יהיו כל הדברים חייבים בחלה, תלמוד לומר: מלחם, ולא כל לחם, אין לי אלא חטים ושעורים בלבד, כוסמין ושכולת שועל ושיפון מנין, תלמוד לומר (במדבר טו ב) "ראשית ערסתיתכם", ריבה הכל, היינו כוסמין, שכולת שועל ושיפון, שהם ממין חטים או שעורים. ריש לקיש בשם ר' ישמעאל אמר: נאמר (דברים טו, ג) לחם בפסת, "לחם עני", ונאמר (במדבר טם ט) לחם בחלה, "באכלכם מלחם הארץ", מה לחם האמור בפסח אינו אלא מדבר שבא לידי חמץ ומצה, אף לחם האמור בחלה אינו אלא מדבר שבא לידי חמץ ומצה, בדקו ומצאו שאין לך בא לידי חמץ אלא חמשת המינים בלבד, אבל שאר המינים אינם באים לידי חמץ ומצה אלא לידי סירחון.

[ה] ירושלמי (קידושין פ"א סוף ה"ח) והובא ברש"י (קידושין לז. ד"ה חובת) ותוס' (שם לז. ד"ה כל)

[ו] רמב"ם (שם פ"ה ה"ה), שו"ע (יו"ד סי' שכב סעי' ב).

[ז] ספר התרומה (סי' פה).

[ח] רמב"ם (פ"ה מהלכות חלה ה"ז). שו"ע (יו"ד סי' שכב ס"ג).

[ט] רמ"א (שם ס"ה). מהריק"ש בערך לחם (שם ס"ד).

[י] רמב"ם (פ"ה מהלכות ביכורים ה"א).

[יא] רמב"ם (שם פ"ה ה"ז).

[יב] משנה מסכת שביעית (פ"ט מ"ט). רמב"ם (שם פ"ז ה"ד).

[יג] ברייתא בבכורות (יב) ורש"י (שם). והנה היה בדין לומר שפטורה, ומה שאר פירות שחייבים במעשר, פטורים מן החלה, עיסת שביעית שמינה פטור מן המעשר אינו דין שתפטר מן החלה קמ"ל, ואינה דומה

יב. חיוב החלה הוא, משיערב הקמת במים ונילושהו[טז].

יג. לחלה אין שיעור ידוע מן התורה, אפילו הפריש כשעורה מכל העיסה פטר את כל העיסה שבכלי מדין חלה שנאמר "ראשית עריסותכם חלה תרימו", וכל שהוא מרים ממנה הרי הוא פטור[יז]. אבל חכמים חייבונו להפריש מן העיסה חלק אחד מעשרים וארבע, כדי שיתן אדם לכהן מתנה ראויה. והאופה שעושה עיסה מרובה על מנת למכור, חייבוהו בחלק אחד מארבעים ושמונה.

יד. בזמן הזה שהחלה הולכת לשריפה מפרישים דבר מועט. וכתב הב"ח (שמיני שנה ב) שכיון שהאריז"ל במעמי המצוות כתב שגם בזמן הזה ידקדקו להפריש אחד מן הארבעים ושמונה, אע"פ שהחיד"א כתב שלא ראה ולא שמע שום חסיד נוהג בזה, כדי לחוש לדברי האריז"ל טוב יעשה אדם לקיים פעם אחת הפרשת חלה בעצמו וידקדק להפריש אחד מארבעים ושמונה, וטוב שיעשה זאת קודם יום הכיפורים כדי להוסיף זכות על זכויותיו.

מאמרי הזוהר בפרשה

זחר בענין לשון הרע

וַיִּשְׁלַח אֶתְּכֶם מֹשֶׁה מִמִּדְבַּר פָּאֲרָן עַל־פִּי יְהוָה כָּל־אֲנָשִׁים רָאשֵׁי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל הַקָּמָה. כָּל־הוֹ וּפְאִין הָוּ, וְרִישֵׁי דִישְׂרָאֵל הָוּ. כולם צדיקים היו וראשי בני ישראל היו אלה המרגלים. אֲבָל אֲנֹן דְּבָרוֹ לְגַרְמִייהוּ עֵיטָא בִישָׂא אבל הם הנהיגו לעצמם עצה רעה, ואז פרחו מהם נשמת השבטים, כמש"כ רבנו האר"י ששנים עשר מרגלים אלה הם כנגד י"ב שבטים. אֲמַאי נְטִילֵי עֵיטָא דָּא ומדוע לקחו עצה רעה זו. אֵלָא אָמְרוּ, אִי יֵיעֲלוֹן יִשְׂרָאֵל לְאַרְעָא, נְתַעֲבַר אֲנִן מִלְמַהוּי רִישֵׁין אם יעלו ישראל ויכנסו לארץ ישראל יעבירו אותנו מלהיות ראשים כי א"י היא בחינת רחל, והם היו בחינת דור המדבר בחינת לאה, וַיִּמְנִי מֹשֶׁה רִישֵׁין אַחֲרֵנִין וַיִּמְנָה מֹשֶׁה רַבְּנוּ רִאשִׁים אַחֲרֵים שֶׁהֵם בַּחֲנִינַת רַחֵל, דְּהָא אֲנִן זְכִינִן בְּמִדְבַּר לְמַהוּי רִישֵׁין שהרי אנחנו זכינו להיות ראשים במדבר, אֲבָל בְּאַרְעָא לָא נִזְכִּי אֲבָל בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל לֹא נִזְכָּה לְהִיּוֹת רִאשִׁים, פִּי מְשׁוּם דְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל הִיא סוּד רַחֵל וְדוּר הַמִּדְבַּר הִיוּ מִלֵּאָה אֶשֶׁת יַעֲקֹב כְּנוּ. וְעַל דְּנְטִילֵי עֵיטָא בִישָׂא לְגַרְמִייהוּ ועל שלקחו עצה רעה לעצמם, מִיתוּ אֲנֹן, וְכָל אֲנֹן דְּנְטִילֵין מְלִייהוּ מתו הם וכל אותם שקבלו את דבריהם.

ח"ג דף קס"א ע"א

רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, אֵלְמָלֵא הָוּ עֵיילִין יִשְׂרָאֵל לְאַרְעָא, בְּסִימְנָא (דף קס"א ע"א) (נ"א באומנא) דְּלִישְׁנָא בִישָׂא, אם היו עולים ונכנסים עם ישראל לארץ ישראל בסימנים ובאמונתו של הנחש שהיא לשון הרע שריכלו המרגלים על א"י לָא הָוּה קָאִים עֲלֵמָא רְגַעָא חַד לא היה עומד העולם אפי' רגע אחד, ולכן נשאר במדבר ארבעים שנה כדי לתקן חטא לשון הרע. מֵאֵן אֲמַנָּא דְּלִישְׁנָא בִישָׂא ומי הוא האומן הגדול בלשון הרע [א], נְחָשׁ הוּא הַנְּחָשׁ, שֶׁהוּא הָרִאשׁוֹן שְׁדִיבֵר לִשְׁוֹן הָרַע וְזֶה הִיָּה עַל הַקֶּבֶ"ה כִּידוּעַ. וְרִזָּא דְּמַלְּהָ וְסוּד הַדְּבַר, מִדְּאַתָּא נְחָשׁ עַל חוּהָ אֲפִיל בְּהַ זִוְהָמָא משבא הנחש על חוה והטיל בה זוהמה כי א"י היא סוד המלכות הנק' חוה ועם

עיונים והארות

עדיין, אם הפריש חלה הרי זו חלה. ג. משהתחיל לגלגל נתחייבה העיסה בחלה יו. שו"ע (סי' טכב סעי' א). [א] לשון – גימט' בו אהבה בו שנאה.

מו. שו"ע (סי' טכו סעי' ב). וטוב להמתין מלהפריש חלה עד אחר גמר לישה שתיעשה כל העיסה גוף אחד (שו"ע שם סעי' ג). וכתבו ראשונים שכשם שמצינו בדגן שלשה זמנים בחיוב תרומות ומעשרות, כך מצינו שלשה זמנים בחיוב חלה, א. אם הפריש חלה בעודו קמח אין הפרשתו הפרשה, ב. אם נתן מים בקמח ולא גלגל

ישראל קיבלו הזוהמה מהנחש דרך המרגלים שדיברו לשון הרע ואז היה נחשב כאילו בא הנחש על חוה. **אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, וְעַל כֵּלָּא מְחַל קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, בְּרַ מִן לִישָׁנָא בִישָׁא** על כל העוונות מוחל הקב"ה חוץ מהעוון של לשון הרע. **בְּגִין דְּכֹתִיב הוּיָת וּכְתוּב (תהלים יב), אֲשֶׁר אָמְרוּ לְלִשׁוֹנָנוּ נִגְבִּיר שְׁפָתֵינוּ אֲתָנוּ מִי אֲדוֹן לָנוּ.** לשון המדברת גדולות ונעלה על הכל, היות וזה ברשותינו ונוכל לדבר מה שנרצה ואז כופר בעיקר.

תָּא יְהוִי בָּא וְרָאָה, כַּמָּה עֶבֶד הָהוּא לִישָׁנָא בִישָׁא כמה רעות עשה אותו לשון הרע של אותם המרגלים, **גָּזַר עַל אַבְהָתָנָא דִּלָּא יִיעוּל לְאַרְעָא** נגזר על אבותינו שלא יכנסו לארץ הקודש **וּמִיתוּ אֲנֹנִן דִּיאָמְרוּ** ומתו אותם המרגלים שאמרו לשון הרע. **וְאִתְגַּזַּר בְּכִיָּה לְדַרְי דְּרִין** (כל שכן הקב"ה דאפיקו לישנא בישא על כלא) ונגזר בכי על עם ישראל לדורי דורות. **כַּבִּיבּוּל בִּינָן דִּיאָפִיקוּ עַל אַרְעָא קְדִישָׁא** כיון שהוציאו לשון הרע על ארץ הקודש, **כָּאִילוּ אָפִיקוּ עֲלֵיהּ** כאילו הוציאו כביכול על הקב"ה. **בְּגִין כֵּן קִנִּי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עַל דָּא,** בשביל כך קינא הקב"ה על זה (כלומר קני לשמיה) **וְקִאִימוּ יִשְׂרָאֵל כֵּלָּהוּ לְאַשְׁתַּעֲצָא מֵעֲלָמָא,** וח"ו עמדו כל ישראל כולם להכלות ולהשמד מן העולם **אֲלִמְלָא בַּעוֹתִיהּ דְּמַשָּׁה** אם לא תפילתו ובקשתו של משה רבנו במשך ארבעים שנה.

שמות רס"ד ע"ב

תַּחְתוּת אֲלִין תחת אלו הב' רוחות שהם אף וחמה, **אֵית רוּחָא חָדָא** יש רוח אחת, **דְּקִימָא עַל כָּל אֲנֹנִן מְאִירֵי דְלִישָׁנָא בִישָׁא** שעומדת על כל אותם בעלי לשון הרע, **דְּכַד מְתַעְרֵי בְּנֵי נָשָׂא בְּלִישָׁנָא בִישָׁא,** שכאשר מתעוררים בני אדם לדבר לשון הרע **אוּ תְהוּא בְּרַ נָשׁ דִּיאֲתַעְרֵי בְּלִישָׁנָא בִישָׁא** או אותו אדם יחיד מתעורר לדבר לשון הרע, **כִּדִּין אֲתַעַר הָאִי רוּחָא בִישָׁא מְסִאָבָא דְלַעֲלָא,** אז מתעורר זה הרוח הרע הטמא שלמעלה **דִּיאָקְרִי שְׁנַקְרָא סַכְסִיכ"א,** ואִיהוּ שְׁאִירֵי עַל הָהוּא אֲתַעְרוּתָא דְלִישָׁנָא בִישָׁא והוא שורה על אותה ההתעוררות של הלשון הרע, **דְּשְׁאִירֵי בֵיהּ בְּנֵי נָשָׂא** שהתחילו בו בני אדם לדבר, **וְאִיהוּ עָאֵל לַעֲלָא** והוא עולה למעלה ומקטרג, **וְגָרִים בְּהוּא אֲתַעְרוּ דְלִישָׁנָא בִישָׁא** וגורם ע"י אותה התעוררות של לשון הרע, **מוֹתָא וְחַרְבָּא וְקַטוּלָא בְּעֲלָמָא** (דף רס"ה ע"א) מיתה וחרב והרג בעולם. **וְוִי לְאֲנֹנִן דְּמְתַעְרֵי לְהָאִי סְטָרָא בִישָׁא** אוי לאותם אנשים שמעוררים את לשון הרע שמדברים לאותו צד הרע, **וְלָא נְטָרֵי פְּמִיָּהוּ וְלִישָׁנָהוּן** ולא שומרים פיהם ולשונם, **וְלָא חֲשָׁשִׁי עַל דָּא** ולא חוששים על איסור לשון הרע, **וְלָא יִדְעֵי דְהָא בְּאֲתַעְרוּ דְלַתְתָּא,** תִּלְיָא אֲתַעְרוּ דְלַעֲלָא, **בֵּין לְטָב בֵּין לְבִישׁ** ולא יודעים כי בהתעוררות שלמעלה תלויה התעוררות של מעלה לטוב ולרע.

שמות רס"ג ע"ב

וּמִהָאִי רוּחָא בִישָׁא ומזה הרוח הרע, **תְּלִיין כַּמָּה גְּרִדִּינִין אַחֲרֵינִין** תלויים בעלי דינים אחרים, **דְּאֲנֹנִן מְמַנְן לְאַחַדָּא מְלָה בִישָׁא** שהם ממונים לאחוז דיבור רע של לשון הרע, **אוּ מְלָה טְנוּפָא דִּיאָפִיק בְּרַ נָשׁ מְפִיָּהּ** או דברי טינוף של ניבול פה שמוציא האדם מפיו, **וְלְבַתָּר אָפִיק מְלִין**

עיונים והארות

לשון יש בו דין ויש בו מידת רחמים ש' דלשון גימט' ברחמים'. לוי' דלשון גימט' אלהיים שהיא מידת הדין. וז"ש רבותינו מות וחיים ביד הלשון כלומר אדם בלשונו יכול לפעול במידת הדין ולהרוג, ויכול בפיו לפעול במידת הרחמים ולהחיות.

יד ולשון - גימט' ת', הרומז תחיה או תמותה, לרמזו שמות וחיים ביד הלשון.

וכן מות וחיים ביד הלשון, פ"י שידוע שנקצב לאדם כמה ידבר במשך שנות חייו, על כן אם ידבר בדברי תורה יאריך את ימיו, ואם ח"ו ידבר דברים בטלים או לשון הרע יקצר ימיו, הרי מות וחיים ביד הלשון.

קְדִישִׁין ואח"כ מוציא האדם מפיו דברים קדושים של תורה ותפילה ואז בעלי הדינים מטמאים בדיבורים הללו את דברי התורה והתפילה. ווי לון, ווי לחייהון אוי להם אוי לחייהם, אַלִין אַנון בְּנֵי נֶשָׂא דְגַרְמֵי לְאִלִין גְּרִינִין אַתְרֵנִין לְשִׁלְטָאָה אלה הם האנשים שגורמים שאלה בעלי דינים אחרים ישלטו, לְמַפְנֵם אַתְר קְדִישָׁא כדי לפגום במקום הקודש של השכינה. ווי לון בְּהַאי עֲלָמָא, ווי לון לְעֲלָמָא דְאִתֵּי אוי להם בזה העולם, אוי להם לעולם הבא. בְּגִין, דְאִלִין רוּחִין מְסֻאָבִין, נְטֻלִין הַאי מְלָה מְסֻאָבָא היות שאלו הרוחות הטמאות לוקחות את המילה והדיבור הטמא שמוציא מפיו, וְכַד אֲפִיק בְּר נֶש לְבַתְר מְלָה קְדִישָׁא וכאשר מוציא האדם אח"כ דיבור קדוש מפיו, אַקְדִימוּ אִלִין רוּחֵי מְסֻאָבִי, וְנְטֻלֵי הַהִיא מְלָה מְסֻאָבָא, וּמְסֻאָבִי לְהַהִיא מְלָה קְדִישָׁא, וְלֹא זְכִי בִיהַ בְּר נֶש, וְכַבֵּיכּוּל תְּשֵׁשׁ חִילָא קְדִישָׁא. מקדימות אלו הרוחות הטמאות ולוקחות את אותה מילה ודיבור טמא ומטמאות את אותו דיבור קדוש בכך דיבור הטומאה שיצא קודם מפיו ואינו זוכה בו האדם שיעלו תורתו ותפילתו למעלה וע"י זה בכיכול נחלש כח הקדושה. ח"ג קנט ע"ב

אָמַר רַבֵּי שְׂמֵעוֹן, מְפַרְשֵׁתָּא דָּא אוֹלִיפְנָא רָזָא דְחֻכְמָתָא אמר רשב"י מפרשה זו דמרגלים למדנו סוד החכמה, וְאִשְׁתַּמְעוּ מְנַה רְזִין עֲלֵאִין וְיִקְרִין וּנְבִין מִמְנָה סוּדוֹת עֲלִיוֹנִים וִיקְרִים. תָּא חַוִּי, קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא מְשַׁבַּח בְּאוֹרֵייתָא וְאָמַר, אֲזִילוּ בְּאוֹרְחֵי, אִשְׁתַּדְלוּ בְּפוֹלְחָנֵי בא וראה הקב"ה משתבח בתורה ואמר לעם ישראל בבקשה תלכו בדרכי והשתדלו והתדבקו בעבודתי, וְהָא אֲנָא מְעִייל לְכוּן לְעֲלָמִין טָבִין, לְעֲלָמִין עֲלֵאִין ואני אכניס אתכם לעולמות טובים ולעולמות עליונים שהוא ג"ע העליון. בְּנֵי נֶשָׂא דְלֹא יָדְעִי, לָא מְהִימְנִי, וְלֹא מְסַתְפְּלִי בני אדם שאינם יודעים בתורה ולא מאמינים ולא מתבוננים בתורה ובזכות של ג"ע ועוה"ב, קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא אָמַר, אֲזִילוּ אֲלִילוּ הַהוּא עֲלָמָא טָבָא, הַהוּא עֲלָמָא עֲלָאָה דְכְּסוּפָא אמר הקב"ה, לכו ורגלו את אותו עוה"ב עולם דכולו טוב אותו עולם שכולם נכספים ומתאווים לזכות בו. אַנון אָמְרִי, אִיךְ נִיכּוּל לְאֲלָלָא לֵיהַ, וְלְמַנְדֵּע פֶּל הַאי הם אומרים איך נוכל לרגל את אותו עולם ולדעת ולהכיר בזכות הגדולה של עוה"ב שיינתן לצדיקים לעתיד לבא הרי אנחנו כאן בעוה"ז ואין לנו קשר לאותו עולם שכולו טוב [ב].

מַה פְּתִיב. עֲלוּ זֶה בְּנֶגֶב מה כתוב שם עלו זה בנגב שהוא בימין ששם התורה כמ"ש מגורה בדרום הרוצה להחכים ידרים, לכן כתוב, "מימינו אש דת למו", אִשְׁתַּדְלוּ בְּאוֹרֵייתָא, וְתַחֲמוּן דְהָא הִיא קְיִימָא קַמְיִיכוּ, וּמְנַה תְּנַדְעוּן לֵיהַ השתדלו מאד ללמוד ולעסוק בתורה הקדושה ולא תתעסקו בהבלי העולם ותאוותיו ותהיו מנוגבים מזה

עיונים והארות

אותם החוקרים צריך שיהיו אנשים באים בימים מלומדי מלחמה בתורה לחקור המחקר הזה. וז"ש ראשי בני ישראל, מאלף שנכנסו למקרא יצא אחד להצלחה בתורה. ואחר כך כשישקבצו שנים עשר מפוזרים למשפחות, על כרחין לא כולם יצליחו להנצל מן הטעות כענין ארבעה נכנסו לפרדס אם לא על ידי אחד משני עניינים, האחד זכות התורה שהיא מסייעת הרבה כשעוסק בה לשמה. וז"ש ויקרא משה, שר התורה. ליהושע, תלמיד ותיק אל תורה. והענין השני, זכות אבות דהיינו כלב שנשתתח על קברי אבות והיינו סוד רמו המרגלים. אמנם העשרה מצאו עשר פרצות פרוצות לצאת מהתורה, כי לא רבים זוכים אל העשרה להתעטר בסוד עולם הבא כאומרו ראיתי בני עליה והם מועטים וכו' שאפילו שזוכים אל התורה, אינם זוכים להשיג הטוב הצפון.

[ב] מתחיל בפסוק שלח לך אנשים, והכוונה שהקב"ה פונה לאלה שאינם לומדים תורה ולא יודעים חכמתה ולכן אינם מאמינים, להם אומר הקב"ה לכו לרגל אחר העולם הטוב ההוא. וז"ל הרמ"ק: היינו שלח לך אנשים ויתורו את ארץ כנען. רצה לומר ארץ שמקבל שם האדם שבר על מה שנכנע בעבודה. אמנם אין הכל זוכים לעמוד על ענין התורה כדכתיב אחד מאלף מצאתי וכדפי' רז"ל. ולהכי איש אחד איש אחד למטה אבותיו תשלחו, שאין עולים אלא אחד לאלף לעמוד על חקירת הענין על ידי עסק העיון בתורה. ואפילו אותו שזוכה, אינו אלא אותו שנגזר עליו חכם מלמעלה, שעל ידי החכמה יוכל לחקור חקירת העיון. והוא שאמר כל נשיא בהם. וישלח אותם משה, על ידי התעוררות רוחו של משה המתנוצץ בחכמי ישראל להצליחם בלימוד התורה, ממדבר פארן, מהדיבור המפואר שהוא דרושי התורה הנתונה. על פי ה'. וכל

ואז תזכו ע"י הלימוד ותשיגו מה זה עוה"ב והשכר של הצדיקים שהרי התורה היא עומדת לפניכם ולא בשמים היא כמו גן עדן וממנה תדעו ותשיגו בעולמות העליונים. (במדבר יג) **וְרֵאִיתֶם אֶת הָאָרֶץ מֶה הִיא וְגו' . תַּחֲמוֹן מִנֶּה הִיא עֲלֵמָא** דהיינו תראו ותשיגו מהתורה שהיא רוחנית את העולם הרוחני ג"ע וכל אשר בו, **דְּהָא יְרוּתָא דְאַחְסָנָא, דְּאַנָּא עָיִל לְכוּ בֵּיהּ** שהרי היא ירושה נחלה אשר אני מביא אתכם בה, וכתב הגר"א זה מש"כ שהקב"ה נשבע לאבותינו לתת לנו את הארץ היא ארץ העליונה ארץ החיים הנצחיים. **וְאֵת הָעַם הַיּוֹשֵׁב עָלֶיהָ, אֲנֹנִן צְדִיקֵיִיא דְּבִגְנֵתָא דְּעָרֹן, דְּקֵיִימָן שׁוּרִין שׁוּרִין בִּיקְרָא עֲלָאָה, בְּדִרְגִין עֲלָיִן** אלה הצדיקים שבג"ע שנהנים מזיו השכינה שעומדים שורות שורות בכבוד עליון ובמדרגות עליונות כל אחד כפי הטרחה שטרח בזה העולם.

הַחֲזֹק הוּא הֶרְפָּה, בֵּיהּ תַּחֲמוֹן אִי זָכוּ לְכָל הָאִי פִּד אֲתַקְפוּ עַל יַצְרִיהוֹן, וְתַבְרוּ לֵיהּ, אִי לָא ע"י התורה שתלמדו תדעו ותראו כי זכו הצדיקים בעולם הבא לכל אותו הכבוד היות והתגברו על יצרם הרע, וגם שברו אותו שלא יוכל יותר לקום ולכן מקבלים שכר ג"ע כי נצחו היצור ועזבו את החטא. **אוּ פִּד אֲתַקְפוּ בְּאוֹרֵיִיתָא, לְמַלְעֵי בֵּיהּ יִמְמָא וְלִילֵיִיא** או שמקבלים שכרם מחמת שהתחזקו בתורה לעסוק בה יומם ולילה. **אוּ אִי אֲרַפּוּ יְדֵיהוּ מִנֶּה. וְזָכוּ לְכָל הָאִי** או ח"ו הרפו ידיהם מן התורה ובכל זאת זכו לכל זה ובודאי שאם רפו ידיהם מן התורה לא זוכים לג"ע. **הַמַּעַט הוּא אִם רַב, אִי סְגִיִיאִין אֲנֹנִן דְּאַשְׁתַּדְּלוּ בְּפוּלְחָנֵי, וְאֲתַקִּיפוּ בְּאוֹרֵיִיתָא, בְּגִין דְּזָכוּ לְכָל הָאִי אִי לָא** התבוננו אם היו הרבה צדיקים שהשתדלו בעבודתי והתחזקו בתורה בשביל שזכו לכל זה או לא היו הרבה צדיקים כי אתם חושבים שאין הרבה בדור שזוכים לזה ועתה תלמדו ותראו שיש הרבה מאוד שזוכים ע"י לימוד התורה לג"ע.

וּמָה הָאָרֶץ הַשְּׂמֵנָה הִיא אִם רְוָה. (במדבר יג) **מִדְּאוֹרֵיִיתָא תִּנְדְּעוּן מֶה הָאָרֶץ** מהתורה תדעו ותכירו מה היא אותה הארץ העליונה. **מָה הִיא עֲלֵמָא אִי אֲסִי טִיבוּ עֲלָאָה לִיְתִבְהָא, אוּ אִי אֲזַעִיר מִנֶּה פְּלוּם** מה היא אותו עולם היינו גן עדן העליון אם מרבה חסד עליון ליושבים בו או החסיר והמעט, ואיזה שכר מגיע לצדיקים. **הִישׁ בָּהּ עֵץ אִם אֵין, הָאִית בֵּיהּ אֵילָנָא דְּחַיִּי, לְעֵלָם וְלְעֵלְמֵי עֲלָמִין, אוּ אִי צְרוּרָא דְּחַיִּי אֲשֶׁתַּפַּח בְּגוּוֹה, אִם לָא** האם יש בה עץ חיים שהוא ז"א ומאיר לכל העולמות לעולם ולעולמי עולמים, או אם צרור החיים מצא בה שהיא רק הארת המלכות או שאין בה שום הארה.

וַיַּעֲלוּ בְּנֵי בְּנֵי אֶד חֶבְרוֹן. (במדבר יג) **וַיַּעֲלוּ בְּנֵי בְּנֵי, פִּי בְּנֵי נָשָׂא סֶלְקִין בְּגוּוֹה** בני אדם נכנסים בלימוד התורה **בְּנֵי בְּנֵי, בְּלִבָּא עֲעֵלָא, כְּמָאן דְּאַשְׁתַּדְּל בְּמִנְנָא, בְּנֵי בְּנֵי, דְּחָשִׁיב דְּלִית בֵּיהּ אֲנָר** בנגב כמו שהנגב יבש ואין בו לחלוחית של שמחה וזריזות כן הם נכנסו לתורה בלב עצל וכבד כמו מי שעוסק באיזה דבר בחינם וביובש שחושב שאין בה שכר, **חָמֵי דְּהָא עוֹתָרָא דְּהָאִי עֲלֵמָא אָבִיד בְּגִינָה, חָשִׁיב דְּכֵלָּא הוּא** כי הוא רואה שהעושר של זה העולם אבד בשבילה, כלומר בגלל לימוד התורה וחושב שהבלי העוה"ז והעושר זה העיקר. **בְּנֵי בְּנֵי: כְּמָה דְּאֵת אָמַר** (בראשית ח) **חָרְבוּ הַמַּיִם, וּמִתְרַגְּמִין נְגִיבוּ** ומביא ראיה שנגב פי' יובש כי התרגום מתרגם על התיבה חרבו המים יבשו המים.

לְבַתָּר אח"כ כשמגיע לאמת כתוב **וַיָּבֵא אֶד חֶבְרוֹן, עַד דְּאֵתִי לְאֵתְחַבְּרָא בֵּיהּ, קְאָרִי וְשָׂאֵנִי בֵּיהּ** פי' שבא להתחבר בתורה ולהדבק בשי"ת ולכן קורא בתורה שבכתב ושונה בתורה שבע"פ ואמר בלשון יחיד כי הרי אפי' אלף בני אדם נכנסים למקרא אחד יוצא להוראה. (במדבר י"ג) **וְשָׂם** אלה הענקים שהיו חציים מלאכים וחציים בני אדם **אֲחִימֵן** פי', כולם אחים ואעפ"כ חולקים יחד **שְׂשִׁי** ו' מיני חלוקות בתורה – טמא טהור אסור מותר, כשר פסול **וְתַלְמֵי**

דקדוקי תורה, כמ"ש על ר"ע שהיה דורש על כל קוץ וקוץ תלי תלים של הלכות, **תִּמְנָן חֲמֵי פְּלִיגָן סְגִיאיִן, טָמֵא וְטָהוֹר, אָסוּר וּמוֹתָר,** (נ"א פֶּשֶׁר וּפְסוּל) **עוֹנְשֵׁי וְאַגְרִיִן** פי' ששם ראה שיש בתורה הרבה מאד חילוקים – טמא טהור, אסור מותר, כשר פסול, ויש עונש ושכר. **אַלִּין אַנּוּן אֶרְחֵי דְאֶרְיִיתָא, דְקֶדוּקֵי אֶרְיִיתָא.** אלו הם דרכי התורה ודקדוקי התורה ע"פ י"ג מדות שהתורה נדרשת בהן **יְלִידֵי הָעֵנָק, דְאֶתִּילִידוּ מִסְטָרָא דְגְבוּרָה** שנולדו מצד הגבורה, כמ"ש הזוהר לקמן שאורייתא מסטרא דגבורה.

וְחִבְרוֹן שְׁבַע שָׁנִים נִבְנְתָה, פי' אֵלִין אַנּוּן שְׁבַעִין אַנְפִּין דְאֶרְיִיתָא, שְׁבַעִין פְּנִים אֵית לָהּ, לְכָל סְטָרָא עֲשָׂרָה הם שבעים פנים שבתורה שהיא בחי' ז"א הכלול ו"ק עם המלכות הם שבע ספירות שכל ספירה כלולה מעשר ולכן התורה יש בה שבעים פנים ופירושים, כי כל צד מאותם ששה קצוות דז"א כלול מעשרה. **וְחִבְרוֹן, דְאֶרְיִיתָא, מֵאֵן דְאֶשְׁתַּדַּל בְּהָ אֶקְרִי חֵבֵר** וחברון היא התורה כי כל מי שמשתדל בה נקרא חבר להקב"ה. **לְפָנֵי צוּעֵן מְצָרִים,** פי' **תְּנִינָן** היינו בא לרמוז על מה שלמדנו **אֶרְיִיתָא אֵית לְקַבֵּל אֶרְיִיתָא** יש תורה כנגד תורה. **וְהֵינּוּ תוֹרָה שְׁבַכְתָּב, וְתוֹרָה שְׁפַעַל פָּה** שהם סוד זו"ן והם זה כנגד זה פב"פ בעת היחוד. **וְהֵאֵי (מַלְכוּת) חִבְרוֹן, מֵתוֹרָה שְׁבַכְתָּב נִפְקַת** וזה החברון שהוא התורה שבעל פה, דהיינו המלכות יוצאת מתורה שבכתב שהוא ז"א. **כְּמָה דְאֶתְ אָמַר** כמו שנאמר (משלי ז) **אֱמֹר לְחַכְמָה אַחֲתֵי אֶתְ** דהיינו ז"א אומר למלכות הנקראת חכמה תתאה, אחותי את. **וְהֵאֵי נִבְנְתָה שְׁבַע שָׁנִין, דְּבָנִין כַּד אֶקְרִי בֵּת שְׁבַע** והיא נבנתה שבע שנים, כלומר משבע ספירות של ז"א, בשביל זה היא נקראת בת שבע. ומש"כ **לְפָנֵי צוּעֵן מְצָרִים,** היינו **כְּמָה דְאֶתְ אָמַר** כמו שנאמר (מלכים א ה) **וַתֵּרַב חֲכָמַת שְׁלֹמֹה מְחַכְמַת כָּל בְּנֵי קֶדֶם וּמִכָּל חֲכָמַת מְצָרִים** כלומר התורה שבעל פה הבאה ממלכות הנקראת חכמת שלמה, היא חשובה ומשובחת יותר מכל חכמות חיצוניות.

וַיָּבֹאוּ עַד נַחַל אֲשְׁכּוֹל, היינו (במדבר יג) אֵלִין אַנּוּן מְלֵי אַגְדָּה, דְרָשָׁה, דְתַלְיִין מִסְטָרָא דְמְהִימְנוּתָא אלה הם דברי אגדה ודרשה שדורשים על דרך הסוד, שהאדם יכול לדרוש בה כפי הכנתו, שתלויים מצד האמונה כמו ענבים התלויים באשכול, כלומר כפי הכנת האדם באמונה יכול לדרוש בסתרי תורה, ומי שאין אמונתו שלימה הוא דורש בתורה דרשות של דופי. **וַיִּכְרְתוּ מִשָּׁם זְמוּרָה וְגו' ואשכול ענבים אחד,** היינו **אוֹלְפִין מֵתִמְנָן רְאִישֵׁי פְּרָקִין, רְאִישֵׁי מְלִין** לומדים משם רק ראשי פרקים וראשי דברים, כי אין מוסרים להבא ללמוד סתרי תורה אלא ראשי פרקים, והם כעץ אשכול אחד ויש בו כמה גרגרי ענבים, **אַנּוּן דְּבָנֵי מְהִימְנוּתָא, חֲדָאן בְּמְלִין** אלו בני אמונה השלימה שמחים באלה הדברים, (בני אמונה הם כנגד יהושע וכלב, שהם כרתו את האשכול, והם שמחים, כי מאשכול ענבים נעשה יין המשמח לבב אנוש), **וּמֵתִבְרַכָּן מְלִין בְּגוּיִיהוּ** ומתברכים ומתברבים הדברים בקרבם, **וּמִסְתַּכְּלָן שְׂרָשָׁא חֵד וְעַקְרָא חֵד, וְלֹא אֶשְׁתַּפַּח בְּהוּ פְּרוּדָא** ומסתכלים ויודעים שכל התורה שבכתב ובעל פה, כולם משורש אחד וממקור אחד יצאו, ואין פרוד ביניהם, כי הם סוד זו"ן שאין פרוד ביניהם. **אַנּוּן דְּלֹא מִשְׁתַּכְּחֵי בְּנֵי מְהִימְנוּתָא, וְלֹא אוֹלְפֵי אֶרְיִיתָא לְשִׁמְהָ, שְׁוִין לִיָּה לְמְהִימְנוּתָא בְּפְרוּדָא** אותם בני אדם שאינם נמצאים בני אמונה, ואינם לומדים תורה לשמה, הם שמים ועושים את האמונה שהיא המלכות בפרוד מז"א, על ידי שמפרידים בין התורה שבכתב לבין התורה שבעל פה, **חֲדָא הוּא דְכְּתִיב וַיִּשְׁאֹאֲהוּ בְּמוֹט בְּשָׁנִים, בְּפְרוּדָא** דהיינו שמפרידים

בין ב' התורות, וגם כשלומד דומה לו שהמאמרים סותרים זה את זה. ושאל **מִהוּ בְמוֹט** מהו במוט איך נרמז כאן ענין פרוד. ואמר **כְּמֵה דְאֵת אָמַר** כמו שנאמר (תהלים קכא) **אֵל יִתֵּן לְמוֹט רִגְלֶךָ** שמתמוטט ונפרד מן אמונה. **וּמִן הַרְמוֹנִים וּמִן הַתְּאֵנִים, כִּלְאֵ שְׁוִין לְהֵי מִיֵּלִי לְסִטְרָא אַחְרָא, לְסִטְרָא דְמִינְאֵי, לְסִטְרָא דְפְרוּדָא** היינו, כל אלה שאינם בני אמונה שמים ומפרשים את דברי התורה לצד אחר לצד המינים ולצד הפרוד, ואלה דורשים בה דברי מינות, ודרש מלת רמונים שהיא נוטריקון ר"ע מיני"ם, ומלת תאני"ם, כמו תואנה הוא מבקש, בזה שדורשים בתורה דרשות של דופי.

הָדָא הוּא דְכְּתִיב זְהוּ שְׁכֹתוּב וַיֵּשְׁבוּ מִתּוֹר הָאָרֶץ. ומפרש **וַיֵּשְׁבוּ** מצד הקדושה, **וְתִיבִין לְסִטְרָא בִישָׂא, וְתִיבִין מֵאַרְחָא דְקְשׁוּט. אָמְרִי, מֵאֵי אַכְפֵּת לָן** דהיינו, הם שבים וחוזרים לצד הרע, וחוזרים מדרך האמת, ואומרים מה איכפת לנו אם אנו לומדים או לא, הלא **עַד יוֹמָא לֹא חִמִּינָא טָב לְעֵלְמָא, אַעֲמִלְנָא בְּהַ, בִּיתָא רִיקָם. יְתִיבְנָא בְּקִלְנָא דְעַמָּא** עד היום לא ראינו טוב בעולם, עמלנו בתורה, ועם כל זה ביתנו הוא ריקם מכל טוב, ועוד אנו יושבים ונחשבים בין המבוזים בעם, **וְלִהְיוּא עֵלְמָא מֵאֵן יִזְכִּי וּמֵאֵן יֵיעוּל לְגִוּוּיָהּ, טָב לָן דְלֹא אַטְרַחְנָא פּוּלֵי הָאֵי** ולעולם הבא מי יזכה, ומי יכנס ויבא לתוכו, שהרי עסק התורה והעבודה כל כך קשה, מוטב היה לנו אם לא היינו מטריחים עצמנו בתורה כל כך. (במדבר י"ג) **וַיִּסְפְּרוּ לוֹ וַיֹּאמְרוּ וְגו'** באנו אל הארץ אשר שלחתנו, כלומר אלה הפורשים מלימוד התורה לעסקי עולם הזה אומרים, **הָא אַעֲמִלְנָא וְלֹאִינָא, בְּגִין לְמַנְדַּע חוּלְקָא דִּיהוּא עֵלְמָא** הרי עמלנו ויגענו לדעת החלק של עולם הבא. **וְגַם זָבַת חֶלֶב וּדְבַשׁ הִיא, טָב הוּא הָהוּא עֵלְמָא עֲלָאָה, כְּמֵה דִידְעָנָא בְּאוּרִייתָא, אֲבַל מֵאֵן יְכִיל לְמִזְכֵּי בִיהּ** היינו טוב הוא אותו עולם העליון כמו שידענו מן התורה, אבל מי יכול לזכות בו.

אָפֶס פִּי עֵז הָעָם, (במדבר יג) **תְּקִיף הוּא** היינו תקיף הוא מי שרוצה לזכות לתורה צריך להיות עז וחזק בעשירות, **דְלֹא יַחְשִׁיב כָּל עֵלְמָא כָּלָל** שלא יהיו חשובים אצלו כל דברי העולם כלום, **בְּגִין דִּיהוּא לִיהּ עוֹתְרָא סְגִיָא לְאַשְׁתְּדִלָּא בִּיהּ** לכן צריך שתהיה לו עשירות גדולה, שיוכל בלא דאגות להשתדל בתורה, אם כן **מֵאֵן הוּא דִיזְכִּי בְּהַ** מי הוא שיכול לזכות לתורה ולעולם הבא. **וְדֹאֵי אָפֶס פִּי עֵז הָעָם הַיּוֹשֵׁב בְּאָרֶץ, מֵאֵן דְּבַעֵי לְמִזְכֵּי בְּהַ, בְּעֵי לְמַהוּי תְּקִיף בְּעוֹתְרָא** היינו מי שרוצה לזכות בה צריך להיות חזק בעשירות, **כְּמֵה דְאֵת אָמַר** כמו שנאמר (משלי יח) **וְעֵשִׂיר יַעֲנֶה עֲזוֹת** כלומר הוא עונה עזות בשביל חזק עושרו, הרי "עז" הכונה בעשירות. **וְהַעֲרִים גְּדוֹלוֹת בְּצוּרוֹת. בְּתִין מְלִיִין כָּל טוּבָא, דְלֹא יַחְסְרוֹן מִכְּלָא** היינו הלומד תורה צריך שיהיו לו בתים מלאים כל טוב, שלא יחסר בהם כלום, כמו שבמבצרים אינו חסר בהם כלום, כי מכינים שם הכל. **וְעַם כָּל דָּא וְגַם יְלִידֵי הָעֵנְק רְאִינוּ שָׁם, בְּעֵי גּוּפָא תְּקִיף, גִּיבֵר כְּפֹאֲרִי.** (דאשתפח תמן תדיקא) **בְּגִין דִּיהוּא מִתְּשֵׁת חִילִּיהּ דְּדִבְרַ נֶשׁ** ועם כל זה וגם ילידי הענק ראינו שם היינו, שצריכים גוף חזק גבור כארי, בשביל שהתורה מתשת כחו של אדם **לְאַשְׁתְּדִלָּא בְּהוּא אִיסוּר וְהַתֵּר, טָמֵא וְטָהוֹר, כְּשֵׁר וּפְסוּל** להשתדל כשהוא עוסק בענין איסור והתור, טמא וטהור, כשר ופסול נקט ג' דברים כנגד ג' ילידי הענק. **מֵאֵן יִיכּוּל לְזַכָּאָה בְּהַ** אם כן מי יכול לזכות לתורה ולעולם הבא.

ועוד, עמלק יושב בארץ הנגב ועוד אומרים אלה הפורשים מדרכי התורה, כדי לתרץ את עצמם, שאפילו מי שכבר יהיה עשיר, גם כן קשה לו לעסוק בתורה, וזה שאמר עמלק יושב בארץ הנגב היינו, (במדבר יג) **אי יימא בר נש, דאפילו בכל דא יזבי** אם יאמר האדם שאפילו בכל זה יזכה להתגבר וללמוד תורה, הרי **עמלק יושב בארץ הנגב, הא יצרא בישא, קטיגורא, מקטרנא דבר נש, דישתכח תדיר בגופא** שבא לרמוז הרי היצר הרע המקטרג, שמקטרג תמיד על האדם, נמצא תמיד בגוף, לכן מכנה את היצר הרע בשם עמלק, כי הוא השונא היותר גדול לישראל. **והחתי והאמורי וגו', כפח מקטרני משתכחי תמן** והיבואי שהם ג' ממונים תחת המלאך דומה, הרי כמה מקטרגים נמצאים שם. (בגין) **דלא יכיל בר נש למיעל בההוא עלמא כלל** נמצא שלא יוכל האדם ליכנס לעולם הבא כלל, אם כן **מאן יזבי ליה, ומאן ייעול בגויה** מי יזכה אליו, ומי יכנס בתוכו, **במלין אלין**, (במדבר לב) **ויניאו את לב בני ישראל** באלה הדברים הניאו ומנעו את לב בני ישראל מלעסוק בתורה. **בגין דאפיקו שום ביש עלה, כפח דאת אמר ויוציאו את דבת הארץ** לפי שהוציאו שם רע עליה, כמו שנאמר ויוציאו את דבת הארץ שהוא הגן עדן שדיברו עליו לשון הרע, לומר שאי אפשר להגיע אליו.

אנון בני מהימנותא מאי קא אמרי אבל אותם שהם בני אמונה, מה הם אומרים ומשיבים להם, **אם חפץ בנו יהוה ונתנה לנו. פיון דישתדל בר נש ברעותא דלבא לגבי קדשא בריד הוא** אם חפץ בנו יהוה וגו' ונתנה לנו היינו כיון שאדם משתדל ברצון הלב בעבודת הקב"ה, גותן לו הקב"ה חשק ללימוד התורה, כי **לא בעי מנן אלא לבא** אין הקב"ה מבקש מאתנו אלא לב טוב, **ויסתמרון ההוא רשימא קדישא** ועוד שישמרו את הברית קודש, **דכתוב, ישעיה (ט) ועמד כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ** היינו אותם השומרים את ברית קודש הנקראים צדיקים, הם יירשו את ארץ החיים העליונה, כי ללימוד התורה צריכים הנהגה קדושה בכל הענינים.

אבל, (דף ק"ט ע"ב) (במדבר י"ד) אך ביהוה אל תמרדו, בעי דלא ימרדון באורייתא אבל כתוב אחר כך אך בה' אל תמרדו, היינו שצריכים להזהר שלא ימרדו בתורה, כי התורה היא שמו של הקב"ה, והמורד בתורה מורד במלכות שמים, והיינו שלא יוציאו עליה שם רע לומר שאי אפשר לעסוק בתורה רק מי שיש לו עשירות וכל טוב, אלא **דאורייתא לא בעי עותרא, ולא מאני דכספא ודהבא** שהתורה אינה צריכה עשירות, ולא כלי כסף וזהב, כי כל אחד יכול לזכות בה, אבל כמה מעלות טובות לתורה הקדושה. **ואתם אל תיראו את עם הארץ, דהא גופא תבירא, אי ישתדל באורייתא, ישפח אסוותא בכלא** כי גוף שבור וחולה אם יעסוק בתורה, ימצא רפואה בכל אבריו. **הדא הוא דכתוב, זהו שכתוב, (משלי א) רפאות תהי לשרד ושקוי לעצמותיך** התורה תהיה רפואה לכל גופך, והשקאת המוח לעצמותיך. **וכתיב** וכתוב עוד על התורה, כי חיים הם למוצאייהם (משלי ד) **ולכל בשרו מרפא** התורה היא חיים ומרפא לכל בשרו של אדם, (כמחז"ל (מס' עירובין דף נד ע"א), חש בכל גופו יעסוק בתורה). **וכל אנון מקטרני, אנון מכרזאן ואמרי** היינו, כי כל אותם המקטרגים שיש לאדם מתהפכים לו לאוהבים עד שמכריזים עליו ואומרים בעודו בעולם הזה, **פנו אתר לפלגנייא עבדא דמלכא** וכן אחר הסתלקותו כשעולה לגן עדן מכריזים עליו פנו

מקום לפלוני עבד המלך, כדי שיוכל לעלות בלי שום עכוב ומונע.

בְּגִין בְּךָ אֵל תִּירָאוּ ולכך כתוב אל תיראו את עם הארץ, שהם השונאים בעולם הזה, והמקטרגים בעולם הבא, ועוד **כִּי לְחִמְנוּ הֵם, אֲנֹנִי בְּנִרְמִייהוּ מְזֻמָּנִי מְזֻמָּנִי בְּכָל יוֹמָא לְאֲנֹנִי דְּמִשְׁתַּדְּלִי בְּאוֹרֵייתָא** היינו, אלה המקטרגים בעצמם מכינים מזון בכל יום לאלו שעוסקים בתורה. **בְּמַה דְּאֵתָא אָמַר** כמו שנאמר באלהיו הנביא (מלכים א יז) **וְאֵת הָעוֹרְבִים צִוִּיתִי לְכַלְכְּלָךְ. וּכְתִיב** ועוד כתוב שם (מלכים א יז) **וְהָעוֹרְבִים מְבִיאִים לוֹ לֶחֶם וּבֶשֶׂר** הגם שהעורבים הם עופות טמאים מסטרא אחרא, עם כל זה היו מביאים מזון לאלהיו הנביא. **סָר צַלָּם מֵעֲלֵיהֶם. מֵאֵן צַלָּם. דָּא תּוֹקְפָא דְּרִינָא קְשִׁיָּא** שואל מי הוא צלם, ומשיב זהו התוקף של דין הקשה, שמשם יונקים החיצונים, וכיון שסר צלם שהוא כת הדין, ממילא נעשו אנשי שלומו של האדם להטיב עמו. **מֵאֵי טַעְמָא אֲעֵדִי. מְשֻׁם דִּיהוּהָ אֲתָנּוּ אֵל תִּירָאוּם. כְּלָא אֲעֵדִיאוּ בְּגִין אוֹרֵייתָא** מהו הטעם שסר ונסתלק מהם דין הקשה, משום דה' אתנו אל תיראום היינו שכל כחם מתבטל בזכות לימוד התורה. **וְכַפָּא חוֹלְקִיהוּן דְּאֲנֹנִי דְּמִשְׁתַּדְּלִי בְּאוֹרֵייתָא לְשִׁמְהָ, דִּהָא מִתְקַשְּׁרִי בְּקוּדְשָׁא בְּרִידָא הוּא מְפִישׁ** ומסיים רבי שמעון דרוש זה ואומר כי אשרי חלקם של אותם העוסקים בתורה לשמוה, כי הם מתקשרים בקב"ה ממש. **וְאֲקָרוּן אַחִים וְרַעִים וּנְקָרָאִים לוֹ אַחִים וְרַעִים. הָרָא הוּא דְּכְתִיב** זהו שכתוב שאמר הקב"ה לישראל, (תהלים קכב) **לְמַעַן אַחֵי וְרַעֵי אֲדַבְּרָה נָא שְׁלוֹם בְּךָ** כמחז"ל (בסוף ברכות), תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם וכו' שנאמר למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך, ואחים הם בלימוד התורה שבכתב ובעל פה, ורעים הם בלימוד סודות התורה.

מצות הפרשת חלה – בזוה"ק

רעיא מהימנא

ח"ג קע"ד ע"א

רֵאשִׁית עֲרִיסוֹתֵיכֶם חֲלָה תָרִימוּ וְגו', (במדבר טו) כתרומת גורן כן תרימו אותה. **בְּקוּדָא דָּא לְהַפְרִישׁ חֲלָה לְבַהֲוֵן. חֲלָ"ה הֵכִי חוֹשְׁבִינְהָ, מ"ג בִּיעִים, וְחוֹמֵשׁ בִּיעָה, חַד מְחֻמֵּשׁ** מצוה זו היא להפריש חלה לכהן, מלת חל"ה החשבון שלה הוא מ"ג, כנגד מ"ג ביצים. ואות ה' דחלה רומזת גם על חומש ביצה, והוא סימן לשיעור עיסה החייבת בחלה שהוא מדת עשרון, ואות ה' רומזת על המלכות שהיא אחד מחמשת פרצופי האצילות. **וְאֵית חוֹמֵשׁ חַד מִן חֻמְשִׁין, דְּאִיהוּ ו' יֵשׁ חוֹמֵשׁ שְׁהוּא מִן חֻמְשִׁים שְׁהוּא ו' פְּשוּטָה, וְהוּא ז"א שְׁהוּא בְּעֵשֶׂר סְפִירוֹת, חֶלֶק אֶחָד מִן חֻמְשִׁים שֶׁל בִּינָה. וְדָא סִימָן מְגִינָא, דְּאִיהוּ מִיכָא"ל גְּבִרִיא"ל נוֹרִיא"ל. חֲלָה, שְׁכִינְתָּא. דְּבִאֲתָר דְּאֵלִין מְלַאכִין תַּמָּן, אַבְהָן תַּמָּן** ואז הסימן של שיעור חלה הוא מ"ג, דהיינו מ"ג ביצים ו' פשוטה, היא כנגד חומש ביצה, כי מלת מ"ג רומזת על ה"ר"ת של שלושת המלאכים מ"כאל ג'בריאל נ'וריאל שהם תמיד עם השכינה המשרשים בחג"ת הנקראים אבות, השכינה נקראת חלה, והיא מקבלת מהג' אבות, כי במקום שאלו הג' מלאכים המשרשים בחג"ת, האבות הם שם, כי הם משרשים בחג"ת. **וּבִאֲתָרָא דְּאַבְהָן תַּמָּן, שְׁכִינְתָּא תַּמָּן** ובמקום שהאבות שם, השכינה היא שם, כי היא מקבלת מחג"ת והיא רגל רביעית של המרכבה [ג].

עיונים והארות

[ג] ועל פי זה יתבארו הכתובים הרק היטב, כבואכם אל הארץ דוקא, כי העיקר העבדות היא בארץ ישראל שרוב מצוות תלוין בה והיא

וְבָהּ וַיַּחַל, בַּהּ צִלְיָנָא, הָרָא הוּא דְכְתִיב, (שמות לב) וַיַּחַל מֹשֶׁה אֶת פְּנֵי יְהוָה אֱלֹהָיו

בשכינה הנקראת חלה, שייך לשון "ויחל", כי בה מתפללים, לפי שהשכינה נקראת תפלה, זהו שכתוב ויחל משה את פני

יהו"ה אלהיו שפירושו שהתפלל כתרגומו וצלי משה [ד]. (דברים ג) **אֲדַנִּי יְהוָה אַתָּה תַּחֲלוֹת לְהִרְאוֹת**

אֶת עַבְדְּךָ. וְבָהּ תִּלְהֶן זְכוֹת אָבוֹת עוד מפרש שמלת חלה היא לשון התחלה, כמו אדנ"י יהו"ה אתה "החלות"

להראות את עבדך ובה חלה זכות אבות, ועל ידי השכינה התחילה זכות אבות לחול על הצדיקים. **וְבָהּ תִּמָּה זְכוֹת**

אָבוֹת לְרִשְׁעִים, דְּהוּוּ מְקַבְּלִים אֲנִרְיָהּוּ בְּהַאי עֲלָמָא ועל ידי השכינה תמה זכות אבות לרשעים,

שהם מקבלים שכרם בעולם הזה, כמו שכתוב ומשלם לשונאיו אל פניו להאבידו, ואין זכות אבות עומדת להם.

מאמרים על הפרשה

"שִׁלַּח לְךָ אַנְשִׁים וַיִּתְּרוּ אֶת אֶרֶץ פְּנֵנּוּ אֲשֶׁר אָנִי נֹתֵן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ אֶחָד אִישׁ אֶחָד לְמִטָּה אֲנִתִּיו תִּשְׁלַחוּ כָּל נְשִׂיא בְּהֵם" (יג, ב)

גודל איסור סיפור לשון הרע

השבוע פרשת שלח לך, נדבר בעז"ה בעיקר על האיסור החמור של לשון הרע, הוזהר בפרשה מדבר על כל התהליך שעברו המרגלים, אשר למעשה זה למוד על כל הדרך שאדם צריך להתנהג עלי אדמות.

הדבר הראשון הוא השתיקה "שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו". כבר ראינו בסוף הפרשה הקודמת מה שקרה עם מרים הנביאה שדברה לשה"ר על משה רבנו כדי להוכיחו ולהדריכו, ועם מי דברה עם אהרן אחיה ולפי דעתה אמרה דברים טובים, ועכ"ז נענשה בעונש הצרעת, שהוא ענשו של המדבר לשה"ר, ולא הועילו לה צדקות ומעשים טובים ומדרגת הנבואה לה זכתה להצילה מהעונש וזו אחת מעשר זכירות שחייבים בכל יום לזכור.

ובסדר עולם רבא פ"ח איתא דביום כ"א בסיון ב' אלפים תמ"ט ליצירה דברו מרים ואהרן על משה רבנו שנוהג בפרישות, ומענו הלא גם אנחנו נביאים, גם לאהרן יש אשה, ואני מרים יש לי בעל ומתנהגים בדרך כל העולם, וא"כ גם משה צריך לנהוג כמנהג כל הארץ ולא לפרוש מאשתו. והנה הטעם שחשבו כך, הוא מפני שהם היו נביאים במדרגה גבוהה מאוד שאין לנו שום השגה במעלתם, והיו מקיימים את המצוות במדרגות רמות והיו להם סודות גדולים בכל דבר, ובודאי שחייחם של אהרן עם אלישבע בת עמינדב וכן של מרים עם בעלה כלב בן יפונה לא היו חיים רגילים בדרך העולם אלא היתה בהם קדושה גדולה מאוד שאין כמותה בעולם והיו מיוחדים העולמות העליונים, ולכן התפלאו על שמשה פרש מאשתו, שהרי יש בזה סודות עליונים, ולא הבינו מה שעשה משה. ועם כל זה שכוונת מרים היתה לשם שמים במה שדיברה לשה"ר, נענשה בחומרה.

למעשה אומרים רבותינו כי פרשת שלח לך הייתה צריכה להיות אחרי פרשת קורח, כי קודם היו "בחצרות" ושם היה המעשה עם קורח ועדתו, ורק אח"כ עניין המרגלים בפארן, וא"כ מדוע הקדימה התורה את פרשת המרגלים

עינים והארות

ולנחתום אחד ממ"ח, כי לכאורה אינו מובן מפני מה שיערו חכמינו ז"ל בשיעור זה דוקא. אבל לפי מה שכתבתי הוא נכון, דהיינו, לבעל הבית רצה לומר שאר ההמון עם דיים אם יקבלו-עליהם עול מלכות שמים שהוא נגד כ"ד צירופי אדנ"י, והלואי שיהיה להם מורא שמים שעה אחת ביום שהוא אחד מכ"ד צירופין, אבל נחתום, דהיינו צדיק הדור שהוא משפיע כנחתום, והצדיק הוא דבוק כל היום באהבת השם, וזה הוא אחד ממ"ח, שי"ב צירופי הווי"ת הם מ"ח אותיות והבן. [ד] מכאן סמך למה שנוהגות הנשים כשמפרישות חלה להתפלל איזה תפילה, כי "חלה" לשון תפילה.

השכינה הקדושה. והיה באכלכם מלחם הארץ, רצה לומר, כשתרצו ליחד קוב"ה ושכינתיה, כי אכילה הוא לשון יחוד כמו כי את הלחם אשר הוא אוכל, ואמר הכתוב, כשתעשו יהוד, תרימו תרומה לה, פירוש שתרוממו את השכינה הקדושה למעלה. וכמה יכולים לעשות היחוד, אמר הכתוב ככה תעשו, ראשית עריסותיכם, דהיינו תיכף כשתקומו ממטבתכם, מלשון הנה ערשנו רעננה, חלה דהיינו תפלה מלשון ויחל משה, שתהיה תפלתכם סמוך למטבתכם, וממילא צריך תחלה לקבל עול מלכות שמים, ועל ידי זה תרימו תרומה, רצה לומר תעשו היחוד. וזה שאמרו חז"ל שיעור חלה לבעל הבית אחד מכ"ד

לפרשת קורה, אלא הטעם הוא כדי להסמיך את פרשת המרגלים למעשה מרים, שהמרגלים ראו מה שקרה עם מרים ולא לקחו מוסר ודברו לשון הרע על ארץ ישראל.

ואע"פ שהמרגלים דברו לשה"ר רק על עצים ואבנים, עכ"ז נענשו כיון שלארץ ישראל יש לה נשמה כמ"ש "נותן נשמה לעם עליה ורוח להולכים בה", מעלת ארץ ישראל מעלתה גדולה מאוד שהיא כנגד השכינה הקדושה, וממנה הושתת העולם.

הקב"ה אומר איך וכיצד אפשר לשלוח מרגלים והרי כמה טובות עשיתי להם, הוצאתי אותם ממצרים באותות ובמופתים, קרעתי להם הים, לקחתי אותם במדבר בענני כבוד, מתן תורה, מן, באר, שלו, הרי אני נותן להם את ארץ ישראל במתנה שהיא ארץ זבת חלב ודבש ועיני שם כל הימים, ועוד שארץ ישראל היא טובה מכל הארצות ממנה ניזון כל העולם, ועתה אתם רוצים לשלוח מרגלים

בפרשת דברים כתוב שבאו ישראל למשה לבקש ממנו לשלוח מרגלים, כמ"ש "ותקרבון אלי כולכם ותאמרו נשלחה אנשים לפנינו ויחפרו לנו את הארץ וישיבו אותנו דבר". ורש"י כותב כי כשבאו לפני משה היו כולם מעורבבים – הקמן לפני הגדול והגדול לפני הקטן, זה דוחק בזה וזה דוחק בזה, ולא היו בדעה אחת כלל.

ומשה עומד ותוהה איך אפשר לעשות כדבר הזה, הרי הקב"ה אמר לכם שנותן לכם את ארץ ישראל במתנה, ואתם אומרים לשלוח מרגלים, הלך וגמלך בקב"ה, אמר לו הקב"ה כבר במצרים הוצאתי אותם מבית עבדים ביד רמה הלעינו עלי, וכל מה שאני אומר להם, מלעיגים. העברתי אותם את הים, מלעיגים. לקחתי אותם במדבר והקפתי אותם בענני כבוד, כמה אותות ומופתים הראיתי להם, נתתי להם את התורה ופתחתי להם כל שבעה רקיעים ועל הכל מלעיגים, עכשיו אני רוצה לתת להם מתנה שאין כמותה בעולם והיא ארץ ישראל, ואילו הייתי מוכר להם ניהא, אבל אדם שנותן מתנה אין זה דרך ארץ לסרב לו, וכידוע מעלתה של ארץ ישראל מפורסמת בכל העולם כמ"ש "וחברון שבע שנים נבנתה לפני צוען מצרים" ופרש"י כי חברון הייתה הגרועה שבא"י ועכ"ז הייתה חשובה פי שבע מצען שהיא המעולה שבארץ מצרים, ומצרים מעולה מכל העולם.

וזאת מלבד שאני ה' אלוהיהם והם בני, א"כ כאשר אני נותן להם מתנה, בוודאי מתנה מעולה היא וחשובה מאוד – כי הכל הולך לפי כח הנותן, כי אם העשיר יתן שקל לחברו, יצחק לו, וכן הגיבור אם יהרוג זבוב זה צחוק בשבילו, וא"כ כאשר הקב"ה נותן לנו מתנה חשובה ביותר בודאי היא גדולה כפי מעלתו.

ועוד שאילו היו צריכים למלחמות וכו' כדי לכבשה ניהא, אבל – כי לא בחרבם ירשו ארץ זורעם לא הושיעה למו, אלא אני ה' בידי נותן להם, וא"כ מדוע רוצים הם לשלוח מרגלים. ועוד כבר נשבעתי ליעקב – הארץ אשר אתה שוכב עליה לך אתננה ולזרעך. וגם עשיתי להם טובות גדולות ונסים רבים – יציאת מצרים, קרעתי להם את הים, מתן תורה, מן, שלו, באר, ענני כבוד, והם נקראים בנים למקום, ואין אדם נותן לבנו אלא מיטב שדהו ומיטב כרמו.

אך אם הם עדיין לא מקבלים ורוצים דווקא לשלוח מרגלים אע"פ שאינני מסכים, אם תרצה "שלח לך" לדעתך להנאתך, ומ"מ אני מייעץ לך לשלוח צדיקים חכמים נשיאים, ושלא יהיו צבועים, וברוה"ק תראה אם הם טובים ותוכם כבדם. וז"ש וישלח אותם משה ע"פ ה'.

עם ישראל טוען הכל נכון אבל רצוננו לדעת אם ארץ ישראל היא על טבעית וצריך שם רוחניות גדולה ומדת הדין מתוחה שם, ועוד שנצטרך לחרוש לזרוע לקצור ועד עתה היינו כתינוק בבטן אימו שמקבל הכל מוכן, ועוד רצינו לדעת איפה הטמינו כנען את כל המטמוניות שלהם

ומשה בא אליהם ואמר לעם ישראל את כל המסר הנ"ל והם טענו הכל נכון, אמנם רוצים אנו לדעת אם היא ארץ ככל הארצות ואפשר לחיות בתוכה ע"פ הטבע, או שהיא ארץ "על טבעית" וכל החי בתוכה כחי בפלטריין של מלך, ומדת הדין מתוחה שם, והארץ דורשת מהם לחיות למעלה מיכולתם, כי הם רוצים לחיות בלא דין מתוח, ככל העמים. ועוד שלא רצו להתעסק בנשמיות כי עד עתה היו כתינוק בבטן אמו שמקבל הכל מוכן מאמא – לחם מן השמים, בארה של מרים, לבושים נקיים ומגוהצים, המן נבלע באברים ולא צריכים לנקביהם. ואם יכנסו לארץ ישראל צריכים עבודה חרישה זריעה וכו'. אמנם זו טעות גדולה, כי רק בא"י אפשר להגיע לגדולות כי יש נסיונות, ואוירה מחכים, ורצה הקב"ה שתהיה לו דירה בתחתונים, וכמו הוולד שתכליתו לצאת לחוץ ורק שם יוכל להתעלות ולהגיע לתכלית האמיתית של חייו.

ועוד שמענו שהענקים הללו שמעו שאנחנו באים ועשו להם מטמוניות ושמים שם את כל כספם וממנם ואנחנו נכנסים ואח"כ לא נמצא כלום, ולכן צריך מרגלים שיחפרו את הארץ ויתבוננו היכן המטמונים וכו'.

כששמע משה רבנו את התכנית של עם ישראל הסכים, אבל בעיני הקב"ה לא היה טוב ולכן נענשו שהם לא יזכו לראות ולהכנס לארץ ישראל אלא רק בניהם. והדבר יובן ע"פ משל למלך שבנו הנסיך הגיע לפרקו לשאת אשה, אמר לו המלך שהבאתי לך בחורה יפה מאוד ונאה במעשיה עשירה וכת טובים אין כמותה בעולם. אמר לו הבן מקודם אני רוצה לשאול עליה ולבדוק את מעשיה. והיה קשה לאביו המלך על שאינו מאמינו, אמר המלך איך אעשה, אם אומר לו – בשום אופן לא, יאמר כעורה היא, סוף דבר אמר לו המלך לך תראה אותה ותראה שאני צודק אבל היות ולא האמנת לי אני נשבע שאיני נותנה לך אלא לבנך. כך, כיון שה' אמר והם לא האמינו וכו' אמר הקב"ה לא אתן אותה להם אלא רק לבניהם.

המרגלים לא ידעו באמת את ערכה של ארץ ישראל, מדוע היא נבחרה מכל הארצות, איזו סגולה מיוחדת יש לה שהיא חביבה מכל העולם, לא ידעו שהיא נבראה ראשונה וממנה הושתת העולם שנאמר "עד לא עשה ארץ וחוצות, וראש עפרות תבל" ופרש"י ארץ – אלו שאר הארצות. חוצות – מדבריות. תבל – זו ארץ ישראל.

ודע לך כי המקום היחידי הראוי לשם "תבל", הוא ארץ ישראל שהיא מתובלת מכל הארצות, שכל הארצות כמה הן יפות ויש להן בתים יפים גינות פרדסים מעינות וכו' בכ"ז יש בזה מה שאין בזה אלא ארץ ישראל אינה חסרה כלום. כמ"ש "ארץ אשר לא תחסר כל בה".

ועוד שיש בה "תבלין" מיוחד שאין בשום מקום, שהיא התורה הקדושה – חכמה ותבונה, כי מציון תצא תורה, וגם היא שער השמים לקבל התפילות להוריד שפע, ומסוגלת ליראת שמים לקדושה, לטהרה, לנבואה ולרוח"ק, וכמ"ש "ב" אורא דארץ ישראל מחכים, ואבותינו חשקו בה כי הם הבינו את מעלתה, אבל עם ישראל במדבר לא ידעו שום דבר מזה, ולכן בסופו של דבר שלחו מרגלים.

ומבואר בספרי כי אלמלא שלחו המרגלים לא היה צורך לכלי זיין, ויש לומר דהענין הוא על פי מה שמבואר – אמר הקב"ה לישראל, בעולם הזה על ידי שהיו שלוחי בשר ודם, נגזר עליהם שלא יכנסו לארץ, אבל לעולם הבא אני משלח לכם מלאכי ויפנה את הדרך שנאמר הנני שולח מלאכי ופנה דרך לפני. מבואר דעבודתם היתה לפנות את הדרך, והיינו דכמו שהמסעות במדבר היו להכניע את כל כחות הסט"א שמשכנם במדבר כמו שכתוב בזה"ק, כמו כן היו מריבין להכניע קודם את כל כח הקליפות מלכי כנען, ואחר כך ממילא היו כולם נכבשים בקל, וכמאמר הכתוב (ישעיה כ"ד כ"א) יפקוד ה' על צבא המרום במרום ואחר כך ועל מלכי האדמה על האדמה, וידוע דעיקר חיות החיצונים היא ממה שנמצאים בישראל עבירות ומעשים בלתי מוזכרים, ומובן שלהכניע את החיצונים צריכים להיות אנשים קדושים וטהורים מכל עניני תיעוב, ואם מצא אף באחד, מעשים לא מטוהרים שוב יש להם אחיזה על ידו לינק מן הכלל כולו, שכל ישראל הם כאיש אחד, ועל כן מצורע משולח חוץ למחנה ישראל, למען לא יינקו החיצונים על ידו מכל הכלל, ומובן דכל זה הוא אחר שעברו ישראל את הירדן ונתערבו זה בזה ונעשו כלם כאיש אחד חברים, אבל קודם לא היתה להם אחיזה באמצעות הפרט בכל הכלל.

משה רבנו שולח מרגלים שהם החכמים הגדולים ביותר וצדיקים שיודעים לשלוט בס"מ, והתעברו בהם נשמות השבטים ונשמת לוי נתעברה ביהושע

וכאשר ראה הקב"ה כך כמו שכתבנו, אמר למשה תשלח מרגלים צדיקים. והמרגלים היו כולם חכמים גדולים, נשיאי ישראל שאין כמותם בעולם, כל אחד ראש בני ישראל הוא, וזה רמזו בפסוק "שלח לך אנשים" ס"ת חכם. וכמו שהחכם יודע למול הבן ולהסיר הקליפה והערלה של הילד כן הם ידעו להסיר קליפת כנעני גרנשי אמורי פריזו חיוי יבוסו חתי ר"ת שלהם ע"ה סמא"ל וידעו סוד הדבר והיה להם כח לשלוט בסטרא אחרא ובקליפות. ולא עוד אלא שמשה שלח אותם והקב"ה עיבר בהם נשמות השבטים, ולכן כתוב "בני ישראל המה", כלומר שבניו של יעקב אבינו מעוברים בתוך כל אחד ואחד מהמרגלים וזה שאמר כל נשי"א בהם נשי"א ר"ת נשמות שבטים לזו אותם שהם בני ישראל ממש, ואומר רבי יעקב אבוחצירא "כולם אנשים" ר"ת אלו נשמות שבטים לזו אותם שהם בני ישראל ממש, שהיו מעוברות בהם נשמות השבטים.

מדוע דוקא יהושע וכלב ניצלו, ומדוע משה רבנו התפלל במיוחד על יהושע

והנה י"א שבטים נתעברו בי"א מרגלים אבל שבט לוי לא היתה לו נחלה בארץ ישראל ולא הוצרך לשלוח מרגלים, ובמקומו נחלק שבט יוסף לשנים מנשה ואפרים, ובמרגל של מנשה נתעברה נשמת יוסף כמ"ש למטה יוסף למטה מנשה גדי בן סוסי. וכשמוזכר מטה אפרים שגם הוא בנו של יוסף לא כתוב יוסף אלא למטה אפרים הושע בן נון, ונשאר בלא עיבור ולכן נתיירא משה וברכו וקרא לו יהושע שהוסיף לו אות י"י"ה יושיעך מעצת מרגלים, ועי"ז המשיך לו נשמת לוי שלא היה מרגל משבטו, כי לוי הוא המעשר שבשבטים. ואומר רשב"י שאות י"י זו לקח אותה הקב"ה משרי אשת אברהם ונתן ליהושע ופי"ס אותה הקב"ה ואמר לה מתחילה היית בשם של נקבה ועתה את בשם של זכר, וכן את בראש האותיות של התיבה ולא בסוף המילה כמו קודם אצל שרי. ולפ"ז יובן מדוע אומרים יהושע בן נון בחיריק ולא בן בסגול, כי באות י"י שבשרי אין ניקוד ואם ניקח אות י"י משרי וניתן אותה ליהושע צריך לנקד אותה בשוא ומהיכן ניקח את הניקוד. אלא היה ניקוד סגול תחת הב', ולקחנו מהמילה – בן, נקודות שו"א ונשארה נקודה אחד ונעשה בן נון. ויהושע לקח שכר העשרה אנשים של המרגלים ולכן ניתוספה לו אות י"י יתרה. ולמעשה משה רבנו היה צריך לילך משבט לוי ושלה את תלמידו יהושע ולכן נתעברה נשמת לוי ביהושע.

והנה בלכתם לקחו עצה רעה להוציא דיבת הארץ רעה ולכן נסתלקו מהם נשמות השבטים ורק יהושע וכלב היו בין האנשים ההם, כי יהושע התפלל עליו משה כי הוא שליחו, וכלב התפלל אצל אבות העולם ולכן מהם לא נסתלקו נשמות השבטים.

אחד הטעמים ששלט בהם היצה"ר מפני שהלכו בזמן ששולט בו סמא"ל שנאמר "והימים ימי בכורי ענבים אותיות הקודמות לענבים – סמא"ל"

ואחד הטעמים ששלט בהם היצה"ר והסכימו לדבר לשה"ר על ארץ ישראל, מפני שהלכו בזמן ששולט בו סמא"ל כמו שהסביר ר"ש מאוסטרופליא הי"ד על הפסוק "והימים ימי בכורי ענבים" בכורי ענבים פי' הבכור לתיבת ענבים כלומר אותיות הקודמות לענבים לפני אות ע' אות ס' לפני נ' אות מ', לפני ב' אות א', לפני מ' אות ל', הרי סמא"ל.

כלב הוא גלגול אליעזר עבד אברהם ולכן הלך לחברון

והנה צריך להבין מדוע דוקא כלב הלך לחברון. וכתב רבנו האר"י ז"ל בשער הגלגולים שאליעזר עבד אברהם התגלגל בכלב בן יפונה. והנה בתרגום יונתן על הפסוק (בראשית פי"ד פסוק י"ד) "וישמע אברם כי נשבה אחיו וירק את הניכיו ילידי בתו שמונה עשר ושלוש מאות וירדוף עד דן" כתוב, שכאשר שמע אברהם שנשבה אחיו לוט ויחגור את נערו בכלי זין ולא רצו ללכת עמו, ובהר מהם את אליעזר בן נמרוד שהיה משול בגבורתו ככולם, שאליעזר גי' 318 ורדף עד דן.

נמצא א"כ שאליעזר בנו של נמרוד בן כוש אחי כנען בן חם בן נח, כי אחרי שניצח אברהם את נמרוד בכבשן האש נתן לו את בנו לעבד, והיה אליעזר עדיין בכלל ארור עד שאח"כ הסכימו מן השמים שיכנס בכלל ברוך ע"י ששירת את אברהם אבינו ע"ה באמונה ואח"כ נהפך משחור ללבן כי השחור שבו נדבק בלבן הארמי ולכן קראו לו כולם לבן הארמי בלשון סגי נהור.

וכאשר בא אצל לבן כדי לקחת את רבקה אמר לו לבן בא ברוך ה' למה תעמוד בחוץ ואנכי פינתי הבית – את הע"ז כי היה לו בית גדול והיה עשיר גדול והיה לו חדר לע"ז ופינה את הע"ז לכבוד אליעזר שהיה צדיק גדול והוא גרם לתיקונו של אליעזר להתגלגל בכלב בן יפונה לכן כתוב בו "ויבוא עד חברון" עד חברון גי' זה הוא אליעזר עם ב' הכוללים.

וז"ש אברהם – "ובן משק ביתי הוא דמשק אליעזר" והוא ירש אותי וראה את זה אברהם ברוח הקודש שאליעזר יתגלגל בכלב בן יפונה שירש את חברון.

והנה כניסת המרגלים לא"י היא ביאה ראשונה. הגמ' אומרת אין האשה כורתת ברית אלא למי שעשאה כלי. ויש בזה סוד גדול של יום החתונה, שבו ניתן לאשה הכח לכל הצאצאים שהיא עתידה להביא לעולם.

המרגלים בכניסתם לארץ ישראל היו צריכים להכין את הכלי ותוך ג' ימים כבר הייתה ארץ ישראל מתמלאת מהמוני עם ישראל

כניסת המרגלים לארץ ישראל נמשלה לאשה – בליל הכלולות, המרגלים היו צריכים להכין את הכלי ותוך ג' ימים כבר הייתה ארץ ישראל מתמלאת מהמוני עם ישראל, אלא שהמרגלים הפרו את הברית והוציאו לעז על ארץ ישראל, וכתוב בתורה כי יקח איש אשה ובא אליה ושנאה, ושם לה עלילות דברים והוציא עליה שם רע, ואמר את האשה הזאת לקחתי ואקרב אליה ולא מצאתי לה בתולים.

ואם נתגלה שזה שקר, כתוב – ולו תהיה לאשה לא יוכל שלחה כל ימיו, וכך קשורים עם ישראל לארץ ישראל, שכיון שהוציאו עליה שם רע, לא יוכלו לשלחה לעולם.

וימותו האנשים מוציאי דבת הארץ רעה במגפה לפני ה', אמרו רבותינו ז"ל נשתרכבה לשונם עד טבורם ותולעים יוציין מלשונם ובאים לתוך טבורם. כתב בה"ג: אלו הימים שמתענים בהם מן התורה, והמתענה בהם לא יאכל ולא ישתה עד הערב בשבעה (עשר) באלול מתו מוציאי דיבת הארץ, וכתב על כך מרן הבית יוסף: בתשובת הרא"ש על זה שכתב בה"ג בשבעה באלול מתו מוציאי דיבת הארץ, אם על המרגלים הוא אומר, קשה על סדר המקראות, כי משמע שמתו קודם שאמר משה לישראל שימותו במדבר, ומסתמא משה לא המתין להתפלל על ישראל, ובתשעה באב התפלל, ואז אמרו ישראל הטאנו ועשו תשובה, והיאך ימותו המרגלים בשבעה באלול, כי היו מוציאי דיבת מתשעה באב עד ז' אלול, ודבריו תמוהים, ושמא מדובר במוציאי דיבת אחרים.

ול' נראה, דאפשר לומר שענשן של המרגלים היה שמיד נשתרכבה לשונם כדבר המדרש, והיו מתמצים בחולאים רעים עד ז' אלול, מה שלא היה כן לשאר מתי מדבר, שלא היתה מיתתם אלא כמשחל ביניתא מחלבא, אבל הא קשיא לי, למה התקינו להתענות ביום שמתו מוציאי דיבת הארץ, שמחה מיבעי באותו היום, דבאבוד רשעים רינה (משלי יא י), ושמא מתענים מפני שלא זכו שתתקבל תשובתם דמסתמא שבו ולא נתקבלו. וכתב על דבריו הב"ח: לפי עניות דעתו, האמת הוא דלפי שכל ישראל נענשו על ידם לפי ששמעו לקולם ונגזרה עליהם גזירה גדולה שימותו במדבר, ועל כן מדרך התשובה קיבלו עליהם להתענות ביום זה לדורות, כדי שישימו ללבם העוון הגדול ששמעו לקול הרשעים ולא יחזרו עוד לעשות כעצת הרשעים.

עזרא ויהושע הם דמות סנדלפון ומטטרוון

והנה זכה יהושע להכניס את עם ישראל לארץ ישראל ואחריו זכה עזרא הסופר לעשות כן. וכתוב במדרש, עזרא ויהושע הם דמות סנדלפון ומטטרוון, עזרא במקום סנדלפון יהושע במקום מטטרוון דאיהו נער ומשרתו יהושע בן נון נער והם מבערים תרין קליפין אלו עשו וישמעאל.

יהושע בן נון שדומה לדג לשמוע תחנונים שלו בקרב הארץ, יהושע גי' יופיאל ורזיאל שרי התורה.

צריך להבין מדוע נתן הקדוש ברוך הוא אפשרות שכזו למשה רבנו לשלוח את המרגלים אשר גרמו לתוצאות המורות

צריך להבין מדוע נתן הקדוש ברוך הוא אפשרות שכזו למשה רבנו לשלוח את המרגלים אשר גרמו לתוצאות המורות לחרבן בית המקדש ולבכיה לדורות בתשעה באב, וגם נתעכבו עם ישראל במדבר ארבעים שנה כנגד ארבעים יום שרתו המרגלים את הארץ (כדלהלן בפרק י"ד, ל"ד) שהרי אם לא נשלחו המרגלים היינו נכנסים מיד לארץ זבת חלב ודבש ומקימים את כל המצוות.

ויש לומר כי למעשה התעכבות עם ישראל במדבר היתה לטובתם, שהרי אילו היו נכנסים מיד לארץ ישראל לא היו מספיקים ללמוד תורה ממש רבנו שהרי נגזר עליו שלא להכנס לארץ ישראל, כמו שכתוב "עתה תראה אשר אעשה לפרעה" דוקא עתה תראה, ואין אתה רואה מלחמת שלושים ואחד מלכים. וכן מצינו באלדר ומידד שנתנבאו במחנה שמשו רבם תנוח נפשו, ויהושע כובש את הארץ. ואם כן בחמשה חודשים הללו מאז יציאת מצרים ועד עתה כמה תורה הספיקו ללמוד ממש, וגם לאחר שהיו נכנסים לארץ הלא לא יהיו מיושבים ללמוד תורה, כי שבע שנים כבשו את הארץ ושבע שנים חילקו אותה, הרי שבדאי לא היתה נשמרת התורה בלבם, והיו שוכחים כל מה שלמדו.

לכן לא מנע הקדוש ברוך הוא ממש לשלוח את המרגלים, אולם אמר לו, איני מצוה לך, כדי שלא יהרהרו אחר מידותי. ואכן על ידי הטא המרגלים נתגלגל הדבר שהתעכבו ישראל במדבר ארבעים שנה וזכו שמשו רבנו ילמדם

תורה משך ארבעים שנה בלי דאגות של פרנסה, כי היה להם מן, וגם לא חסרו להם בגדים שנאמר "שמלתך לא בלתה מעליך ורגלך לא בצקה זה ארבעים שנה". הבגדים גדלו עמם ומהם היו נוזרים לתינוקות הנולדים לעשות להם בגדים. ומה גם שזכו לשתות מבארה של מרים ארבעים שנה, שבמים הללו היתה סגולה מיוחדת שמי ששותה מהם היו נפתחים לו מעיינות החכמה ותורת משה היתה נשארת בלבו בלי לשכות.

כיום אין ידוע לנו היכן נמצאת בארה של מרים. רבנו האר"י ז"ל ידע היכן היא, וגילו לו מן השמים שנשלח לעולם הזה למען רבי חיים ויטאל (מהר"י) וצריך להעביר לו את חכמת הקבלה. כמו כן נודע לו שנותרו לו שנה או שנתיים לחיות, ובזמן הזה צריך להעביר את חכמתו לרבי חיים.

והנה באותו זמן הגיע האר"י ממצרים לצפת (והיה אז בערך בגיל שלושים ושש) וגם רבי חיים הגיע מדמשק לצפת, ונסמך להוראה מפי מרן הבית יוסף, כיון שהיה בקי גדול בש"ס וכל מי שהיה יודע את כל מסכתות הש"ס עם פירוש הר"ן בעל פה היו סומכים אותו. מהר"י למד עם קבוצה של תלמידי חכמים את חכמת הקבלה, ומכיון שלא הכיר כל כך את כח חכמתו של האר"י בקבלה לכן לא ראה צורך ללכת אליו ללמוד אצלו. פעם למד עם תלמידו קטע בזוהר ובקבלה ונתקלו באיזו קושיה ולא ידעו את פתרונה. ישב מהר"י בתענית וביקש שיסייעוהו מן השמים להבין את הסוגיה, אמרו לו בחלום מן השמים, כי רבי יצחק לוריא אשכנזי (האר"י) יודע את הביאור.

הלך מהר"י להאר"י, וקודם כניסתו אמר לו האר"י, הגעת לכאן כדי שאבאר לך ענין פלוני, הנה כך וכך ביאורו. ואחר שנתרצה בפירושו, אמר לו האר"י, יש פירוש יותר בהיר מזה. ביקש מהר"י מהאר"י ז"ל לומר לו את הביאור הנוסף וכן עשה. האר"י באר לו הענין בצורה נוספת ואמר לו כי יש בענין ששה פירושים כנגד ימות החול, ואמרם לו, ומהר"י משתאה לידיעותיו של האר"י.

ואז הוסיף האר"י ואמר לו כי יש עמו פירוש נוסף מופלא מאוד. אך הוא אינו ראוי לשמעו. מהר"י ששמע זאת הצטער מאוד, ישב בתענית והתחיל לבקש רחמים מהשם יתברך שהאר"י יגלה לו את הפירוש השביעי. ואז הודיעוהו מן השמים כי ילך שוב אצל האר"י וילמד אצלו חכמת הקבלה. האר"י ז"ל קבלו בשמחה ואמר לו שיש לו עוד זמן קצר לחיות (כעשרים חדשים) ושהוא נשלח מהשמים למענו.

והנה כשהתחיל האר"י לפרש לו את הפירוש השביעי לא תפס רבי חיים את הביאור מעומק הענין, ואז אמר לו האר"י שילכו יחד לימה של טבריה וישתה מבארה של מרים. כשהגיעו לימה של טבריה הצביע האר"י על מקום מסוים ואמר לתלמידו שישאב מים וישתה, ומאז ששתה קלט את כל הגילויים שגילה לו האר"י הקדוש, וחיבר את ספריו: שמונה שערים, שער הכוונות, מאמרי רשב"י ועוד. ע"כ.

ואם כן אנו יכולים לתאר לעצמנו לאילו השגים גדולים הגיעו עם ישראל במדבר, כי על ידי שתית מי הבאר לא נשתכחה תורתם, ועל ידי אכילת המן זכו להתעלות רוחנית וכמו שאמרו חז"ל (יומא ע"ה:) עה"פ (תהלים ע"ה) "לחם אבירים אכל איש" מן שאכלו בני ישראל במדבר היה מאכל של מלאכי השרת, לחם שנבלע במאתיים וארבעים ושמונה אברים.

אם כן, רצונו של הקדוש ברוך הוא היה שעם ישראל יתעכבו מלהיכנס לארץ זבת חלב ודבש כדי שיכנסו לארץ במטען גדול של תורה שהועיל לדורות.

וידוע כי בבארה של מרים היתה רפואה, שמי שנחלה ושותה ממימי הבאר היה מתרפא, כמו שכותב הכלבו שנהגו הנשים לדלות מים מהבארות במוצאי שבת לאחר ברכו, משום שאז בארה של מרים עוברת על כל הבארות, ויתכן שבאותו רגע שתדלה תעבור שם הבאר.

ומעשה באשה אחת שבעלה היה מוכה שחין והלכה לדלות מים במוצאי שבת ונודמנה לה בארה של מרים ומילאה ממנה ולא ידעה מזה. לאחר מכן פטפטה עם חברותיה וחזרה לביתה באיחור. בעלה כעס עליה מאוד ומחמת זה נפל הכד מידה ונשפך ונתזו ממנו כמה טיפות על בשרו. ובכל מקום שנפלו המים התרפא בשרו כבשר תינוק. הבעל הצטער מאוד, ואמר: אילו הייתי שותה מהמים הללו כל גופי היה מתרפא. ועל זה אמרו חז"ל (קדושין מ"א.) רגזן לא עלתה בידו אלא רגזנותו (מדרש אנדה הובא בבית יוסף אור"ח סי' רצ"ט).

אם המים הועילו לאותו מוכה שחין לרפואתו באותן מקומות שנגעו המים על בשרו, נתאר לעצמינו כמה זכו ישראל ששתו מבארה של מרים ארבעים שנה.

הסבר ענין המרגלים מראש הישיבה

ומו"ר הנאון הגדול ראש הישיבה רבי יהודה צדקה זצוק"ל כתב בספרו "קול יהודה" שהנה בפרשה זו ישנן שאלות גדולות: א. כיצד קרה שהמרגלים הוציאו דיבת הארץ. אנשים שהיו צדיקים ראשי אלפי ישראל וראו במו עיניהם את נסי ה' כיצד אמרו שלא יוכלו לעלות וכיצד חשבו, שבנ"י יאמינו להם. ועוד יותר, כיצד העם האמינו ובכו בכיה לדורות. ועוד יותר תמוה על כלב שהיה במבוכה כ"כ עד שהלך להשתטח על קברי אבות שלא ישל. ועוד יש להתפלא על תשובתם של יהושע וכלב שאמרו "ואתם אל תיראו וכו' כי לחמנו הם". פירש"י נאכלם כלחם. פלא פלאים, לא מצאו יהושע וכלב ביטוי אחר אלא שנאכלם כלחם הלא דבר הוא.

מה שנראה להסביר וליישב כל השאלות לאחר התבוננות בספר בן איש חי ובספרים קדושים אחרים הוא כך, כי המרגלים ידעו כי כל הנסים והנפלאות הגלויים שהיו לישראל במדבר, ירידת המן, השלו והבאר וכו', לא יהיו יותר בא"י כי שם היו צריכים לעבוד בעצמם לחרוש, לזרוע, לקצור, ולעבוד, וכן המלחמות שהיו להם במדבר דרך נסים ונפלאות גלויים לא יהיו יותר בא"י, כי שם יהיו צריכים להלחם באופן טבעי, ולא ע"י שופרות וכד' אלא בנשק ממש, ומעתה כשידעו המרגלים כל זאת, לכאורה הם צודקים, כי כפי ההגיון לעשות מלחמה, חגבים נגד ענקים כפי הטבע לא בא בחשבון. הם שראו במו עיניהם את הענקים וכל אנשי מדות שהיו שם, וראו את עצמם כחגבים, עליהם להגיד את האמת שלפי הטבע לא יוכלו להלחם עם הענקים, כי מלחמות בשופרות כמו שהיה ביריחו טרם שנכנסו לארץ, לא תהינה יותר, וא"כ בודאי שלא יוכלו לעמוד בזה, ועליהם להגיד מה שחושבים. אמנם בדבר אחד הם טעו, הם לא ידעו שגם בטבע גנוז בו הנס, וכמו שהיה באמת, ולכן כלב פחד שמה גם הוא יטעה כמותם, שלפי ההגיון הם לא יוכלו להלחם והם צודקים, ועליו גם הוא להגיד את האמת, ולכן הלך להשתטח על קברי האבות שלא ישל, ובוה נתיישב לנו הכל.

מוסר חוצב להבות בחומר איסור לשון הרע

כל נשיא הלך לשבטו בליל ט' באב ואסף את כל השבט והיה בוכה ומכה ראשו בכותל ומורט את זקנו ומסביר בבכיות כמה ארץ ישראל קשה ולא כדאי לבא לא"י ואותו שבט היה בוכה ומצטער ואז נגזרה עליהם אותה גזירה קשה

צא וראה מה גרמו המרגלים שדברו לשה"ר על עצים ואבנים. כיצד עשו כל נשיא הלך לשבטו בליל ט' באב ואסף את כל השבט והיה בוכה ומכה ראשו בכותל ומורט את זקנו ומסביר להם בבכיות כמה ארץ ישראל קשה ואוכלת יושביה ולא כדאי לבא לא"י וכו', ואותו שבט היה בוכה ומצטער וכל הלילה היו מיללים ובוכים עד שלקראת הבוקר הלכו כל השבטים אצל משה ואהרן והיו בוכים ואז נגזרה עליהם אותה גזירה קשה וגרמו: א. בכיה לדורות שידוע שהם חזרו ביום שמונה לחודש אב וספרו את הלשון"ר לעם ובלילה בכו העם וגרמו שיחרבו בתאריך הזה ב' בתי המקדש. ב. גרמו למותם של כל דור המדבר שמשך 38 שנה היה כל אחד מישראל חופר קבר בת"ב ונכנס לתוכו, בכל פעם מתים כ- 15-16 אלף איש. ג. שלא זכו להיכנס לארץ ישראל.

תנא דבי רבי ישמעאל כל המספר לשון הרע מגדיל עוונות כנגד ג' עבירות - ע"ז, גילוי עריות, ושפיכות דמים. כתיב הכא לשון מדברת גדולות ואילו בע"ז וגילוי עריות כתיב לשון גדולה, לכן כולם למדים ממנה.

מות וחיים ביד הלשון

א"ר חמא בר הנינא מאי דכתיב "מות וחיים ביד הלשון"; וכי יש יד ללשון? אלא לומר לך מה יד ממיתה אף לשון ממיתה, א"כ מה יד אינה ממיתה אלא בסמוך, אף לשון אינה ממיתה אלא מקרוב, ת"ל חץ שחוט לשונם, ואפי' ממרחק עצום הלשון ממיתה שנאמר "שתו בשמים פיהם ולשונם תיהלך בארץ".

לשון הרע דומה לחץ

הנביא ירמיהו מוכיח את ישראל - חץ שחוט לשונם מרמה דבר, בפיו שלום את רעהו ידבר ובקרבו ישים ארכנוט (ז'), מפני מה דימה את הלשון לחץ, ביאר רבנו הגרא"א: הוא כמו שדרך היורה בחץ שתחילה מושך החץ אל עצמו, ואחר כך עוזב החץ ועל ידי כך יורה למרחוק, וככל אשר יותר ימושך תחילה לעצמו, כן יגדל כחו ותקפו של תנופת החץ, ונמצא שתגבורת מרוצת החץ היא עפ"י כמה שימתח וימושך אליו. כן הוא בדיוק אצל בעלי לשון הרע, מתחילים תחילה בשבט ואחר כך אומר הגנות והלשון הרע, וככל אשר ירבה תחילה לספר בשבח, כן יותר יאמנו ויתקבלו דבריו.

ונתבונן במעשה דוד ויהונתן שרצה לסמן יהונתן לדוד אם שונאו אביו שאול או לא, ועשו סימנים בחץ שאמר לו אם החץ ממך והלאה בשביל מה היו צריכים לחץ וכו' למה לא היו יכולים לדבר בפיהם, אלא כ"ז עשו כדי לא להכשל בלשון הרע.

מעשה ביהודי שהיה מספר לשון הרע כל ימיו וזו עבודתו, יום אחד בא לרב לבקש תיקון, אמר לו הרב תיקונך הוא שתיקה עוף ותשחט אותו ותמרט את הנוצות ותפזר אותם ברחובות קריה ואח"כ תאספם אם תצליח יש לך תיקון כלומר קשה מאד התיקון ללשון הרע. אמנם בודאי יש תיקון אם עושה תשובה גדולה ומקבל עליו לעסוק בתורה כמש"כ "מרפא לשון עץ חיים".

הלשון לפעמים היא הטובה ביותר ופעמים היא הרעה ביותר

רבן גמליאל בקש מטבי עבדו, לך לשוק תביא לי חלק הכי טוב של הבהמה, הלך והביא לו לשון משובחת, למחרת אמר לו תביא לי החלק הכי גרוע של הבהמה, הלך והביא לו לשון, שאל אותו הא כיצד כשרציתי חלק הכי טוב הבאת לי לשון וגם היא חלק הרע ביותר. אלא הלשון לפעמים היא הטובה ביותר ופעמים היא הרעה ביותר, תלוי איך ובמה משתמשים בה, כמו שרמזו שהכל נהיה "בדברו". אדם שמקדש את הלשון הוא בגדר צדיק גזור והקב"ה מקיים. **מספרים** שפעם רבנו הקדוש עשה סעודה לתלמידיו מלשונות שחלקם היו קשים וחלקם רכים, והיו התלמידים בוררים הרכים אמר להם כן אתם תמיד צריכים לבחור לדבר רק דברים רכים.

הלשון דומה לחרב חדה

ר' יהודה בנו של רבי הייא חתנו של רבי ינאי היה לומד בישיבה של רב וכל ער"ש היה בא לביתו. ובעת שהיה הולך לביתו היה הולך לפניו עמוד אש, ערב שבת אחד ראה שלא הגיע, אמר אם הי הוא לא יכול להיות שלא יבוא, א"כ כפתו ממתו וכו' ומת, כי באמת היה עוסק בלימודו ולא מת אלא כיון שיצא מפיו של ר' ינאי שמת מיד מת רבי יהודה, והרי רבי ינאי לא הפיץ שימות חתנו אלא אומר ר' אלחנן וסרמן הלשון דומה לחרב חדה וכל עוד הסכין חדה אם פוגעת אפי' שלא במתכוון, היא פוצעת וכו'.

אמר לו האר"י שיבקש מהאשה מחילה

ומעשה היה בעיה"ק צפת בזמן האר"י ששמו שם עשרה שומרים לשמור שלא יכשלו אנשי הקהילה בעבירות, והאר"י היה אחד מהם. והנה יום אחד, אחד מהשומרים ראה אשה מקושטת יוצאת מחצר של אחד שחשוד על א"א וכינס את כל השומרים וביניהם היה גם האר"י וסיפר להם הענין, אמר לו האר"י שיהיה קודם לבדוק את העניין כי הוא יודע שאשה זו כשרה ובעלה שלח לה איזה חפץ ביד השכן של אותו השוד והלכה לקבל ממנו את החפץ, וכן היה שהיה צריך למסור לה איזה סוד וכו' ולכן הייתה צריכה לכנס לחצר זו. אותו ממונה בדק את הענין ומצא שבאמת האשה כשרה ובא לבקש מחילה מהאר"י, אמר לו האר"י שיבקש מהאשה מחילה.

ואדם צריך לבקש ולהתפלל לפני הי"ת שיציל אותו שלא ידבר לשון הרע כמו שמצינו אצל כלב שהלך להתפלל על קברי האבות בחברון וזכה להנצל, וכן יהושע שמשה רבנו ברך אותו מכיון שהוא תלמידו וזכה להנצל מצרה זו.

דואג האדומי מספר לשוה"ר לשאול המלך על כהני נוב

יודע עוון סיפור לשון הרע, שבשעה שברח דוד והגיע לנוב עיר הכהנים, היה שם דואג האדומי. שאלו את דוד: "לחם הפנים מהו שידחה את השבת", אמר להם: "סידורו דוחה את השבת ולא לישתו ולא עריכתו דוחין את השבת". אמר דואג: "מי הוא זה שבא להורות לפני", אמרו לו: "דוד בן ישי הוא". וירא כי נתן אחימלך הכהן הגדול לדוד צידה לדרך, וחרב, וגם שאל לו באורים ותומים. ויבוא אל שאול ויאמר אליו: "מרדו בך כהני נוב", וישאלהו המלך: "מדוע זה תדבר כדברים האלה", ויען דואג: "עברו הכהנים על ההלכה האומרת כי אין לשאול באורים ותומים כי אם למלך לבדו, וישאלו לדוד באורים ותומים". ויקצוף המלך מאוד ותבער בו חמתו, ויאמרו לו אבנר ועמשא לא כן ההלכה, אלא שואלים למלך ולב"ד ולמי שצורך ציבור בו, ודוד צורך הציבור היה בו. ולמה זה המלך תרגו על הכהנים אשר הורגלו לשאול באורים ותומים בשביל דוד".

כשמוע שאול את הדברים הללו וישאל את הסנהדרין ויאמרו לו ככל אשר הורוהו אבנר ועמשא. ולא שמע דואג אליהם וישכנע את שאול כי טעות בידי הסנהדרין וכי הוא לבדו יודע את ההלכה. וישלח המלך לקרוא לאחימלך ולכל הכהנים אשר בנוב, ויבואו כולם אליו. ויאמר שאול: "שמע נא בן אחיטוב, למה קשרתם עלי אתה ובן ישי בתתך לו לחם

וחרב ושאל לו באלהים", ויען אחימלך ויאמר: 'היש למלך בכל עבדיו אדם נאמן כדוד, ומדוע זה אמנע ממנו דברי אלהים, והרי לא מהיום שואל אני עבורו באורים ותומים', ויקצוף שאל מאד על אחימלך ויאמר לו: 'בן מוות אתה. הן כמו פיך אמרת כי שאלת לדוד פעמים רבות באורים ותומים, לכן מות תמות אתה ובית אביך'. ויצו שאל את אבנר ועמשא: 'סובו והמיתו את אחימלך ואחיו הכהנים כי עשו יד אחת עם דוד ולא גלו אזני כי בורח הוא מפני'. ולא רצו עבדי המלך לפגוע בכהנים ויפן המלך לדואג ויאמר אליו: 'אתה הכית את הכהנים בלשונך, הכם עתה בחרב', כאשר אמר שאל את הדברים האלו יצתה בת קול ותאמר: 'אל תרשע הרבה' ויהרוג דואג האדומי את כהני נוב שמונים וחמשה איש במספר, ולא חס על אחד מהם ויפגע אף בטף ובנשים, בסוסים ובחמורים ובשוורים – את כולם הכה לפי חרב. אמר דוד לדואג: אתה, גיבור ועשיר וראש לסנהדרין, מתעסק ברעה הזאת ואומר לשון הרע, למה עשית כן, בסוף רצה דואג להרוג את דוד ואמר שהוא מורד במלכות, אמר הקב"ה מתורתי אתה מורד, סופך ללקות על ידי התורה, ולבסוף הרגו אותו תלמידיו שהיה מטהר הטמא, ומטמא הטהור.

והנה דואג האדומי הוא היה החוטא בזה שדיבר לשה"ר על דוד, ודוד לא היה הגורם, אלא היה נרדף מצד שאל, ואעפ"כ היתה תביעה על דוד, ועונש גדול נענש ע"ז, או יכלה זרעו ח"ו או למסרו ביד אויב, הרי מבואר כמה חמור איסור סיפור לשון הרע, ואין אדם שיודע מה יהיו תוצאות הגרמא שלו.

והגמ' בסנהדרין (צ"ג) אומרת אמר רבי יוחנן שלשה מלאכי חבלה נזדמנו לו לדואג, אחד ששיבח תלמודו, ואחד ששרף נשמתו, ואחד שפיזר אפרו בבתי כנסיות ובתי מדרשות, ולא היה חי אלא ל"ד שנים ואחיתופל ל"ג שנים, שנאמר "אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם".

אמר החפץ חיים לאחד מתלמידיו אם תזכה לעלות לארץ ישראל, עליך להזהר זהירות יתירה מלשון הרע

ויציאו דבת הארץ, בשנת תרמ"ד בא לפני רבנו החפץ חיים יהודי נכבד מן העיר רובוביץ שבפלך מינסק לשאל בעצתו בנוגע לעלייה לארץ ישראל, אמר החפץ חיים: דע לך כי שם בארץ ישראל, שולט בעוונותינו הרבים כחה של דיבה רעה, זיק בלתי כבוי, כפי הנראה מדיבתם הרעה של המרגלים. לפיכך, הוסיף הח"ח ואמר, אם תזכה לעלות לארץ ישראל, עליך להזהר זהירות יתירה מלשון הרע.

לכן נלמד מכאן כמה אדם צריך לשמור את הכלים שנתן לו הקב"ה – הפה הלשון והשפתיים. ומעשה היה בערבי כפרי שמצא מטמון גדול כלי כסף וזהב ואבנים טובות ומרגליות סיפר לאשתו על המציאה והביאו את החפצים לביתם. אמר לאשתו כי בתיבה הגדולה של הזהב ישים תבן ומספוא לחמור, ובגביעי הכסף ובמנשים יתן אוכל לתרנגולים, והכתר שם אותו על ראש הסוס להצילו מן הזבובים וכו' ואח"כ הגיעו הדברים למלך והמלך שלח לקנות ממנו את החפצים וניקה אותם יפה והזמין את הכפרי והראה לו את מעלתם וכו'. כן האדם יש לו אברים חשובים מאוד וצריך להשתמש בהם במצוות ולא בעבירות.

הגמ' בערכין דף ט"ז אמר ר' סימון אמר רב יהושע בן לוי קטורת מכפרת על לשה"ר יבוא דבר בחשאי ויכפר על מעשה חשאי.

אמר רב אלמלי לא קיבל דוד לשון הרע לא נחלקה מלכות בית דוד ולא עבדו ישראל ע"ז ולא גלינו מארצנו

הגמ' בשבת נ"ז ע"ב אמר רב יהודה אמר רב בשעה שאמר דוד למפיבשת אתה וציבא תחלקו את השדה יצתה בת קול ואמרה לו רחבעם וירבעם יחלקו את המלוכה. אמר רב יהודה אמר רב אלמלי לא קיבל דוד לשון הרע לא נחלקה מלכות בית דוד ולא עבדו ישראל ע"ז ולא גלינו מארצנו.

לא להפקיר את הפה, שלא יתרגל לדבר לשה"ר

ומעשה היה באיזה מלך שהיה מאוד אהוב לבני מדינתו והיה לו איזה עבד כושי שהיה אוהב לשחק עמו שחמט היות והיה פקח גדול. יום אחד נכנס אחד משרי המלוכה ושמע איך המלך אומר לכושי "אדוני" והיה מביט מרחוק וכוונתו כיצד המלך קורא לעבד אדוני, והרי קורין כן לשרים וכו'. הלך ואסף את השרים וסיפר להם את הענין ונכנסו כולם למלך וכעס המלך מאוד וסיפר את הענין לכושי והכושי בחכמתו אמר שהוא יסדר את הענין. מה עשה הזמין את השר לשחק עמו וכו' ובינתיים משך אותו במשחקים ומדי פעם היו משחקים ופעם הופיע המלך וקבעו ביניהם שישחקו

שלשתם ובמשך המשחק קרה השר למלך "בושי" היות והתרגל לקרוא כל הזמן כושי כושי, כעם עליו המלך ופסק את דינו למוות והתחנן לפניו השר ואמר לו שזו היתה פליטת פה, אמר לו המלך ומדוע אתה לא דנת אותי לכף זכות של פליטת פה.

מזה נלמד לא להפקיר את הפה, שלא יתרגל לדבר לשה"ר, וצריך האדם כאשר שומע לשה"ר למחות ולא לשתוק, להראות שהוא מתנגד לדברים ולא לומר קודם אתקן את עצמי.

צריך למחות מיד על לשה"ר

מסופר על כפרי אחד שהיה שואב מים והיה השואב של הפריץ. פעם אחת הגישו לפריץ תה והיה בו חול, שאל אותם האם זה סוכר או חול כשהתברר שזה חול אמר לשואב שמהיום יסנן את המים שלוש פעמים וכן היה עושה. פעם פרצה דליקה חמורה אצל הפריץ והיכו למים ועדיין השואב לא הגיע, רצו אליו שימהר ואמר שהוא מוכרח לסנן את המים...

וכן כאשר אנחנו רואים אש מתלקחת של לשה"ר איננו צריכים לבדוק ולסנן את העניינים אם אנחנו בסדר, אלא למחות מיד.

כתוב בפסוק "וראה הכהן והנה כסתה הצרעת את כל בשרו וטהר את הנגע כלו הפך לבן טהור הוא" תהפוך את מילת כלו יצא וכל ר"ת ואהבת לרעך כמוך. אז הוא טהור.

מי שמדבר לשה"ר מתגלגל בכלב נובח

כתוב ויקרא לה נובח – מי שמדבר לשה"ר מתגלגל בכלב נובח. כמש"כ "והכלבים עזי נפש לא ידעו שבעה" דיש בתוכם נפש שדיברה לשה"ר – לכן לא ידעו שבעה כי אין להם מוונות ופרנסה, כמו הכלב שנובח שרוצה לאכול, וגם שם הקל"ו של הכלב הוא "בלאדן" אותיון בל-אדון שהוא כופר בעיקר. ור"ת לה נובח בשמו – נב"ל דהמדבר לשה"ר הוא נב"ל ואם נשמר בלשון – הסי"ד גי' נב"ל.

ויקרא לה נובח ר"ת גי' אלהים שמידת הדין מתוחה עליו.

העגל שעשו במדבר היה שור וחמור, חציו שור וחציו חמור, ואז שלט בהם הנחש ר"ת נ'חש ש'ור ח'מור, ולכן לוקה בצרעת שהיא גי' "שור חמור"

וכתב הגאון חיד"א כי מצא בכתב יד קדמון שהעגל שעשו במדבר היה שור וחמור, חציו שור וחציו חמור, ואז שלט בהם הנחש ר"ת נחש שור חמור, ולכן לוקה בצרעת שהיא גי' "שור חמור", ואמר הוזה"ק לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו, כי מהחזוק שלהם יוצאת קליפה קשה מאוד והיא נקראת "כלב" כי אותיות אמצעיות של שור וחמור גי' כלב. ובקליפה קשה זו, מתגלגל המדבר לשה"ר, רח"ל.

שאלו את הנחש איך אתה נושך, אמר מבין השיניים

כתוב במדרש שאלו את הנחש איך אתה נושך, אמר מבין השיניים, ותמוה מה הפירוש שנושך מבין השיניים, אלא אם תשים שטן מתחת נחש כזה:

נ ח ש

ש ט ן

יצא ב' אותיות ראשונות "שן", ב' אותיות אחרונות "שן", ב' אותיות האמצעיות "חט" שאלו את הנחש ממה אתה נושך, אמר מבין השיניים בגלל שאדם הוטא.

הקב"ה נתן את הפה ואת הלשון ללמוד תורה ואם לא לומד תורה, מאכילים אותו גחלי רתמים. וידוע כי גחלי רתמים בוערים במשך שנה, כמסופר על אב ובנו שהלכו ביער והדליקו מדורה מעצי רתמים וחזרו לביתם. ולאחר שנה עברו שוב באותו יער ומצאו שהמדורה עדיין בוערת. ופירש האלשי"ך את כוונת הפסוק – "חצי גבור שנונים עם גחלי רתמים" שהלשון הרע כוחו גדול שאפי' אם שמע לפני שנה ואפי' עשר שנים על פלוני שהוא עצל, אע"פ שיראה אותו עשר שנים שהוא זריו ככ"ז הלשה"ר עובדת ויחשוב שהוא עצל, כי הגחלים בוערים.

מהי אומנותו של האדם בעולם הזה יעשה עצמו כאלם

מעשה היה במלך פרס שחלה. א"ל הרופאים אין לך רפואה עד שיביאו לך חלב לביאה ונעשה לך רפואה. ענה אחד ואמר אני אביא לך חלב לביאה אם רצונך יתנו לי עשר עזים, אמר לעבדיו שיתנו לו, נתנו לו. הלך לגוב אריות והיתה שם לביאה אחת מניקה גוריה. יום אחד עמד מרחוק והשליך לה עז אחד ואכלה, יום שני נתקרב לה מעט והשליך אחרת לה, וכן עשה עד שהיה משחק עמה ולקח מחלבה וחזר לו, כשהיה בחצי הדרך ראה בחלום והיו אברים מתריסין זה עם זה, הרגלים אומרות אין בכל האברים דומים לנו, אם לא הלכנו אנו לא היה יכול ליקח החלב. הידים אומרות אין כמותנו, אם לא היינו עושין אין הדבר כלום. אומר הלב אם לא נתתי העצה מה הועלתם כלכם. ענתה הלשון אם לא אמרתי הדבר מה היה עושה, השיבו לה כל האברים איך לא יראת להדמות אלינו, ואת במקום חושך ואין בך עצם כבשאר האברים. אמרה להם עוד היום תאמרו שאני שולטת עליכם. שמע האיש את הדברים, הלך אל המלך, א"ל אדני המלך, הילך חלב כלבתא. קצף המלך וצוה המלך לתלותו, כשהלך התחילו האברים לבכות. אמרה להם הלשון לא אמרתי אליכם שאין בכם ממש, אם אני מצלת אתכם, תדעו שאני עליכם אמרו לה הן. אמר לתולין אותו השיבוני אל המלך, אולי אנצל. השיבוהו אליו, א"ל למה צוית לתלותי, א"ל הבאת לי חלב כלבתא, אמר ליה מה איכפת לך ותהיה לך רפואה, ועוד לביאה כלבא קורין לה. לקחו ממנה וניסו אותה ומצאוה חלב לביאה, אמרו האברים הרי אנו מודים לך, הוי – מוות וחיים ביד הלשון.

"מי האיש החפץ חיים אוהב ימים לראות טוב נצור לשונך מרע"

מסופר במדרש מעשה ברובל שהיה מחזר בעיירות שהיו סמוכות לציפורי והיה מכריז: מי רוצה לקנות סם חיים שיאריך ימיו? שמע אותו רבי ינאי ואמר לו: בא אצלי ותמכור לי מהסם הזה. אמר לו הרובל: לא אתה זקוק לזה ולא אלה הדומים לך. מכיון שהפציר בו עלה אצלו, הוציא לו ספר תהלים והראה לו פסוק שכתוב: "מי האיש החפץ חיים אוהב ימים לראות טוב נצור לשונך מרע", אמר רבי ינאי כל ימי הייתי קורא את הפסוק הזה ולא ידעתי פשוטו, עד שבא רובל זה והודיעני "מי האיש החפץ חיים".

והנה צריך להבין, מה היה קשה לרבי ינאי על הפסוק שלא הבין עד כה. עד שבא הרובל הזה, ומה הוסיף לו הרובל. ויש לומר כי אותו רובל שהיה מוכר כל מיני סמים לרפואה, הוכיח להם לבריות כי גם שמירת הלשון מהווה במובנה הפשוט רפואה יעילה, הנותנת בריאות וחיים, שכן על ידי כך מונע האדם כל מיני מריבות, שנאות, התרגויות ותככים, דברים שמזיקים לבריאותו של אדם, מרופפים את עצביו ומקצרים את ימיו.

כששמע רבי ינאי כל זאת התפעל ואמר שתמיד היה מפרש את הפסוק: "מי האיש החפץ חיים" – שהכוונה היא לחיי העולם הבא, שם מקבל אדם שכר רב בעד שמירת הלשון, ומעולם לא עלה על דעתו שהדבר אמור גם לגבי החיים היומיומיים בעולם הזה, עד שבא אותו רובל ופירסם את הדבר בין הבריות, כי שמירת הלשון אינה מצוה שמתן שכרה הוא רק בעולם הבא, אלא היא מהווה גם רפואה פשוטה לבריאותו של האדם ונותנת לו חיים, מאחר שעל ידה הוא מונע התרגויות וכו' החותרים תחת בריאות האדם ומקצרים את ימיו.

הקב"ה ברוב רחמיו נתן לנו מתנת חנם לדבר דבר בפינו, א"כ היתכן שבמתנה שנתן לו השם נכעיסהו בלשון הרע ונבלות הפה וכיוצא

כתב בספר חדרי בטן למרן החיד"א זצ"ל: ילקוט, ויתורו את ארץ כנען. ראה הקב"ה שאין זכות לישראל שיכנסו לארץ, נזכר ליצחק שגולד לאברהם בן ק' שנה ושרה בת צ' שנה. וכנען גימטריא מאה ותשעים, משל למלך שהטה חסד על עבד מעבדיו, והגם שנימוסי המלכות הוא כי אין שום אחד ואפילו שר אין לו רשות לחגור חרב, הלך בחסדו נתן חרב לעבד הגז' והרשהו לחגור חרב, והוא פלא מקים מעפר דל (תהלים קי"ג ז'), ואם העבד הזה נכה לבו עד שלקח חרבו נגד המלך, היש קץ לגדודי העונשים ומיתה משונה הראויה לעבד שהכעיס למלך בדבר שהגנו והטיב עמו, וכן, כל היצורים אין להם כח הדיבור, וברוב רחמיו נתן מתנת חנם לאדם לדבר דבר, א"כ היתכן שבמתנה שנתן לו השם יכעיסהו בדבר לשון הרע ונבלות הפה וכיוצא להכעיס לבורא יתברך.

ופירש בזה (משלי ט"ז כ"ג) לב חכם ישכיל פיהו ועל שפתיו יוסיף לקח, לב חכם העושה כל פעולותיו בהשקפה והסתכלות, הנה זה עומד להתבונן להשכיל מהות פיהו השיבות ותועלתו איך בזה נבדל מהנבראים שאינם מדברים, ואם כן אין לאבד סגולה יקרה מפנינים רק להשתמש בדברים המעולים ועסק בתורה, ועל שפתיו על החסד אשר לו מהשפתים והדבור יוסיף לקח לעסוק בתורה.

וכוונתו – על פי דברי חובת הלבבות (שער הכניעה ז'), שכשמדברים לשון הרע לוקחים העבירות של מי שדברו עליו, ונותן לו המצות שלו, ועל פי זה פירש הפסוק מי האיש החפץ חיים אוהב ימים (תהלים לד' יג) פירוש ימיו של עצמו שלא ילכו לאיבוד וזה על ידי שינצור לשונו מרע, ובאות ז' מפרש בזה רבנו הפסוק מה רב מוכך אשר צפנת ליראך (תהלים ל"א ב') פירוש שיראי ה' נוסף להם רב טוב מאותם שהוכיחום, ועוד יש בחינה כזו שלוקחים זכויותיהם מאותם שהיו בעלי לשונות שדיברו עליהם לשון הרע. ובספר רב ייבי על התהלים כתב הוספה על חובת הלבבות כזו הלשון: והנה מדרך העולם שאחד מדבר על חברו לשון הרע, נמצא שמכבד לחברו מזכויותיו ולמחר מדבר חברו לשון הרע ממנו, נמצא שמחזיר לו זכויותיו. או למחר מדבר חברו שנמל ממנו זכויות, מדבר לשון הרע מאדם אחר נותן לו הזכויות שנמל בשביל שדברו עליו לשון הרע, ממילא כל ימיהם הם מחליפים זה עם זה.

וזה שכתב (בראשית מב' ט') ויאמר אליהם מרגלים אתם לראות את ערות הארץ באתם, ויאמרו לא אדוני כלנו בני איש אחד נחנו לא היו עבדיך מרגלים, ויאמר לא כי ערות הארץ באתם לראות, ויאמרו שנים עשר אחים אנחנו, והאחד איננו ויאמר אליהם יוסף הוא אשר דברתי אליכם לאמר מרגלים אתם.

וכתבו גורי האר"י ז"ל שאם המרגלים היו משבחים הארץ היו מתקנים חטא מכירת יוסף והיו זוכים ליכנס לארץ. ואפשר שזה הטעם שנתעברו השבטים במרגלים לסייעם, שאם היו מספרים בשבח הארץ נתקן עוון מכירת יוסף ועל השבטים מוטל לסייע בזה לתיקון חטאתם, וזו כונת יוסף לומר מרגלים, שעוון מכירתו יגרום להתעבר במרגלים, ולא הבינו עמקו ונצנצה רוח הקדש ואמרו כלנו בני איש אחר נחנו, שגם יוסף יתעבר במנשה כמו שכתב האר"י ז"ל. ועוד, לא היו עבדיך מרגלים פירוש אף שנלך עמם, כיון שרוצים לחטוא דנסתלק מהם כמו שכתב האר"י ז"ל בפירוש הכתוב וילכו דכשרצו לקלקל נסתלקו מהם. ויאמר אליהם לא כי ערות הארץ, כונתי שתצטרכו ללכת וכשאמרו והאחד איננו אמר הוא אשר דיברתי.

מעלת ארץ ישראל

ישיבת ארץ ישראל שקולה כנגד כל המצות שבתורה

מובא בספרי פרשת האזינו וכן היה רבי מאיר אומר כל הדר בארץ ישראל וקורא קריאת שמע שחרית וערבית, ומדבר בלשון הקדש הרי הוא בן העולם הבא, אמרו בספרי (ראה נג) מעשה ברבי יהודה בן בתירא ורבי מתיא בן חרש ורבי חנינא בן אחי רבי יהושע ורבי יונתן, שהיו יוצאים לחוץ לארץ, והגיעו לפלמוס (מקום בחוץ לארץ) וזכרו את ארץ ישראל, זקפו עיניהם וזלגו דמעותיהם וקרעו בגדיהם, וקראו המקרא הזה "וירשת אותם וישבת בארצם", חזרו ובאו למקומם אמרו ישיבת ארץ ישראל שקולה כנגד כל המצות שבתורה.

ועוד מעשה ברבי אליעזר בן שמוע ורבי יוחנן הסנדלר, שהיו הולכים לנציבין אצל רבי יהודה בן בתירא ללמוד הימנו תורה, והגיעו לציידן, וזכרו את ארץ ישראל, זקפו עיניהם וזלגו דמעותיהם וקרעו בגדיהם, וקראו המקרא הזה (דברים י, כט) "וירשת אותם וישבת בארצם", חזרו ובאו למקומם אמרו ישיבת ארץ ישראל שקולה כנגד כל המצות שבתורה.

דוכתא דמשה ואהרן לא זכו לה, אנא מי יימר דזכינא לה

רבי זירא כי הוה סליק לארץ ישראל, לא אשכח מברא למעבר, נקט במצרא ועבר. אמר ליה ההוא צדוקי עמא פזיזא דאקדמיתו פומיכו לאודניכו, אכתי בפזיזותייכו קיימיתו, אמר ליה דוכתא דמשה ואהרן לא זכו לה, אנא מי יימר דזכינא לה, רבי אבא מנשק כיפי דעכו, רבי חנינא מתקן מתקליה, רבי אמי ורבי אסי קיימי משמשא לטולא ומטולא לשמשא, רבי חייא בר גמדה מיגדר בעפרא מתוך שהיתה ארץ ישראל חביבה עליו, שנאמר (תהלים קב' טו) "כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחוננו".

אינ תורה כתורת ארץ ישראל

אמרו חכמים "אשר שם הזהב" (בראשית ב, יא) אלו דברי תורה, שהם נחמדים מזהב ומפז. וזהב הארץ היא טוב, מלמד שאין תורה כתורת ארץ ישראל, ולא חכמה כחכמת ארץ ישראל. שם הבדולח ואבן השהם, מקרא משנה ותלמוד ותוספתא ואגדה, והיינו לפי שאויר ארץ ישראל מחכים.

מבקש אתה לראות את השכינה בעולם הזה, עסוק בתורה בארץ ישראל
כתב בסה"ק ראשית חכמה (תשובה ו' נא): ארץ ישראל, נודע שאין נבואה שורה אלא בארץ ישראל, ובמעלת ארץ ישראל כמה מעלות, אחת מהם, שאין שליטה והשגחה לשום חיצוני בה, דכתיב (דברים יא' יב) "עיני ה' אלהיך בה", ואמרו במדרש בפסוק (תהלים קה' ד) "דרשו ה' ועוזו בקשו פניו תמיד", אמר רבי יוסי בן חלפתא לרבי ישמעאל בריה, מבקש אתה לראות את השכינה בעולם הזה, עסוק בתורה בארץ ישראל, שנאמר "דרשו ה' ועוזו בקשו פניו תמיד", ופירוש "דרשו ה' ועוזו", התורה שנקראת עוז, שנאמר (תהלים כט, יא) "ה' עוז לעמו יתן", "בקשו פניו תמיד" היא ארץ ישראל, שנאמר בה (דברים יא, יב) "תמיד עיני ה' אלהיך בה".

מי שזכה להתקשר בחייו בארץ הקדושה, זוכה אחר כך להתקשר בארץ הקדושה העליונה
 ועוד במעלת הדר בארץ ישראל, פירשו בזוהר זה לשונם: אמר רבי יהודה, אשרי חלקו של מי שזוכה לעשות משכנו בארץ הקדושה, שכל מי שזכה לזה זוכה להמשיך מטל השמים שלמעלה היורד על הארץ, וכל מי שזכה להתקשר בחייו בארץ הקדושה, זוכה אחר כך להתקשר בארץ הקדושה העליונה.

ובהמשך ולא עוד, אלא שאם זכה בחייו בארץ הקדושה, זוכה שיהיה נמשך עליו תמיד רוח הקודש, וכל מי שיושב ברשות אחרת דהיינו בחוץ לארץ נמשך עליו רוח אחרת זרה.

נמצא, שעיקר הדבקות להשגת החיים העליונים היא בארץ ישראל, ובפרט בירושלים, שירושלים של מטה מכוונת כנגד ירושלים של מעלה, ועשר קדושות הן, כדפירשו במשנה (כלים א' ו') וירושלים מקודשת יותר מארץ ישראל וכל סביבותיה, וכפי קדושתה כך תמשך ממנה דבקות החיים ביותר למתדבק בה, שאין בינו לבין הקב"ה מסך מבדיל.

ירושלים היא העליונה מכל הישוב

עוד כתב בסה"ק ראשית חכמה (אהבה ה' כט): כעין זה, יש שבע ארצות למטה, וכולם בישוב, ורק שאלו בעליונים ואלו בתחתונים, וארץ ישראל היא למעלה מכולם, וירושלים היא העליונה מכל הישוב, וחברנו יושבי הדרום ראו בספרי הראשונים, ובספרו של אדם, שכך מחלק כל אלו הארצות שכולם נמצאים למטה, כמו אלו הרקיעים שלמעלה, דהיינו אלו על אלו ואלו על אלו, ובין כל ארץ וארץ יש רקיע המחלק בין זו לזו, ועל כן כל הארצות מפורשות בשמות, וביניהן גן עדן וגהינם, ויש ביניהן בריות משונות אלו לאלו, כעין אלו המרכבות שלמעלה, שמהם בב' פנים, ומהם בד' פנים, ומהם באחד, ומראה של אלו אינו כמראה של אלו.

רבי נהוראי סבא ירד לים הגדול, ונסער הים, ונאבדו כל אלו שהיו באניה, וקרה לו נס וירד בשבילים ידועים בלב הים, ויצא מתחת הים לישוב אחד, וראה מאלו הבריות שכולם קטנים, והיו מתפללים תפלה ולא ידע מה הם אומרים, קרה לו נס, ועלה, אמר: אשריהם הצדיקים שמשתדלים בתורה, ויודעים הנסתרות של סודות עליונים, אוי לאלה החולקים על דבריהם ואינם מאמינים.

מיום ההוא והלאה כשבא לבית המדרש, והחכמים היו אומרים דברי תורה היה בוכה, אמרו לו למה אתה בוכה, אמר להם בשביל שעברתי על אמונה בדברי חכמים דהיינו שלא האמין שיש שבע ארצות ובהן בריות משונות, עד שראיתי אותן ואני מפחד מן הדין שבעולם ההוא.

כמו ש"הלב" הוא באמצע וכל האברים ניזונים ממנו כן ירושלים היא באמצע כל העולם וכל העולם ניזון ממנה

עוד שם (קדושה ז, א): ובאופן הזה תיקן הקב"ה ועשה את האדם גוף אחד, והתקין אברי הגוף סביב הלב, והלב שורה באמצע, וכל הגוף וכל האברים ניזונים מן הלב ההוא, שהוא תוקפו של כולם, והכל תלוי בו, והלב מתקשר ומתאחד במוח העליון השורה למעלה, וכך, בעת שברא הקב"ה את העולם, סידר את ים האוקינוס שיקף את כל ישוב העולם, והישוב של כל ישוב העולם, והישוב של כל ע' אומות, וכולם מקיפים את ירושלים, וירושלים שורה באמצע כל הישוב, והיא מקפת את הר הבית, והר הבית מקיף את עזרת ישראל, והעזרות מקיפות את לשכת הגזית ששם יושבים סנהדרי גדולה, ולמדנו, אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד, ולשכת הגזית מקפת לבית האולם, והאולם למזבח, והמזבח מקפת את ההיכל, וההיכל לבית קודש הקדשים, ששם שורה השכינה, והכפורת וכרובים והארון.

וכאן הוא הלב של כל הארץ והעולם, ומכאן ניזונים כל מקומות הישוב, שהם איברים של גוף דהיינו של העולם, והלב הזה שהיא השכינה ניזון ממוח שבראש, ומתאחדים זה בזה, וזה שאמר (שמות טו, יז) "מכון לשבתך פעלת ה'", וכעין זה למעלה למעלה.

פירוש הפסוק "ירושלים הבנויה כעיר שחבורה לה יחדיו"

פירשו המפרשים על פי מה שאמרו רבותינו ז"ל שאברהם קרא לירושלים יראה, ומלכי צדק קראה שלם, והקב"ה מה עשה קראה ירושלים, כמו שקראו לה שניהם דאז לא יכעס אחד מהם. ואברהם שקראה יראה, האלף וה"א נעשו עתה ואו, כלומר השם ירושלים מחובר מאותיות ירו של יראה ושלם של מלכי צדק, והאות א' וה"א של יראה, נחבר א' וה' ביחד – ו', ונוסיף אותו בין יר' לשלם ויצא ירושלים, וזה שכתוב ירושלים הבנויה שבנה השם יתברך שני שמות וחבר אותם יחד וזה שכתוב (תהלים קמו' ב') "בונה ירושלים ה'" וזה שכתוב "שחבורה לה יחדיו" שחבר הירו שלם יחד.

ובאופן אחר מאי ירושלים, על פי מה שאמרו אין השם שלם ואין הכסא שלם עד שימחה זרעו של עמלק, ועתה נקראת ירושלים ולעתיד תהיה ירושלים, שלעתיד ה-כס יהיה כסא ותחזור האלף ולשם הוי"ה יחזור ה"א וא"ו ויהיה שלם וגם היו"ד של ירושלים תחזור, וזה שכתוב "דברו על לב ירושלים" (ישעיה מ' ב') שחסרה היוד מתוך ירושלים וקראו אליה כי מלאה צבאה שתתמלא היוד בלב ירושלים כי נרצה עונה.

"שלח לך אנשים לטובתך ולהנאתך שתחיה עוד שלושים ותשע שנים"

"שלח לך אנשים", "לך" – להנאתך כמו "לך לך" (בראשית י"ב א', ופרש"י להנאתך ולטובתך), ומה הנאה יש למשה, אלא אומרים הכלי יקר ורבנו יוסף חיים ע"ה: אם לא היו המרגלים חוטאים ישראל היו נכנסים לארץ מיד ולא נשארם במדבר ארבעים שנה, ועל משה נגזר שלא יכנס לארץ והיה צריך למות שלושים ותשע שנה קודם, ועכשיו ששלח המרגלים ונענשו להשאר במדבר ארבעים שנה נתארכו ימיו, וזהו "שלח לך" – להנאתך.

כנע"ן זה עולם הבא, ראשי תיבות כינור נעים ע"ם נ"בל

כנע"ן זה עולם הבא, ראשי תיבות כינור נעים עם נבל. ומה שאמר עלו זה בנגב אם תרצו לעלות לארץ הלזו בנגב, רוצה לומר על ידי התורה כמו שכתוב הרוצה להחכים ידרים, "וראיתם את הארץ מה היא", כמה היא חשובה, ואת העם היושב עליה, אלו צדיקים, החזק הוא, ויחמון למה זכו לה אי אתקיפו על יצריהון ואתקפו באורייתא למילעי בה יממא וליליא או שמא ארפאו מינה, "המעט הוא אם רב", אם סניאין אינון דמשתדלי בפולחניה אי לא.

"וַיִּשְׁלַח אֶתְּם מֹשֶׁה מִמִּדְבַּר פָּאָרָן עַל פִּי ה' (יג, ג)

"בעשרים ותשעה בסיון שלח משה מרגלים", ביום רביעי בשבת

הנה, בנמרא (תענית כט). תניא: "בעשרים ותשעה בסיון שלח משה מרגלים", אך באיזה יום בשבוע הלכו המרגלים לא מבואר בנמרא. וכתב החתם סופר (עמ' סא ד"ה עוד שלח): "אותה שנה היה ר"ח ניסן ביום א', כברייתא דעשר עטרות, ועל פי חשבון א' מלא וא' חסר, היה כ"ט סיון [ביום] רביעי בשבת", וכו'.

אולם רבו בעל הפלאה כותב בספרו פנים יפות (ד"ה בילקוט) שהלכו משם כבר בשלהי יום שלישי, וז"ל: אף דאיתא במסכת תענית דף כ"ט ששלחם בכ"ט בסיון, דהיינו לאחר האספ מרים בכ"ח בסיון מכל מקום הלכו משם ביום כ"ח סמוך לשקיעת החמה, שכבר נאספה מרים.

"וַיִּאמְרוּ אֲלֵהֶם עֲלוּ זֶה בְּנֶגֶב וְעֲלִיתֶם אֶת הָהָר" (יג, יז)

משה רבנו נתן למרגלים את המטה שלו וכאשר היו נתקלים בבעיות עם ענקים משליכים את המטה וניצולים מהם, ורבי יהודה אמר שמסר להם משה שם קדוש ונצלו

רבי יצחק אמר כד הוי מטאן לגביהו ענקים הוי שווין ההוא חומרא דמשה ואשתזיבו מכולהון. כתיב הכא עלו זה בנגב וכתוב התם ואת המטה הזה, רבי יהודה אמר שמא קדישא מסר לון ובגיניה אשתזיבו. ידמו כאבן כיון שנכנסו מרגלים לארץ כל מי שהיה אומר אלו מרגלים של ישראל היה דומם כאבן.

ועליתם את ההר, תתגברו על היצה"ר שנדמה להר

ארז"ל נגב זה צד דרום. מי שרוצה להחכים ידרים, א"כ התורה נמשלה לדרום, וידוע שיצה"ר נמשל להר כמ"ש (סוכה ג"ב ע"א) צדיקים נדמה להם היצר כהר, וזהו שכתוב עלו זה בנגב. כלומר ע"י שתעסקו בתורה שהיא בדרום. אז ע"י ועליתם את ההר, תתגברו על היצה"ר שנדמה להר.

הראו לגר"א בחלום כ"ב מאות וששים אופנים על פרוש הפסוק עלו זה בנגב, ובאופן אחד מהם ידע כחות כל הבריות וכל אבר מה ענינו

כתב רבנו חיים מוולאז'ין בהקדמתו לפירוש רבנו הגר"א על ספרא דצניעותא: והתבונן נפלאות מאחת מהנה, שפעם אחת ביום א' דפסח הו' יתבי נבי רבנו הגר"א תרי תלמידי מתלמידי החשובים, ומאשר היו יודעים זה דרכו בקדש מעולם הפלגת שמחתו וחדוות ה' מעוזו אשר היה שש ושמה ביום טוב, כמצווה עלינו בתורתו יתברך שמו אשר היה להפליא, וכאשר ראו אז שאין שמחתו במילואו וטובו כל כך כהרגלו, שאלו פיו הקדוש על זה, ולא רצה להשיב. ויפצירו בו מאד, ולא יכול להתאפק. אמר, מוכרחני לגלות לכם מה שאין דרכי מעולם בזה, לקיים דאגה בלב איש ישיחנה לאחרים, כי בזו הלילה בא אלי אליהו, כמדומה בזכרוני שאמר משמו שהיה אליהו, ואפשר חד ממתיתן עלאין, ונילה לי ענינים וחידושים נוראים אין חקר בשם ע"ב על פסוק עלו זה בנגב, ובעמדי בבקר מרוב הפלגת השמחה לא יכלתי להתאפק והרהרתי בהם קודם ברכות התורה, ונענשתי שתיכף נעלמו ממני ואינם, (הוא ז"ל, לפי שמתו הנקיה בשו"ע או"ח שגם הרהור בדברי תורה נאסר קודם ברכת התורה), ונחמוהו וברכו לו שהיית יחזיר לרבנו את אבידתו.

לאחר זמן מה שאלו אחד מהם אם כבר הוחזרה לו אבידתו, והשיב, ברוך ה' שנתגלו לי שנית, והמה כ"ב מאות וס' אופנים, וכאשר ידעתי מפני מה נתעלמו ממני כן אני יודע מפני מה נתגלו שנית. ואמר לו, שבאופן אחד מהם, אני יודע כחות כל הבריות וכל אבר מה ענינו.

"וְרֵאִיתֶם אֶת הָאָרֶץ מֶה הוּא וְאֵת הָעָם הַיֹּשֵׁב עָלֶיהָ" (יג, יח)

כל מי שהוא מעביר על מדותיו ישב לבטח בעוה"ז ולא יבוא עוד בגלגול

"העם" ר"ת המעביר על מדותיו, ולז"א "היושב עליה" – כי כל מי שהוא מעביר על מדותיו ישב לבטח בעוה"ז ולא יבוא עוד בגלגול, וכמו שרמזו בפסוק (תהלים ע"ח ל"ט) "ויזכור כי בשר המה רוח הולך ולא ישוב" – מי שיזכור שהוא רק בשר ודם ויהיה עניו ושפל ברוך אז הרוח שלו כשתלך לא תשוב עוד פעם בגלגול לעוה"ז (בית יעקב). ויש בענין זה מסורה של ארבעה פסוקים "הלוך": א. "הלוך ונסוע הנגבה" (בראשית י"ב ט), ב. "ויגדל האיש וילך הלוך וגדל" (שם כ"ו י"ג), ג. "והמים היו הלוך וחסור", (שם ח' ה'), ד. "וישובו המים מעל הארץ הלוך ושוב" (שם ח' ג'), ויש מפרשים את זה על ענין הענוה, שמי שיש בו את מדת הענוה דהיינו שהוא בבחינת "הלוך וחסור" – שתמיד מרגיש עצמו במצב של חסרון, נכנע ושפל, אז הוא יהיה בבחינת "הלוך ונסוע" – דהיינו שלא יחזור בגלגול כי תיקן את הכל בענוה שהיתה בו, אבל אם הוא בבחינת "הלוך וגדל" – שמגדל עצמו ומראה עצמו כאדם מכובד שהוא למעלה מכולם, אז הוא בבחינת "הלוך ושוב" – שיחזור עוד פעם בגלגול לתקן את ענין הענוה.

ואמרו רבותינו המקובלים (יוסף תהילות לחיד"א פרק ע"ח) כל אדם ואדם כשחיסר איזה מצוה או משהו שלא עשה מחזירים אותו בגלגול לתקן את הדבר הזה, וכמו שראינו שרשב"י היה אומר זה גלגול של זה וזה גלגול של זה, אבל אדם עניו באמת אינו חוזר בגלגול, ורמז לדבר: "וענוים ירשו ארץ" (תהלים ל"ז י"א) וזה ארץ החיים, א"כ הצדיק הזה לא יחזור שוב בגלגול, ובאמת היו כמה צדיקים שהבטיחו לבוא אחרי שנפטרו מן העולם ולא יכלו לבוא, כי כמה שהצדיק גבוה יותר ועליון יותר כך אנחנו לא נוכל להשיג אותו.

והנה אם אדם "הלוך וחסור" – לא מרגיש את עצמו, וכמה שהוא גדול יותר כך מרגיש את עצמו חסר יותר – "הלוך וחסור", תדע לך שהוא "הלוך ונסוע" – נשמתו המתוקנת לא תחזור עוד לעוה"ז, אבל אם הוא "הלוך וגדל" – שמראה עצמו כמה הוא גדול, תדע לך שהוא "הלוך ושוב" – שיחזור שוב פעם בגלגול. (דרש יהודה)

"וַיְמַהֲרֵץ הַשְּׂמֵנָה הוּא אִם רְזָה הָיִשׁ פָּה עֵץ אִם אֵין" (יג, כ)

"השמנה" – אותיות משנה, אותיות נשמה, "אם רזה" אותיות זהר

ומה הארץ על מה עומדת הארץ ויש עזר לשכינה הקדושה שנמשלה לארץ כי "השמים" הוא ז"א ו"הארץ" היא המלכות שהיא השכינה הקדושה. א"כ במה יש לה כח ועוז ותעצמות, ואומר השמנה היא, "השמנה" – אותיות משנה, אותיות נשמה, בזכות לימוד המשנה ובזכות לימוד הזהר הקדוש הרמזו בהמשך "אם רזה" אותיות זהר. שבזכות לימוד התורה ובפרט הזוה"ק שמתחזקים בו זוכים ליקח מפירות הארץ הרוחניים, וזה צריך לידע אם יש בה גאולה.

”וְהַיָּמִים יָמֵי בְכוּרֵי עֲנָבִים” (יג, כ)

אותיות הקודמות לאותיות ענבים סמא"ל

מובא בספר פנינים משלחן הגר"א: והימים ימי בכורי ענבים, לשם מה נזקק הפסוק לסיום זה, הלא מתוך שהחזיקו אשכול ענבים יודע אני שהיו אלה ימי בכורי ענבים, אלא ביקש לרמוז בזה שהסטרא אחרא, שהוא הס"מ, התחבר אליהם בהליכתם. שכן סופי תיבות של והימים ימי בכורי ענבים המה גימטריא של ס"מ.

והגאון ר' שמשון מאוסרופולי אומר שימים אלו ימים קשים שאין מזלם טוב ושולט בהם הס"מ והם ימים שבין י"ז בתמוז לט' באב ששולט בהם יצה"ר ורמז לזה "ימי בכורי ענבים" אותיות שקודם אותיות ענבים לפני אות ע' יש אות ס', לפני אות נ' יש אות מ', לפני אות ב' יש אות א', ולפני אות מ' יש אות ל', הרי סמא"ל שימים אלו שייכים לו.

”אָפֶס כִּי עֵז הָעֵם הֵיִשָּׁב בְּאֶרֶץ וְהָעָרִים בְּעָרוֹת גְּדֹלַת מְאֹד” (יג, כח)

בית עגול לא מטמא בנגעים

בצורות לשון חווק, ותרנומו כריכן לשון בירניות עגולות, ובלשון ארמי כריך, עגול (רש"י)

והגאון רבי שלמה קלוגר מביא בספר שיחות חולין של ת"ח:

דהנה הביא רש"י בפרשת מצורע שננעי הבתים היו טובים לישראל, כי הכנענים הטמינו כספם וזהבם בקירות הבית, וע"י שנותצין את הבית מחמת נגעיו מתגלים האוצרות. והנה איתא בנגעים פ"ב דבית עגול שאין בו קרן זוית אינו נטמא בנגעים.

וזה שאמרו המרגלים, אתם חושבים שתמצאו שם כל טוב ממה שהטמינו הכנענים את אוצרותיהם ע"י ננעי הבתים, דעו כי יש שם בתים עגולים, והדין הוא שהם אינם מטמאים בנגעים, וממילא לעולם לא תמצאו את האוצרות, ושפיר היה בזה הוצאת דיבה רעה.

”עֲלֶה נַעֲלָה וְיִרְשְׁנוּ אֶתְּךָ כִּי יָכוֹל נוֹכַל לָהּ” (יג, ל)

מכיון שכבר מיכאל שר ישראל נתיישב בא"י בודאי נוכל לה

עלה כתיב (לשון עבר) כלומר כבר עלה מיכאל שר ישראל ונתיישב בה, וא"כ נעלה גם אנחנו ונתיישב בה ואין שום פחד כי כך המדה לעולם שמלאך הממונה על האומה מתיישב בה תחילה, עלה גימטריא בא מיכאל, ואם יכול המלאך לישוב בה, נוכל גם אנחנו.

הביע כלב את עוז רצונו לעשות את דבר ה' גם אם הדבר נראה בלתי אפשרי

רש"י, אפילו בשמים והוא אומר עשו סולמות ועלו שם נצליח בכל דבריו, יסוד זה למד הגר"מ פיינשטיין זצ"ל בספרו "דרש משה" מן ההוספה של רש"י והוא אומר עשו סולמות, בכך הביע כלב את עוז רצונו לעשות את דבר ה' גם אם הדבר נראה בלתי אפשרי, ובדבריו אלה סלל את הדרך לכל בני עליה המבקשים לעלות ולהתעלות במסילה העולה בית אל.

”וְשֵׁם רְאִינוּ אֶת הַנְּפִילִים בְּנֵי עֲנַק מִן הַנְּפִילִים” (יג, לג)

הנפילים הם המלאכים שירדו מן השמים, ובניהם נקראים ענקים והנכדים נקראים רפאים כי הם חלשים ביותר וחצי גופם מלאך וחצי השני אדם וכאשר הגיע זמנם למות מתו רק חצי גוף והיה להם צער גדול

הנפילים – ענקים, מבני שמחזאי ועזאל, שנפלו מן השמים בימי דור אנוש (רש"י)

ובזוה"ק (ק"ס): מבואר באורך מה שמצינו שלושה מיני שמות על אותם גבורים: נפילים, ענקים, רפאים. ומבאר ר' חייא, שבתחילה כשהפיל הקב"ה את עזא ועזאל מן השמים, היו נקראים נפילים, ונתגשמו ונתלבשו בגוף בני אדם, ואח"כ כשנתחברו בבנות האדם והולידו מהם, היו נקראים הבנים ענקים, אמנם כוחם נחלש קצת נגד כח אביהם, משום שנתגשמו יותר, ונחלש חלק העליון של המלאכים מהם, והבנים שלהם היו עוד יותר חלשים, משום שנחלש עוד יותר החלק העליון של המלאכים בהם, וע"כ נקראו רפאים ע"ש שנחלשו (מלשון כי "נרפים" הם), וכתב שעונ מלך הבשן כבר היה מהרפאים, והיה פסולת שלהן, וכמבואר בפרשת דברים (ג, יא) כי רק עונ מלך הבשן נשאר מיתר הרפאים, עיי"ש.

לעת זקנתם מת מחצית גופם התחתון, שהיה מצד זרע אדם, ומחציתם העליון שהיה מצד המלאכים עמד חי, כי אין המוות שולט בחלק המלאכים, אבל כיון שמחצית גופם היה מת, מאסו בחייהם, והיו לוקחים עשב מעשבי השדה שהיה סם המוות, וזורקים אותו לפיהם, עד שמתו (כנראה להמית לגמרי את הגוף ולהפריד אותו מן החלק העליון). וקצתם היו משליכים את עצמם לים הגדול ונמבעו ומתו, ומשום שהיו מצוין להרוג את עצמם נקראו רפאים שפירושו מתים.

"וְנָהִי בְעֵינֵינוּ כַּחֲנָבִים" (יג, לג)

בקליפה אחת של רימון נתחבאו כל י"ב המרגלים

אמרו מעשה היה בבתו של ענק שנכנסה לפרדס ואכלה רמון אחד והשליכה קליפתו והיו המרגלים מתחבאים שם, כיון שראו אותה קליפה היו סבורים שמערה היא ונכנסו כולם לתוכה שנים עשר איש, והיא שאכלה רמון אמרה אלך ואשליכה את הקליפה שלא יראה אבי, נכנסה והשליכה אותה הוין לפרדס, אמרו זה לזה ראה נבורתה מה שהיתה סבורה שאנו חנבין, וכיון שבאו אצל ישראל אמרו להן ונהי בעינינו כחנבים.

יש אומרים שאחד מבני ענק מן הנפילים מצאם ולקחם בבגדו כמו שנושאים את החנבים.

נמלים יש בכרמים כאנשים

מובא בשם הגר"א מווילנא זי"ע, כי בעיני הענקים היו נראים המרגלים כאמת כחנבים, לא שחשבו שהמה אנשים רק קטנים כחנבים, וזה האות, ממה שכתב רש"י ז"ל שמענו אומרים נמלים יש בכרמים כאנשים, ואם ידעו שהם אנשים רק שקטנים הם כחנבים, הוי ליה למימר אנשים יש בכרמים כנמלים, אלא שמע מינה כי בעיניהם היו נראים כחנבים, רק שיש להם צורה כאנשים, וזהו שנאמר ונהי בעינינו כחנבים, וכן היינו בעיניהם, כלומר בעיניהם היינו חנבים ממש.

וכתב הרד"ק מקומרנא זצ"ל בחומש היכל הברכה דיש להזהיר לבעל קורא שלא לסיים הקריאה של ראשון במלת ענבים כיון שמרמו על שמאל, וכתבו דענבים מרמו על דין, דאותיות הקודמות לאותיות ענבים סמאל.

"וְכֵן הָיִינוּ בְעֵינֵיהֶם" (יג, לג)

מנין ידעו המרגלים כיצד היו בעיניהם של הנפילים הכנענים

הסבר מחודש ומעניין, כתב על כך הגאון רבי יצחק חיות, אב"ד סקאליא ובעל "זרע יצחק" (בפירושו לתהלים יז, ח):

דוד המלך מבקש (שם): "שמרני כאישון בת עין". ויש לבאר, שיבת עין נקראת 'אישון' משום שנראה בה צורת איש קטן. מאחר שבת העין היא קמנה, נצפה בה האיש העומד מולו במימדים זעירים. ככל שתהיה גדולה יותר – גם האיש המשתקף בה יראה גדול יותר.

ואם כן, זו כוונת המרגלים: "וכן היינו בעיניהם", כלומר: באישון עיניהם של אותם נפילים, שהם גדולות כל כך, עד שכאשר נצבנו מולם נשקפה דמותנו באישון העין שלהם – ממש בגודל האמיתי שלנו, ואם העין כל כך גדולה – צאו וחשבו כמה הם עצמם גדולים וענקים.

"וַתֵּשֶׂא כָּל הָעֵדָה וַיִּתְּנוּ אֶת קוֹלָם וַיִּבְכוּ הָעָם בְּלִילָה הַהוּא" (יד, א)

עד היום עמודי בית המקדש מורידים דמעות על חורבן הבית

דבר פלא מובא בסדר הדורות (ג"א תתכ"ח בשם בעל מסעות בנימין), שברומי בבית תפלה עומדים עמודי נחושת שעשה שלמה המלך, וחקוק על כל אחד שלמה בן דוד, ובכל שנה ביום תשעה באב, מזיעין העמודים כאילו שפכו מים עליהם. ע"כ.

"נִתְּנָה רֵאשׁ וְנִשׁוּבָה מִצְרִימָה" (יד, ד)

גלות מצרים היא בראש

כתב האריז"ל: ד' גלויות רמוזות בגוף האדם ואלו הן: גלות מצרים בראש, גלות מדי בחזה, גלות יוון בגוף, גלות אדום בעקב, ע"כ. וזהו שאמרו חז"ל בעקבתא דמשיחא חוצפא יסגני, עכ"ל.

ואפשר שזה שאמר הפס': "נתנה ראש ונשובה מצרימה" – לומר כי גלות מצרים היא בראש.

"וְאַתֶּם אֵל תִּירְאוּ אֶת עַם הָאָרֶץ כִּי לְחַמְנּוּ הֵם" (יד, ט)

מה הלחם הזה ראוי לאכילה רק לאחר עבודה ויגיעה כדי להוציא ולברר ממנו את כל נצוצי קדושה. כן הדבר הזה בכנענים רק לאחר עבודה ומלחמה שנעשה בעצמנו נברר מהם כל נצוצי קדושה המעורבים בהם ואז התשועה תבא מאת ה'.

פרש"י נאכלם כלחם. והדבר תמוה, וכי לא מצאו יהושע וכלב ביטוי אחר אלא "נאכלם כלחם". ודבר נפלא הסביר לנו הרב בן איש חי בפרשה זו והוא בהקדים עוד שאלה גדולה ועצומה, מדוע הקפידה התורה בשבע אומות "לא תחיה כל נשמה" (דברים כ, טז) לכאורה נראה דבר מוזר כי הקטנים מה חטאו, אמנם כן נראה למי שלא מעמיק בדברים, אמנם הרב הגז' מסביר לנו דברים נפלאים וכדבריו ממש כתוב באוה"ח הקדוש אלא ששם נכתב בקיצור.

וז"ת דבריו. ידוע דאומות העולם תגבורתם מכת נצוצי הקדושה המעורבים בקליפה שלהם כי נצוצי הקדושה הם היותם, והכנענים של אותה תקופה היו מעורבים בהם נצוצי קדושה רבים ועצומים, ולא היה אפשר להוציאם מהם אלא ע"י כריתתם מן העולם, ועי"כ יתבררו כל נצוצי הקדושה מהם ויתקנו. דבר כזה אנו עושים כלחם, אנו רואים שהלחם שונה מכל הפירות שבעולם שקומפים אותם מן האילן ואוכלים אותם בלי כל טורח כלל, ואילו הלחם צריכים לעשות בו עשר מלאכות – חרישה, זריעה, קצירה, דישה מריחה מחינה לישה אפי' וכו' עד שיהיה ראוי לאכילה, ומדוע נשתנה הלחם מכל המאכלים שלא צריך לעבוד בהם כ"כ, אלא שהלחם יש בו נצוצי קדושה רבים ועצומים ואי אפשר לבררם ולהוציאם אלא ע"י עבודה רבה. ובוה יתורצו כל השאלות כי אחת הבעיות שעמדה בפני המרגלים הוא ענין המלחמה שישראל היו צריכים להלחם בא"י, ולכן אמרו ממה נפשך אם תבא עזרה מן השמים מדוע בכלל צריכים להלחם, ואם לא תבא עזרה מן השמים א"כ לשוא ילחמו, כי מי יוכל לעמוד כנגדם. אמנם יהושע וכלב ידעו את הסוד הזה ענו להם – "נאכלם כלחם" מה הלחם הזה ראוי לאכילה רק לאחר עבודה ויגיעה כדי להוציא ולברר ממנו את כל נצוצי קדושה. כן הדבר הזה בכנענים רק לאחר עבודה ומלחמה שנעשה בעצמנו נברר מהם כל נצוצי קדושה המעורבים בהם ואז התשועה תבא מאת ה', רק לאחר עבודתנו ומלחמתנו. ולכן אמרו לחמנו הם. והדברים עמוקים ונפלאים.

"סֵר צֶלֶם מִעֲלֵיהֶם" (יד, ט)

אין שם הוי"ה ב"ה עמהם, ולכן אל תיראום

ארז"ל ישראל יש להם יניקה מהאור שלפני אותיות הוי"ה ב"ה, והוא רמוזו בתיבת צלם. כיצד, אם תכפול יו"ד של הוי"ה ב"ה בעשר הם מאה, תוציא עשר משם הוי"ה שהוא הו"ד. נשאר צ'. של צלם, גם שני ההי"ן של הוי"ה כל ה"א תכפול אותה בחמש הם עשרים וחמש. נמצא שני ההי"ן הם חמשים, תוציא מחמשים עשר – חמש לכל ה"א, נשאר מ', וזהו מ"ם של צלם. והוא"ו תכפול שש פעם שש, שלשים ושש, תוציא וא"ו של הוי"ה שהוא שש נשאר ל', וזהו למ"ד של צלם. וז"ש סר צלם מעליהם כלומר שאין שם הוי"ה ב"ה עמהם, ולכן אל תיראום.

יהושע וכלב ראו שאין לכנענים בבואה – אין להם צל ותכף הם מתים

ביאור נחמד בפסוק זה, כתב רבי בנימין זאב רומברג, השו"ב מכפר יחזקאל, בספרו "זכו בנימין": בגמרא (הוריות יב:) אמר רבי אמי: 'האי מאן דבעי למיפק לארעא, ובעי למידע אי חזר ואתי לביתא אי לא, ניקום בביתא דחברא, אי חזי בבואה דבבואה – לידע דהדר ואתי לביתא' (מי שצריך לצאת לדרך, והוא מבקש לדעת האם יזכה לשוב לביתו או חלילה לא – יעמוד בבית השוק ויתבונן: אם יראה את הצל של הצל שלו – ידע שעתיד הוא לחזור לביתו). אולם הגמרא מסיימת שאין לעשות סימן זה, כי לעיתים דוקא מתוך שלא יראה את הצל שלו – תיחלש דעתו ויורע מזלו, וזה יגרום לו שלא יחזור.

מעתה, הוא אשר אמרו יהושע וכלב אל העם: "אך כה' אל תמרודו ואתם אל תיראו את עם הארץ כי לחמנו הם, סר צלם מעליהם...". דהיינו: שכבר אין להם צל – וזה סימן שנחשבים הם למתים גמורים.

"יְנַקָּה לֹא יְנַקָּה" (יה, יח)

אל תסתכל בקנקן אלא במה שיש בו

ביאר הגר"א: אמרו חז"ל (אבות ד, כ) "אל תסתכל בקנקן, אלא במה שיש בו". ונראה שיש בדבריהם רמז נאה לשלוש עשרה מידות של רחמים: אל תסתכל ב'קן' י'קן' – ב"ונקה", "ינקה" אלא במה שיש בו במה שנשאר בתיבות אלו לאחר שהורדת את ה'קן' י'קן' שהם אותיות הוי"ה – "ונקה", "ינקה". והרי שם הוי"ה הוא שם המורה על מידת הרחמים.

"וַיֹּאמֶר ה' סִלַּחְתִּי כְּדַבְרְךָ" (יד, כ)

משה רבנו התפלל "על ה'", דהיינו: על צער השכינה, ולא על צערו-שלו

שורש ומקור לסגולה זו, אנו מוצאים בסוד הנפלא שגילה הגאון רבי חיים מוולאז'ין, בספרו "נפש החיים" (שער ב', פרק יב):

כאשר אדם יש לו צער כלשהו, אך הוא מכוון בתפילתו רק על הצער של מעלה המשתתף עמו בצערו, והוא שב ומתחרט באמת על עוונו שגרם על ידו את הצער של מעלה – אז היסורים מסתלקים מעליו, ולא עוד אלא שמודדין לו כמידתו וכפולין לו פרנסתו, כנגד שני מיני הצער שגרם למעלה, כי עתה כאשר הוא מתחרט על שניהם – זדונות מתהפכין לו בזכויות.

לאור זאת ביאר ה"נפש החיים" את דברי הפסוק (לעיל יא, ב): "ויצעק העם אל משה ויתפלל משה אל ה' ותשקע האש", שאף בו דרשו (ברכות לב.): "אמר רבי אלעזר: משה הטיח דברים כלפי מעלה, שנאמר: "ויתפלל משה אל ה'", אל תקרי אל ה' – אלא על ה'". ולפי פשוטו, מתבקשת כאן קושיא גדולה: מי זה הכריח את חז"ל לדרוש את הפסוק באופן של "אל תקרי", ולומר שמשה רבנו הטיח דברים כלפי מעלה, שהיא לכאורה גנותו של משה. אלא, לא גנותו של משה נאמרה כאן, אלא אדרבה, חז"ל דרשו כאן בשבחו.

משה רבנו התפלל "על ה'", דהיינו: על צער השכינה, ולא על צערו-שלו. גם הוא עצמו הצטער וסבל מכך שהעם צעק אליו כאשר בערה אש ה' ואכלה בקצה המחנה, אבל את משה הטריד רק הצער של מעלה ולא צערו הפרטי.

מה שסלחתי, זה כפי דבריך שדברת בבקשות ותחנונים ופרטת שיחתך לפני בורא העולם

כפי מה שאדם מדבר לפני השי"ת בהתבודדות כך סולחים לו. וז"ש סלחתי כדבריך. דהיינו מה שסלחתי, זה כפי דבריך שדברת בבקשות ותחנונים ופרטת שיחתך לפני בורא העולם, וכל מה שירבה לבקש רחמים ויתבודד בינו לקונו כעבד לאדונו וכבן לאביו תקובל תפילתו.

"וְעַבְדִּי כָּלֵב עִקַּב הֵיְתָה רוּחַ אַחֲרַת עַמּוֹ" (יד, כד)

רו"ח אותיות חו"ר

כלב היה גלגול אליעזר עבד אברהם שכמו אליעזר היה ציר נאמן לשולחו לבא, עקב שהיתה רוח אחרת עמו, כמו שכתב בכוונת האר"י שעשרה שבטים נתגלגלו בי' מרגלים.

ונשמתו של חור נתלבשה בנשמת כלב, וזה סוד ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת היתה עמו רו"ח אותיות חו"ר.

כלב היו מעוברות בו נשמת אליעזר, חור, יהודה

רבנו האר"י זיע"א בליקוטי תורה כתב דהכונה כי נתוסף בו עיבור נשמת יהודה, ובכל המרגלים נתעברו בהם השבטים רק נסתלקו כשהרעו מעשיהם, אך כלב היתה בו רוח אחרת שהוא וימלא אחרי שהושלם בו ולא נסתלק כמו האחרים, ויש לומר דמרומו גם שאר הגלגולים שהיה לכלב, בליקוטי תורה כתב שכלב היה גלגול של אליעזר עבד אברהם, ועיין שהביא כי כלב הוא אשכול בעל ברית אברהם ונתגלגל בו חור, וכמו שחור מסר עצמו עבור כבוד השי"ת, גם המרגלים לא רצו ליטול פירות ארץ ישראל, אילולי כלב ששלף את חרבו ואמר להם אם אין אתם נוטלים או אתם הורגים אותי או אני אהרוג אתכם, כדאיתא במדרש, "והנה היתה רוח אחרת" עולה אלף רמ"ג כמו אשכול אליעזר עבד אברהם חור יהודה, לרמוז על כל הנשמות שהיו עמו ולא נסתלקו.

ומובא בשם החסיד מהר"ר אברהם הלוי ברוכים, ז"ל, דמי שהוא ענו אין הפלוני שולט בו, וכבר נודע דשר עמלק הוא הפלוני, ולכן שלח משה ליהושע להלחם בעמלק והזמן שהלכו המרגלים הוא זמן שליטת פלוני.

"יוֹם לְשָׁנָה יוֹם לְשָׁנָה תִּשְׂאוּ אֶת עֹנֹתֵיכֶם" (יד, לד)

כל השנה ישראל חוטאים לפני הקב"ה, ויום אחד בשנה – יום הכיפורים, שבו ישראל עושים תשובה, מכפר על כל השנה

מרגלית נאה בפסוק זה הובאה על ידי הגאון רבי חיים כהן רפפורט בשם זקנו. לכאורה, יש מקום לתמוה על לשון הפסוק, שהרי הכוונה היתה שעל כל יום ששהו המרגלים בארץ יהיו בני ישראל שנה במדבר, ואם כן היה צריך להיות כתוב ההיפך: "שנה ליום שנה ליום"? אלא יש לפרש כך: "יום לשנה"? כלומר הפסוק תמה איך יצאה כזאת

מלפניו יתברך, שעבור יום שחטאו יענשו בשנה שלמה, והלא הקב"ה מלא רחמים? והפסוק מתרין: "יום לשנה תשאו את עונותיכם", כלומר, כלל זה שיום אחד יחשב לשנה שלימה, הרי הוא טובה גדולה עבורכם לדורי דורות, שכן כל השנה ישראל חוטאים לפני הקב"ה, ויום אחד בשנה – יום הכיפורים, שבו ישראל עושים תשובה, מכפר על כל השנה! יום אחד על שנה שלימה! (שו"ת מים חיים)

"וַיִּמְתּוּ הָאֲנָשִׁים מוֹעֲזַי דְּבַת הָאָרֶץ" (יה, לו)

האמוראים נזהרו לבל יבואו לידי תרעומת על ארץ ישראל, לכן היו מחליפים מקום ישיבתם לפי השמש והצל

הגמרא מספרת רבי אמי ורבי אסי קימי משמשא לטולא ומטולא לשמשא (כתובות קיב) מפרש רש"י: כשהשמש הניעה למקום שהם יושבים וגורסים וחמה מקדרת עליהם, עומדים משם לישוב בצל, ובימי הצינה עומדין מן הצל ויושבין בחמה, כדי שלא יוכלו להתחרט על ישיבת ארץ ישראל, נמצאנו למדים עד כמה יש להשמר מפני דיבור של לעז על ארץ ישראל, אפילו דבר אמת שהכל יודעים בו, שכן החום בימי הקיץ והקור בימות החרף, הינם סבל אמיתי, אף על פי כן, מאחר שסבל זה עלול לגרום להבעת תרעומות על הארץ, אשר אף הוא דבר אסור, לכן נזהרו האמוראים לבל יבואו לידי כך, לכן היו מחליפים מקום ישיבתם לפי השמש והצל.

"וַיְהוֹשֻׁעַ בֶּן נֹון וְכָלֵב בֶּן יִפְנֶה חָיו מִן הָאֲנָשִׁים הָהֵם הַהֹלְכִים לְתוֹר אֶת הָאָרֶץ" (יה, לח)

נשמות לוי ואפרים שנתעברו ביהושע וכן נשמת יהודה שנתעבר בכלב אלו נשארו בהם גם בחזרה פירש רבנו האר"י זצ"ל שהשבתים שנתעברו בהם היו דוקא בהליכה אבל כשגמרו להוציא דיבה נסתלקו ולא חזרו עמהם, אמנם נשמות לוי ואפרים שנתעברו ביהושע וכן נשמת יהודה שנתעבר בכלב אלו נשארו בהם גם בחזרה, וזה שכתוב ויהושע וכלב חיו מן האנשים ההם חיו שנשאר בהם חיים מן האנשים שנתעברו בהם ולכן פירש, ההולכים רוצה לומר מאותם שהיו הולכים ולא חוזרים שהם השבתים שהלכו עמהם להיות עזרם ומגינם ואחר כך כשרצו להוציא דבה נסתלקו. (ספר נחל קדומים להחיד"א)

"רֵאשִׁית עֲרֻסְתֶּכֶם חֶלֶה תְּרִימוֹ תְּרוֹמָה" (טו, כ)

ניתן לאשה מצות נדה כי שפכה דמו של אדה"ר, מצות חלה כי קלקלה את אדה"ר שהיה חלתו של עולם, מצוות הדלקת הנר כי כבתה נרו של עולם

חל"ה ר"ת ח'לק ל'עולם ה'בא

איתא במדרש (ב"ר י"ז ה) מפני מה ניתן לאשה מצות נדה, ומפרש, מפני ששפכה את דמו של אדם הראשון, וכתוב בתורה שופך דם האדם באדם דמו ישפך, לכן היא מתחייבת שישפך דמה בעון זה.

ומפני מה ניתנה לה מצות הפרשת חלה, ומפרש המדרש מפני שקלקלה את אדם הראשון שהיה נְמַר חלתו של עולם, פי' כמו שמפרישים חלה מן העיסה היא נמר של העיסה כי בכך נעשית ראויה לאכילה, כך משנברא אדם הראשון בא העולם לתכליתו ולתיקונו ולכן ניתן לה מצות הפרשת חלה.

ומפני מה ניתן לה מצות הדלקת הנר, מפני שהיא כבתה נרו של עולם וכתוב נר ה' נשמת אדם.

אמר רבי יוסי בן קצרתה כאשר הזאת שמבקשת להפריש חלתה מקשקשת ומרטיבה עיסתה במים ומנבלת את הקמח ומגבהת חלתה, כך עשה הקב"ה גבל את העולם במים ואח"כ הפריש ממנו את אדם הראשון שנאמר ואד יעלה מן הארץ והשקה את כל פני האדמה ואח"כ וייצר ה' אלהים את האדם עפר מן האדמה וזאת ההפרשה באה לתקן האדמה כולה כחלה הבאה לתקן את העיסה.

וכידוע ע"י מצות הפרשת חלה זוכה האשה לחיי העולם הבא וכן כל אדם המקיים מצוה זו ורמז לזה חל"ה ר"ת חלק לעולם הבא.

ורמזו רבותינו עוד על הפסוק ראשית עריסותיכם חלה תרימו תרומה, שבתחילת היום כאשר קם האדם ממיטתו דבר ראשון חלה תרימו לה' דבר ראשון צריך לעשות עבודת ה' בלימוד תורה ולהכין עצמו בהתלהבות גדולה לתפילה ולימוד התורה. ונרמזו בר"ת חל"ה ויהי האדם לנפש חיה, שהתרנום מתרגם לנפש ממללא, שהאדם צריך בתחילת קומו ממטתו לדבר דברי תורה ותפילה.

חל"ה – ר"ת ח' – שמונה ימי מילה. ל' – שלושים יום לפדיון הבן. ה' – בן חמש למקרא

כתב בס' מעיינה של תורה בשם אורח לחיים רמז נפלא, דהנה בתינוקות צריכים לקיים בהם. א) ביום השמיני מצוות ברית מילה. ב) ביום השלושים מצוות פדיון הבן. ג) ובגיל חמש, ללמד אותו מקרא. וזהו שאמר הפסוק ראשית עריסותיכם, בזמן שהתינוקות עדיין בעריסה – קטנים, תרימו אותם חלה, להשם יתברך חל"ה – ר"ת ח' – שמונה ימי מילה. ל' – שלושים יום לפדיון הבן. ה' – בן חמש למקרא.

וְהָיָה אִם מְעִינֵי הָעֶדָה (טו, כד)

תלמידי חכמים דומים לצופה העומד על המגדל, בהבנתם העמוקה ובעתם הרחבה צופים גדולי התורה למרחוק

בימי קדם, רגילים היו להשתמש במבצרים כמקום מסתור והגנה לאנשי הצבא, המבצר היה מבנה חזק העומד בדרך כלל במקום גבוה וקשה היה לכובשו, מכל מקום, למרות חוזקו וחוסנו ניתן היה להכניע את היושבים בתוכו על ידי התקפת פתע,

כדי למנוע הפתעות מעין אלו היו בונים מעל המבצר מגדל גבוה ועליו היו מעמידים צופה, שתפקידו היה להשקיף למרחקים, כאשר היה הצופה מבחין בהתקפה הממשמשת ובאה היה מתריע על כך, והיתה ניתנת אפשרות ליושבי המבצר להתכונן לקראת ההתקפה, לקדם פני הרעה, ולמנוע את תבוסתם. נתאר לעצמנו מקרה שבו הצופה מודיע על הסכנה הקריבה והולכת, אך במקום שיושבי המבצר יתייחסו להודעה ברצינות ויכינו עצמם לקרב, יגשו הללו אל החרכים הצרים שבקירות המבצר על מנת לבדוק האמנם צודק הצופה, מובן מאליו שהללו לא יוכלו לראות את אשר רואה הצופה ממקום מושבו הנישא לגובה רב, שאפשרות הראיה שלו גדולה לאין ערוך משלהם, אם אמנם יחליטו יושבי המבצר להעריך את המצב לאור מה שהם רואים ולא יתחשבו בדברי הצופה, תהא זאת מצדם טעות נוראה ושטות שאין כמוה, שכן לשם מה העמידו את הצופה על המגדל אם לא כדי להנחותם על פי ראייתו המניעה למרחקים,

במשל זה הבהיר והמחיש את הפסוק "אני חומה ושדי כמגדלות" (שיר השירים ח' י') שנדרש על ידי חז"ל, "אני חומה" זו תורה "ושדי כמגדלות" אלו תלמידי חכמים. כמו כן על שם שתפקידם להיות לעינים לכל העדה נקראים הסנהדרין בשם "העדה" ובדומה לזה אמר ה' ליחזקאל הנביא, "צופה נתתיך לבית ישראל" (יחזקאל ג' י' ז) בהבנתם העמוקה ובעתם הרחבה צופים למרחוק. תלמידי חכמים דומים לצופה העומד על המגדל, בהבנתם העמוקה ובעתם הרחבה צופים גדולי התורה למרחוק. (מוסר חכמים)

וַיְהִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבַּר וַיִּמְצְאוּ אִישׁ מִקְשָׁשׁ עֵצִים פְּיֹזֶם הַשָּׁבֶת (טו, לב)

צלפחד בא בגלגול באותו חסיד שמסופר עליו במסכת שבת

הנה מקושש העצים היה ענשו בגלל חילול שבת. ובגמ' מס' שבת איתא מעשה בחסיד אחד שבדק ביום השבת את שדהו, וראה פרצה, וחשב לגדרה ביום ראשון. אבל נצטער שחשב מחשבה זו בשבת, והחליט שלא לגדרה, ונעשה לו נס וגדל שם באותה פרצה "צלף" וסתם את הפרצה. ולשון הגמ' שם שנדל "צלף-חד". ואמר על זה האר"י הקדוש, שאותו חסיד היה גלגול של מקושש העצים שחטא על חילול שבת. ובוה המעשה תיקן את חטאו אפי' במחשבה – לא לחלל את השבת, ורמז לזה, שהרי חז"ל אמרו שמקושש העצים היה צלפחד, ובגמ' הנ"ל נאמר שבאותה פרצה גדל "צלף-חד" וזה רמז על צלפחד, והבן.

ובענין זה ראיתי בס' פנינים יקרים שכתב, דהנה איתא בגמ' (ביצה דף כ"ה): אמר רשב"ל ג' עזים הם. ויש אומרים אף צלף באילנות ופירש"י שם, "לא ידעתי מה העזות שלו" (ועיין תוס' שם). אמנם הביא הפנינים יקרים בשם ס' נחלת יעקב לפרש דהנה בגמ' (שבת דף צ"ו). אמרינן ת"ר, מקושש זה צלפחד, וזהו שיטת ר' עקיבא, ולומד זה מגזירה שווה. א"ל ריב"ל, ר' עקיבא התורה מכסה אותו ואתה מגלה. עיי"ש.

והנה לפי הגמ' במס' שבת הנ"ל שמעשה באותו חסיד שנדל לו צלף חד. וכמו שפירש האר"י הקדוש, שרמז שאותו חסיד היה גלגול של צלפחד שחילל שבת נמצא שהצלף גילה שמקושש העצים חלל שבת וזה היה צלפחד. א"כ אין לך עזות גדולה מזו שאותו צלף גילה מי היה המקושש. ולכן מובן די"א אף צלף באילנות הוי עז.

צלפחד זה מקושש ולשם שמים נתכוון שהיו אומרים ישראל כיון שנגזר עליהן שלא יכנסו לארץ ישראל ממעשה מרגלים שוב אין אנו מחוייבים במצוות. עמד וחילל שבת כדי שיהרגו אותו ויראו אחרים

מעשה בחסיד אחד שנכנס לגדור שדהו ובא שבת ונפסק מלגדור שדהו ועשה לו הקב"ה נס ועלתה לו אילן צלף וממנו היתה פרנסתו ופרנסת אנשי ביתו, וקשה מה התפארת שנפסק מלגדור שדהו כשבא שבת וכי לא היה אדם ששמר שבת אלא הוא, אלא הענין כך הוא, האדם המגולגל אם יעשה כל המצות שבעולם ולא יתקן חטא שהוא שעשה ויקיים אותה המצוה שפגם, מחוייב הוא להתגלגל עד שיתקן העיוות שנאמר והשיב הגזילה אשר גזל ובלאו הכי לא יהיה לו כפרה עולמית, וכן הוא בענין אצל החסיד הזה שהיה גלגול צלפחד בן חפר שחילל שבת והוא היה מקושש ונתקן על ידי החסיד הזה שבא העת להביאו לידי נסיון שיתוקן על ידי נסיון הזה, וכן סוד הנסיון אצל יוסף הצדיק שהוא גלגול יצחק מצד שמאל של אדם הראשון וכשגבר החסיד על היצר הרע ושמר שבת ומקודם שבת המיתו ועכשיו היתה לו פרנסתו שלא יהיה עני וחשוב כמת ואילן צלף מרומז בשמו צלף ח"ד והמבין יבין.

הקצין, בהשתאות, קרא לקצין אנגלי אחר: החתים את דרכוניהם והרשה להם ללכת, הרב הזה מוכן לאבד את כל חפציו ובלבד שיגיע העירה עם כניסת השבת שלהם, הקצין השני הביט באבא בתדהמה, כשהחתים את דרכוניהם, ואישר את נירותיהם

בענין זכות שמירת שבת כתבה בספר "הכל לאדון הכל" בתו של רבי יעקב יוסף הרמן, על דבקותו של אביה בקיום המצוות ובשמירת שבת, כשנסעו ההורים למסעם לארץ ישראל בקיץ תרצ"ט, הם היו אמורים לענון בנמל חיפה ביום רביעי, נעשו עבורם סידורים לשהות מספר ימים בביתם של הרב אלפא ורעייתו בחיפה.

בהיותם בלב ים, קיבל רב החובל הוראות להפליג בנתיב עוקף מחשש שמא מוקשו מימי הים התיכון, מפאת המלחמה העומדת בפתח. במקום להגיע כמתוכנן, ביום רביעי, עגנה האניה בנמל ביום ששי, שעה אחת לפני השקיעה, שעות אחדות קודם לכן, פרצה מלחמת העולם השנייה, עם פלישת גרמניה לפולין.

מזבירי קול האיצו בנוסעים לעזוב מיד את האניה, כל המטענים יפורקו על הרציף, והנוסעים אחראים לפנותם במהירות האפשרית. מהומה שלמה בכל, אבא ואמא היו מודאגים ביותר, איך יוכלו למפל במטענם, כשעליהם לעזוב מיד את הנמל, כדי להגיע בעוד מועד לפני כניסת השבת, לביתו של הרב אלפא.

אבא חיפש את המזודה שהכילה את ספר התורה ואת הטלית והתפילין שלו, ואמא לקחה רק את תיק היד. הם פילסו דרכם ברציף ובקשו לראות את הקצין האחראי,

קצין אנגלי גבה קומה האזין להסברו של אבא: מעולם לא חיללתי שבת להגיע לארץ הקודש ולחלל את השבת כאן, לא בא בחשבון. דמעות שטפו את לחייו של אבא.

הקצין ענה בקיצור נמרץ: רבי פרצה מלחמה, עליך לקחת זאת בחשבון, אנא רק חתום על דרכונו והרשה לנו ללכת, ניקח את מטעננו עם צאת השבת, ביקש אבא.

זה בלתי אפשרי, אנו מפנים את האניה ומשאירים את החבילות על הרציף, כשעוזבת האניה את הנמל, חייב גם הרציף להיות מפונה, לא אכפת לי מחפצינו, רק החתם את דרכונו כדי שנוכל לעזוב, הקצין הסתכל באבא במבט מוזר: כמה מזוודות יש לך, ששה עשר ארגזים בתא המטען ותשע מזוודות בתאנו ענה אבא. האם אתה מבין, שברגע שאתה עוזב, ישאר מטענך על הרציף מבלי שמי שהוא יהיה אחראי עליו, עד מחר בערב לא ישאר זכר לחפצך, הערבים ישדדו את הכל, אמר הקצין בהדגשה.

אין כל ברירה, השבת כמעט נכנסת, עלינו להגיע העירה בזמן, אנא, אנא, רק החתם את דרכונו והנח לנו ללכת, קולו של אבא עלה נואשות. הקצין, בהשתאות, קרא לקצין אנגלי אחר: החתם את דרכוניהם והרשה להם ללכת, הרב הזה מוכן לאבד את כל חפציו ובלבד שיגיע העירה עם כניסת השבת שלהם, הקצין השני הביט באבא בתדהמה, כשהחתים את דרכוניהם, ואישר את נירותיהם.

אבא אוהו במזודה שהכילה את ספר התורה ואמא מחזיקה בתיקה, השיגו מונית והגיעו לבית הרב אלפא בדיוק בזמן כדי להדליק נרות שבת. במשך כל השבת היתה רוחו של אבא מרוממת. שוב ושוב אמר לאמא: ה' עושה כל דבר למעני, מה אוכל אני אי פעם לעשות עבורו, סוף סוף נפלה לידי הזכות לקיים את מצות ובלבד מאדך, ולקדש את שמו,

לאמא קשה היה להשתתף בהתרוממות רוח זו במלואה. היא היתה תשושה פיזית ובודדה נפשית, הנענועים אל ילדיה העיקר על לבה ומוחה, אבדן כל רכוש בנוסף על כך, היה גלולה קשה לבליעה, אך היא לא התלוננה. במוצאי השבת, עם תום שבעים ושתים דקות אחרי השקיעה, ולאחר שעשה אבא הבדלה, אמר אליו הרב אלפא: הבה נלך לנמל, יתכן שעדיין נמצא שם כמה מארנזיך, אבא ואמא לא היו שותפים לאופטימיות זו שלו, אך הצטרפו אליו, משקרבו לאיזור המואר, הצטלצל, קול במבטא אנגלי: מי הולך שם, אבא קרא: מישהו מהנוסעים מהאניה שעגנה אתמול בשעות אחרי הצהריים המאוחרות. השומר האנגלי קרב אליהם. מה שמך שאל קצרות, יעקב יוסף הרמן, ענה אבא,

אכן, הגיע הזמן שתופיע כאן, הובטח לי שתבוא ברגע שתשקע השמש, אחרת בכמה שעות, מפקדי הקצין איים לכרות את ראשי, אם יחסר כהוא זה מחפצך, הואל לבדוק אם הכל בסדר וחתום על נירות אלה, בבקשה סלק הכל מכאן במהירות האפשרית, אני תשוש לגמרי. (מוסר הכמים)

"דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל כַּנְּפֵי בְּגֵדֵיהֶם לְדַרְתָּם וְנָתַנוּ עַל צִיצִית הַכֹּהֵן פֶּתִיל תְּכֵלֶת" (טו, לח)

דרוש חוצב להבות במצוות ציצית

הטלית הופכת להיות לבוש רוחני מיוחד הכולל כל תרי"ג מצוות והאור הזה שורה על האדם

כותב הזוה"ק (ח"ב דף קמ"ז) שהאדם צריך לעשות לנשמתו מלבוש מתרי"ג מצוות וכיצד יהיה התיקון הזה הרי אי אפשר לקיים את כל המצוות כולן, אלא אפשר לקיים זאת ע"י מצוות ציצית שהיא שקולה ככל המצוות, אבל בתנאי שישמור כל מצוות ל"ת, וכן כל מ"ע שיבואו לידו ועיי"כ נחשב לו כאילו קיים כל תרי"ג מצוות, ואז הטלית הופכת להיות לבוש רוחני מיוחד הכולל כל תרי"ג מצוות והאור הזה שורה על האדם, אמנם כדאי שהאדם יפרט זה בלשם יחוד ויאמר ויחשב לפניך כאילו קיימתי מצוה זו הכוללת תרי"ג מצוות.

הציצית מציל מעינא בישא דכוחות הטומאה

עוד כתב הזוה"ק תיקוני הזוהר תיקון ו' כאשר האדם מתעטף בציצית ויוצא מפתח ביתו ויש שם מזוזה ובמזוזה יש ב' פרשיות – שמע והיה אם שמוע, ועתה הוא לבוש ציצית כנגד פרשת ציצית, הקב"ה שמח ומלאך המשחית זו משם וניצול האדם מכל נזק ומכל משחית, אמר ר' נהוראי אסדהנא עלי מאן דנפיק מתרע ביתיה בציצית אודמנת שכינתא ותרין מלאכין מלוין ליה לבי כנישתא ומברכין ליה, וחד מקטרגא אויל אבתריה ועל כרחיה עני אמן. הילקוט ראובני כותב בשם הארי"י כי הציצית מציל מעינא בישא דכוחות הטומאה.

"כסותה" הוא ע"י שאדם מקיים כל יום מצות ציצית יכוין בלבישתה שזה כיסוי של השכינה הקדושה

וכתוב בתיקוני הזוהר תיקון ו' נאמר בה בשכינה הקדושה "שארה כסותה ועונתה" לא יגרע, דהיינו כמו שאדם שנושא אשה חייב בכל אלו, כן כל אדם מישראל צריך ליתן לשכינה שלשה אלו, ועתה "שארה" של השכינה היא האמא העליונה שנאמר עליה "אל תטוש תורת אמך" דהיינו שעיקר המזון של השכינה הוא התורה הקדושה להגות בה יומם ולילה, "כסותה" הוא ע"י שאדם מקיים כל יום מצות ציצית יכוין בלבישתה שזה כיסוי של השכינה הקדושה. וכן העיטוף שלה ע"י מצות תפילין. "ועונתה" זה מצות ק"ש בעונתה, ואם ח"ו שלוש אלה לא יעשה אז "ויצאה חינם אין כסף", שלא יהיה לו כיסופין כלל ועיקר לעוה"ב כי מצוות אלו מוסיפות באדם כיסופין וחשק ודביקות בהי"ת.

מצות הציצית "מצלת את האדם מן החטא"

ודע לך אחי חביבי, כי מצות הציצית "מצלת את האדם מן החטא", שהרי מובא בתנא דבי אליהו רבה על הפסוק ויהיו בני ישראל במדבר וימצאו איש מקושש עצים ביום השבת, אמר הקב"ה למשה, מפני מה חלל זה את השבת, אמר משה לפניו רבש"ע איני יודע. אמר לו הקב"ה למשה אני אומר לך, בכל ששת ימי החול יש לו לישראל תפילין בראשו ובורעו ורואה אותם וחוזר ממעשיו, אבל עתה ביום השבת, שאין לו לאדם תפילין בראשו ובורעו לכן חלל השבת, באותה שעה אמר הקב"ה למשה, משה צא וברור להם מצוה אחת שיהיו נוהגים בה גם בשבתות וימים טובים וזה "מצות ציצית", שנאמר דבר אל בני ועשו להם ציצית וכו' א"כ הוכחת לדעת שהציצית מצילה האדם מן החטא.

הציצית יש בה תכלת בצבע השמים המסתכל בה זוכה ליר"ש וזוכר כל מצות ה'

ולכן הציצית יש בה תכלת בצבע השמים כי יש בה סגולה גדולה שהמסתכל בה זוכה ליר"ש וזוכר כל מצות ה', ולכן צותה התורה וראיתם אותו כי הוא משפיע על נפש האדם כמ"ש האר"י ז"ל כי האור של התכלת לא בטל גם בימינו, שאפילו שאין תכלת אדם צריך לעיין בחוטי הציצית ולצייר לפניו חוט בצבע תכלת ועי"ז ממשיך עליו אותו אור של יר"ש וזכרון המצוות. והגמרא (מנחות דף מ"ד). מספרת על אותו אדם שהיה זהיר במצוות ציצית שמע שיש פרוצה אחת בכרכי הים וכו' עיי"ש. וכמו שכתב הרב קב הישר שהיום שאין לנו פתיל תכלת אנחנו מקיימים מצות תכלת ע"י הסתכלות בציצית בשתי עיניים, ולכן ציצית חסר גי' 590 וניקה עוד שתי עיניים 260 כי עין גי' 130, סה"כ 850 כמנין תכל"ת וכן תכלת מלשון תכלית כי העיקר להגיע לתכלית ולא לשקוע בהבלי הזמן.

ציצית כשרה יש בה אורות מקיפים עצומים וגדולים ויש לה כח לדחות הקלי'

ועיין בשע"כ"ו בדרוש מלביש ערומים שמלבוש האדם הוא מן הקדושה וח"ו אם עושה עבירות גורם שיתאחזו במלבושיו הקלי' ולכן יש לכל מלבוש אור מקיף כי אין לך דבר בעולם שדוחה את הקלי' כמו אור מקיף כיון שאין לקלי' יכולת ואחיזה באור המקיף. והנה ציצית כשרה יש בה אורות מקיפים עצומים וגדולים ויש לה כח לדחות הקלי' הגדולה מאד ואז ע"י שדוחה את הקלי' מציל את האדם מן החטא ומועיל מאד לזכירה, כמ"ש ועשו להם ציצית וכו' וזכרתם. ועוד כתב האר"י שיוהר האדם שלא ילבש שני מלבושים יחד כי זה קשה לשכחה וסוד הדבר כי לא נותן מקום לאור המקיף להכנס תוך ב' המלבושים עיי"ש ועתה ע"י מצות הציצית שיש בה ג"כ תכלת שדומה לכסא הכבוד בסוד ואין שכחה לפני כסא כבוד יש כח לדחות הקליפות וממילא אין אדם חוטא ואין האדם בא לידי שכחה. הוזה"ק פ' שלח כותב כי הלבוש ציצית נעשה תמים ועליו נאמר תמים תהיה, תם-ים תם בארבע כנפות מתוקנות כמו שצריך ואז מתקן ארבע כנפות העולם ים - הוא התכלת שנמצא בים שבכח התכלת הזה ניצול מעין הרע. עוד אומר הוזה"ק שסגולת הפלית למשוך השכינה שתדור עמו, כמ"ש ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם לדורתם והוי כאילו כתוב לדורתם, וגם זוכה עי"ז לדירה נאה וכמ"ש רבנו גבי שבת ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת לדורתם.

ועוד אומר הוזה"ק בענין כוונת הברכה ראוי לכיון כאשר מתעטף בציצית שכמו שהוא מתעטף פה רמ"ח אבריו ושם"ה גידיו, כן הנשמה היא כוללת רמ"ח אברים ושם"ה גידים תתעטף באור מצוה זו, וכן הנשמה השוכנת למטה בנוף בין שרשה שהוא מתחת כסא הכבוד, וכלל זה לכל מצוה ומצוה שיעשה האדם יכסה נשמתו באור של אותה מצוה. הנה נודע מש"כ רבנו האר"י בדרושי תפלת השחר כי בבוקר כאשר האדם קם ממטתו, ונפנה, ונוטל ידיו ומברך וכו' עיי"כ מגרש הקלי' מבחי' הנפש שלו ושל עולם העשיה ואז מטהר את הנפש העיקרית שלו וקונה לו בחי' נפש זכה ונקיה וכו', וע"י מצות ציצית קטן וגדול מגרש הקלי' ומטהר בחי' הרוח שלו ועולם היצירה וקונה לו בחי' רוח חדשה זכה ונקיה וכו' וע"י הנחת התפילין דיד ודראש תגרש הקלי' מבחי' נשמתו ועולם הבריאה וקונה לו נשמה טובה ומחודשת ונקיה.

הציצית היא בחי' הלב וע"י קיום מצוה זו נתקן האדם להיות לבבו משכן לעבודת הי"ת ולהשראת השכינה

וא"כ ע"י מצות ציצית קונה לו בחי' הרוח וכן ע"י הזמירות שהם ג"כ בפנימיות בעולם היצירה בחי' הרוח כידוע ליודעי ח"ן. ולכן דורש הוזה"ק על הפסוק "מכנף הארץ זמירות שמענו" דורש אותו על כנפי הציצית כי הוא בחי' זמירות כי שניהם בעולם היצירה וזה סוד "כי רוח מלפני יעטוף" כי בבחי' הרוח שהיא הציצית אדם מעטף עצמו וכידוע שהרוח משכנה בלב (והנשמה במח והנפש בכבוד) ולכן יש בציצית ל"ב חוטים. וכן להתעטף בציצית רבנו האר"י אומר ר"ת ל"ב, כי הציצית היא בחי' הלב וע"י קיום מצוה זו נתקן האדם להיות לבבו משכן לעבודת הי"ת ולהשראת השכינה וע"ז כותב הוזה"ק ח"ג קעה: אמר ר' יצחק אלו החוטים הם להראות איך הם תלויים לכאן ולכאן לד' רוחות העולם להגן בזכותם על ארבע רוחות העולם והשכינה הקדושה שולטת על כולם בסוד לב שהיא הלב של העולם ולב העליונים והיא תלויה בלב העליון. ולכן צריך לאסוף כל הארבע כנפות אל הלב ולהשימם כנגד הלב כי הלב רומז ללב של העולם שהוא המשפיע על כל ארבעת הכנפות של העולם וכמו שמובא בזה"ק שעם ישראל הם כנגד הלב של העולם וכו'.

הזהיר במצות ציצית זוכה לעתיד לבוא ומשמיים אותו אלפיים ושמונה מאות עבדים

ואמרו חז"ל במסכת שבת (דף לב:) בשם ר"ל כל הזהיר במצות ציצית זוכה לעתיד לבוא ומשמיים אותו אלפיים ושמונה מאות עבדים שנאמר "כה אמר ה' צבאות בימים ההמה אשר יחזיקו עשרה אנשים מכל לשונות הגויים והחזיקו בכנף איש יהודה לאמר נלכה עמכם" מאחר שכל כנף יחזיקו עשרה אנשים מכל לשון ויש בעולם שבעים אומות הרי שבע מאות כפול ארבע כנפות הרי אלפיים ושמונה מאות, ופלא שרבנו האר"י בשער המצוות כתב אלף ושמונה מאות ועיין בגר"א שיישב זה וכן שבכ"י ישן מניהים אלפים ושמונה מאות.

ומסופר על הגאון מוילנא שברגעים אחרונים לפני הסתלקותו, אחז בציציותיו ובכה ואמר: כמה קשה להפרד מן העולם הזה, אשר בשכר מצוה קלה זו שעולה בפרוטות אדם זוכה לקבל פני שכינה, ואילו בעולם האמת גם בכל כוחותיו לא יוכל לקיים מצוה זו.

מי שרואה הציצית כרואה פני השכינה ציצית מלשון הצצה

חשובה מצות ציצית שמי שרואה הציצית כרואה פני השכינה שנאמר וראיתם אותו אותם לא נאמר אלא אותו רמו להקב"ה שהוא יחיד ומיוחד.

ועיין בספר מגיד מישרים פ' קרח שכתב מה רצה קורח כאשר התריס כלפי משה רבנו עליו השלום בנוגע לטלית שכולה תכלת, ופי' הוא שרצה קורח לקצץ בנטיעות שבא לומר מכיון שהנהגת העולם היא ע"י המלכות שהיא השכינה הקדושה לא היה צריך ליחד אותה בספירות העליונות ממנה שהם הו"ק ז"א, והיינו טלית שכולה תכלת שבידוע המלכות רומזת לתכלת, שכל הבעיה שלו היתה במלכות בשכינה ואמר לו משה רבנו שלא כך הוא אלא טלית לבנה וז' חוטים לבנים רמז לשבע ספירות שמעליה שהם פרצוף ז"א וחוט אחד של תכלת היא השכינה המלכות ורק כך שתתקשר ותתיחד עם הספירות העליונות יש שלמות ע"כ, וכו' וקורח בחר במחלוקת כדי להפריד בין קב"ה ור"ל.

והנה נודע כי קורח הוא גלגול רוחו של קין ולא זכה לתקנו ולכן חלק במצות ציצית דווקא כיון שמצות ציצית היא בסוד הרוח, ולכן גם שאל את משה מה דין טלית שכולה תכלת, רמז לו בזה שהרי משה גלגול הבל שהקריב צמר והתכלת הוא מצמר, והתכלת בא לתקן חטאו של הבל והלבן בא לתקן חטאו של קין, וכביכול אמר לו לא צריך לבן בציצית שאני תקנתי כבר את עוונתי כמ"ש, כל העדה כולם קדושים ונתוכם ה', אבל נשאר העוון שלך שהעזת להציץ בשכינה כי ידוע ציצית מלשון הצצה א"כ מדוע תתנשא על קהל ה'.

ישנן שלש מצוות שהמקיים אותם כאילו קיים כל התורה כולה, א. שבת ב. ציצית ג. הכופר בע"ז. ושבת וציצית יש להם קשר גדול כמו שמצינו שהתחיל התנא בשבת יציאות השבת שתיים שהם ארבע בפנים ושתיים שהם ארבע בחוץ ביחד שמונה גם בציצית קושרים ארבע חוטים שהם שמונה, וכן יש ט"ל כריכות כנגד ט"ל מלאכות ועוד וכו'.

נכנסתי ואני שומע בכיות תמרורים מאחד החדרים, נכנסתי לשם וראיתי שאין איש ורק שקית וטלית נמצאים בה, והטלית גועה בבכי

מסופר על המגיד מקלם שנזדמן להיות במעון הקיץ בברלין הסמוכה לעיר ריגה, שם היו מתכנסים רבבות מכל רחבי רוסיה, ובפרט מעיר ריגה הסמוכה, והיו נהנים שם מן המעיינות והמרחצאות ועוד. בשבת הלך המגיד להתפלל בביהכ"ס וראה שיש מבני ריגה שאין להם טלית בתפילה היות והתרשלו להביא הטלית עמם.

עלה המגיד על הבימה ואמר רבותי! אספר לכם מעשה מזעזע, פעם אחת בימות הקיץ הייתי בריגה, נכנסתי לאיזה בית לראות את הבעלים וראיתי שאין איש בבית והבית ריק. נכנסתי ואני שומע בכיות תמרורים מאחד החדרים, נכנסתי לשם וראיתי שאין איש ורק שקית וטלית נמצאים בה, והטלית גועה בבכי. שאלתי אותה טלית למה את בוכה, ואמרה איך לא אבכה בעל הבית לקח עמו את כל הכסף והזהב וחמודות שהיה לו, ורק אותי השאיר פה לבד, ניהמתי אותה ואמרת לי מה מספיק לבכות יבא יום ובעל הבית יצא לדרך רחוקה ויניח כל כסף וזהב וחמודות ויקח רק אותך עמו.

שעטנו הוא לבוש השטן ממש שמלת שעטנו הם אותיות שט"ן ע"ו, והלובש שעטנו אין המלאך סנדלפו"ן מקבל תפילתו ומעלה אותה, ומצינו בזה"ק שהמלאך מיכאל שר ישראל הוא מנגד לס"מ שהוא השטן

ידוע שבגד כלאים שעטנו אסור מן התורה כמ"ש ובגד כלאים שעטנו לא יעלה עליך אמנם מצינו דמותר כלאים בציצית. והנה נודע שבגד שעטנו הוא לבוש השטן ממש שמלת שעטנו הם אותיות שט"ן ע"ו, והלובש שעטנו אין המלאך סנדלפו"ן מקבל תפילתו ומעלה אותה, ומצינו בזה"ק שהמלאך מיכאל שר ישראל הוא מנגד לס"מ שהוא השטן והלובש שעטנו"ז מכסה האור הגדול של מיכאל השר ובכה שעם ישראל לא לובשים כלאי"ם יש כח למלאך מיכאל שהוא אותיות כלאי"ם להכניע הבגד של השטן שעטנו ע"י שמותר כלאים בציצית כי מצות ציצית על ארבע כנפות הם סוד כנפי מיכאל המנגד לס"מ שמספרו קל"א שהוא קל"א אילן שפוסל בטלית.

סימן של הקשרים זמן חיינו יאריך יגדיל.

סגולה לכאב שיניים

כתב בספר יראים להתעטף בציצית ר"ת ל"ב כנגד ל"ב שיניים, שלא יהיה לו כאב שיניים, וכשקם בבוקר תיכף יסתכל בשמים או בציצית ויזכה ליראת שמים וכל הזמן יסתכל בציצית וינצל מעין הרע וגאווה וכעס.

מעלת מצות ציצית ובכחה להנצל מהרהורי עבירה, ולבוא ולהתקרב אל דרך ה'

במדרש ילקוט ועשו להם ציצית ושה"כ אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה, שבתחילה האור זרוע וגנוז בצדיק ואח"כ ע"י מצות ציצית שיש בהם ל"ב חומין מתגלים האורות לחוץ ויש שמחה שמחה ר"ת שאז מתגלים חסדים העליונים.

גדולה מעלת מצות ציצית, הרומזת לתרי"ג מצוות, וע"י ובכחה להנצל מהרהורי עבירה, ולבוא ולהתקרב אל דרך ה', ובתחילת מאמרנו נעתיק לשונו הק' של רביה"ק הרבי רבי אלימלך מליזענסק, דהנה בכל דור ודור יש שורש לתקן מצוה מיוחדת יותר משאר מצות למשל בדור הזה יש שורש לתקן מצות ציצית יותר משאר מצות עבדה"ק.

ואף שמשמע שבדורינו כנראה יש מצוה אחרת לתקן באופן מיוחד, אך מסתמא שמצוה הנ"ל כבר תיקנה בימיו דור דעה, ועלינו לחזק עלינו הלאה במצוה זו, ע"כ נצטט בקצרה כמה פנינים מרכוה"ק בגודל מעלת הציצית, הבגד והחומים על מה ירמזון, וזלה"ק של בעל מאור עינים, אך נודע כי מצות ציצית היא שקולה נגד כל המצות, כי ע"י זוכר תמיד כבוראו ית', ע"י הסתכלותו על ארבע כנפות, שבכל צד שיסתכל יזכור אלהותו שמצא כל הארץ כבודו, וכמשה ראייתם אותו וזכרתם את כל מצות ד', ובודאי שכן הוא מסגולת הציצית להזכיר האדם שיש בורא אין סוף, שמלא כל הארץ כבודו, בארבע רוחות העולם, ולית אתר פנוי מיני', כיון שכתוב כן בפירוש בתורה, והזוכה יבין בפנימיות הדבר שכן הוא, ומאחר שע"י המצוה הזאת בא לו הזכרה כאמור, ע"י יבוא לבחינת התשובה, באופן שיבוא לבחינת כסא הכבוד שיהיה, מרכבה אליו יתברך, כמ"ש גדולה תשובה, שמגעת עד כסא הכבוד, כי ציצית הוא לשון מציץ מן החרכים, לשון הסתכלות והבן.

ובקדושת לוי להרה"ק מברדיטשוב מובא, שצבע לבן הוא גבוה מכל הגוונים, וכן חסד מרמז על לבן, ושחור הוא על מעלה השפלה מכל, ולכך תכלת שנוטה לשחור נקרא תכלת, מלשון תכלה, שהוא מורה על חושך, ולבן מורה על אור שהוא בהירות, וכן אחז"ל משיכיר בין תכלת ללבן, וזהו כונת ציצית שיהיה בו תכלת, דהוא מורה על שחרות, ובמצות ציצית אנו ממתיקין את התכלת דהוא חושך, ואנו מהפכין לאור בהיר, וזה פירוש הכתוב, הכנף פתיל "תכלת", והיה לכם "לציצית", שהוא לשון מציץ מן החרכים, ר"ל שע"י המצוה זו המתיקן התכלת שהוא מרמז על חושך שיתהפך לאור בהיר.

טלית של מצוה מכסה על מעשים שאינם הגונים

וקדושת הציצית מצילה האדם מעבירות וחטאים, כמסופר שפעם אמר הרה"ק ר"ז מאניפולי לאחד שציציותיו פסולים, ובדק הלה ומצא שאכן כן הוא, וא"ל הרה"ק הנה הציצית מכסה על עבירות שבאדם, אך כשבאת אלי ראיתי כך דברים שאינם ראויים וידעתי שציציותך פסולים, ובוה ביאר מאחז"ל עה"פ הבו לכם אנשים חכמים וכו', אמר להם משה בא לפני מעוטף בטליתו ואיני יודע מעשיו אם ראויים הם, ולכאורה וכי משה רבנו אינו יודע מעשיו שהוא מעוטף בטליתו, אלא הכוונה לטלית של מצוה המכסה על מעשים שאינם הגונים. ועוד מסופר שבעיר טאמשוב היה הפריץ מציק

מאד לבני העיר, ומתנכל להם והיה סוגר את המקוה מפעם לפעם והוא וביתו הלכו להתרחץ שם, פעם התרחצו בני ביתו במקוה, ובא הרה"ק רבי יוסף מטומשוב ובעט בחזקה על הדלת, ומרב פחד הפילה הפריצה, ושאל הפריץ מיהו הדופק, והראו לו על רבי יוסף וקרא לו להלחם עמו והסכים הרה"ק, ותמה עליו הפריץ ואמר לו, אני הרי אלחם עם כלי זייני, ובכח הכישוף, אך אתה במה תבוא נגדי, והחווה לו הרה"ק על ציצייתו ואמר לו בזה, ונפל על הפריץ פחד ומורא וחור בו.

ובעל אמרי נועם מדזיקוב נותן טעם, ע"ד חז"ל שסיפרו באחד שרצה לעשות עבירה חלילה, ומפחו ציצייתו על פניו, ונראה לו כעדים והפריש עצמו, וההסבר מדוע דוקא מצוה זו הגינה עליו מלעבור על זנות, מפני שאצל חם נאמר וירא את ערות אביו ויגד וגו', ויקחו שם ויפת את השמלה וגו', ומזה זכו ישראל למצות ציציית כמבואר בחז"ל, ע"כ מסוגלת זו המצוה אל גדר הערוה שלא לפגום בחי' ציס"ע, ומצרים הוא בנו של חם, ע"כ נקרא ערות מצרים, וזרע ישראל בני שם יצאו בכח מצות ציציית, כמבואר ברש"י שלה, שציציית לשון מציץ, אשר בכח זה מוציאת הניצוצין קדישין, לתקן ערות הארץ, ולזה ציציית עולה כמספר ת"ר, להוציא ת"ר אלף נשמות ישראל, שהוא קומת כללות הקדושה, יעוש"ב.

בכח ציציית זוכין לתשובה

העולה למעשה שבכח ציציית זוכין לתשובה, ולהפך החשך לאור, שהציציית מגינה על האדם מעוונותיו, ושומרת עליו שלא יחטא, שע"י הסתכלות עליהן יודע שיש בורא ומנהיג לעולם, ע"כ הקפידו רבוה"ק שגם הטלית קטן יהא מבחוץ, כידוע מהרה"ק רצ"ה מזידיטשוב שעורר ע"כ שגם הט"ק יהא עליו מבחוץ, והביא סייעתא ע"כ מהפסוק והיה לכם לציציית "וראיתם אותי", שמזה ראייה שיש לראות הציציית ולא ללבוש תחת הבגדים, ומצינו כן בגיטין (נו.) בן ציציית הכסת שהיתה ציציית נגדרת ע"כ כסתות וכו', שהיתה כסתו מוטלת בין גדולי רומי, ועל אף שישב בין גדולי המלוכה היתה ציצייתו נגדרת ולא התבייש בזה, עבדה"ק. ומיוחדת היא ציציית, משאר מצות, דידוע שכל מצוה מאירה אבר אחד מנשמתו, וע"י אור זה מושפע כל האדם ואילו ציציית מאירה כל אבריו של אדם וכלולים כל רמ"ח ושס"ה שלו. (שפת צדיק).

מי שיש לו כאב שיניים, יאחז במצות ציציית

סיפר ת"ח המקים עולה של תשובה: בערב אחד כאשר סימתי את השיעור הנמסר לצעירים מתקרבים, פנה אלי נער שניכר כי מנוער הוא מאד משמירת התורה. "כבוד הרב, האם תוכל לעזור לי, יש לי בעיה קשה המטרידה אותי מאד". אשמח לשמוע ולנסות לעזור, השבתי. והמשיך הלה: "תראה כבוד הרב, בתקופה האחרונה אני סובל מאד מהשיניים... אולי יש לך איזו סגולה?"

פתחתי לפניו את הכף החיים' (בסימן י"א ס"ק י"ז), שם נאמר: "סגולת הציציית היא שלא יהיה לו כאב שיניים, ששלושים ושניים חומי הציציית, הם כנגד שלושים ושנים השיניים של האדם.

וב'חסד לאלפים' (סימן כד אות ג) כתב שלכן כשמברך להתעטף בציציית, יכוין בראשי תיבות ל"ב, שהוא כנגד ל"ב השיניים, וזו סגולה שלא יכאבו שיניו והיו שהמליצו על זה: "שניים אוחזים בטלית" - מי שיש לו כאב שיניים,

יאחז במצות טלית, היינו יבדוק ציצייתו. (להתעדן באהבתך)

מלמד שנתעטף הקב"ה כשליח צבור והראה לו למשה בסיני ואמר לו כל זמן שישראל חוטאים, עשה לפני כסדר הזה אני מוחל להם

וכתב רש"י: וזכרתם אל כל מצות ה', שמנין גימטריא של ציציית שש מאות, עם שמונה חומין וחמשה קשרים הרי תרי"ג. **ובספר** "דבש לפי" להחיד"א (אות צ' כמ'): כתב ומה שתמה הרמב"ן דציציית חסר י' קצת קשה דהרי בפסיקתא אמרו בזה - דכתיב לציציית ולי' השלימה חשבון ג' ציציית וכן כתב הטור סימן כד', ואפשר שנרמזו ג' פעמים תרי"ג בני פעמים ציציית כנגד מחשבה דבור ומעשה.

ובמדרש "ועשו להם ציציית", ציציית לשון ראייה, מלשון (שיר השירים ב') "מציץ מן החרכים", והלובש ציציית צריך שיהיה מן העבירות שהרי כסא הכבוד רואהו, שהוא דומה לתכלת, ובלשון חכמים נקרא טלית, והוא מלשון עילוי ורוממות, מלשון (דניאל ז' ד') ונטילת מן ארעא, וזה רמז לקב"ה שהוא מעולה ומרומם על הכל, ונצטוינו להתעטף בה ממה שדרשו "ויעבור ה' על פניו" (שמות לד' ו') אלמלא מקרא כתיב אי אפשר לאמרו. כביכול מלמד שנתעטף הקב"ה כשליח צבור והראה לו למשה בסיני ואמר לו כל זמן שישראל חוטאים, עשה לפני כסדר הזה ואני מוחל להם, והכוונה במאמר

הזה שבא ללמדנו סדר תפלה ובקשה איך נתחנן לפניו, ושנתעטף בטלית ושנוכח לפניו שלש עשרה מדות בכוונה וימחול לנו בזה, ובאמרו נתעטף פירוש בטלית לבנה שהוא סימן סליחה וכפרה, כשם שהדבר האדום סימן החטא כך הלובן סימן המחילה, הוא שכתוב (ישעיה א' יח) "אם יהיו חטאיכם כשניג ילבינו אם יאדימו כתולע כצמר יהיו".

ומה שהאדם לובש הטלית ומתכסה בה רמז להקב"ה שהוא מכסה בריותיו ומלבישן, כענין שכתוב (בראשית ג' כא) "ויעש ה' אלהים לאדם ולאשתו ולאשתו כתנות עור וילבישם", וגם רמז לעתיד שהקב"ה עתיד להחיות המתים ולהקימם בלבושיהם, הוא שכתוב (איוב לח' יד) "תתהפך כחומר חותם ויתיצבו כמו לבוש", ולפי שמצוה זו רמז לתחיה לגוף האדם תמצא שכוללת את הגוף, כי הציצית הם פתילים תלויים בדמיון שער הראש, הוא שכתוב (יחזקאל ח' ג) "ויקחני בציצת ראשי", הנקבים שעושים בטלית לתלות בהן החוטין הם בדמיון העינים, וחמשה קשרים כנגד חמשה חושים שבו, שמונה חוטין כנגד יום שמונה שנמול בו, ומזה אמרו שכל מי שאינו נימול אינו זוכה לתחית המתים, ובכל כנף וכנף תמצא חמשה קשרים והם עשרים קשרים לארבע כנפיים, כחשבון הידים והרגלים שבהם עשרים אצבעות, והרי לך כלל הגוף. ומזה שכל ענף היוצא מנקבי הטלית שליש מחובר וכרוך כאחד למעלה ושני שלישים הם מפוזרין ומחולקין זה מזה למטה, הענין לרמוז שאף על פי שישראל עכשיו מפוזרין בגלות בין האומות שהן אדום וישמעאל והם במדרגה התחתונה עתידין הם בזמן הגאולה שתהיה ידן על העליונה, כאמרו (דברים כו' יט) "ולתתך עליון על כל גויי הארץ", וכבר רמז הענין הזה הנביא שאמר (זכריה יג' ח) "והיה בכל הארץ נאום ה' פי שנים בה יכרתו יגעו והשלישית יותר כה", ואמרו במדרש והשלישית יותר כה, אלו ישראל, שנאמר (ישעיה יט' כד) "ביום ההוא יהיה ישראל שלישיה".

צוה הקב"ה שילבש ציצית לצורך שמירת הדירה שיהיו כל ג' פרשיות בדירתו

הא דכתיב נבי ציצית לדורותם חסר היינו מלשון דירה רוצה לומר לצורך דירתם כי המזוזה היא שמירה ממלאך המות, מזוזות אותיות ז"ז מו"ת והנה במזוזה יש שתי פרשיות לכן צוה הקב"ה שילבש ציצית לצורך שמירת הדירה שיהיו כל ג' פרשיות בדירתו.

כשהאדם מתעטף בציצית ויוצא לפתח דירתו שלם, הקב"ה שמח ומלאך המשחית זו משם וניצול האדם מכל נזק ומכל משחית והיינו לדורתם – לדירתם, בשביל דירתו שהיה שם שלם ויצא מפתח ביתו במצוה.

הקב"ה הלביש לאדם הראשון ציצית שנאמר ויתפרו עלה תאנה.

ציצית מצילים מעינא בישא דכוחות הטומאה.

הלובש ציצית נקרא אחד כמו הקב"ה שנקרא אחד לפיכך ייתי אחד וישתדל באחד.

המתעטף בציצית מלאכים מכריזים לפניו הבו יקר לבריה דמלכא.

אם ישראל עושים רצונו של מקום ומיחדים שם הוי"ה אדנ"י שהם שמונה אותיות, אז אלו ח' יתוספו על חשבון בני ישראל והם בנימטריא תרי"א גימטריא תורה, וגבר ישראל

כתב האספקלריה המאירה, דכשהקדושה והסט"א שווים אז לוקחת הסט"א מהקדושה ואומות העולם שולטים בישראל ח"ו, והנה גבלת עמים הוא בחשבון בנימטריא בני ישראל חסר ח', ואם ישראל עושים רצונו של מקום ומיחדים שם הוי"ה אדנ"י שהם שמונה אותיות, אז אלו ח' יתוספו על חשבון בני ישראל והם בנימטריא תרי"א גימטריא תורה, וגבר ישראל, ואם ח"ו ישראל אינם מיחדים שמות הוי"ה אדנ"י, אז נשאר מספר בני ישראל תר"ג, וגורם כי גבלת עמים יעלו תר"ג עם האותיות בנימטריא של בני ישראל, וח"ו הסט"א והקדושה שוים ולוקחת הסט"א השפע ושולטים על ישראל.

ובזה יש לומר דזה טעם כי ציצית שקולה ככל התורה, דח' חוטין שבציצית נוספים על בני ישראל ויהיו גימטריא תורה, וזה שאמר דבר אל בני ישראל ועשו להם ציצית.

ע"י מצות ציצית ששקולה כתרי"ג מצות, משלים את הבגד הרוחני שהוא חלוקא דרבנן

בטלית גדול עושים ט"ל כריכות כמנין ה' אחד, והסימן של הכריכות זמן חיינו יאריך יגדיל, מקודם שבע, שמונה, אחת עשרה, שלש עשרה, ובטלית קטן שם הוי"ה ב"ה, ויש עושים ט"ל.

וכתב רבנו חיד"א ז"ל בנחל קדומים. למה ציונו יוצרנו לשים ציצית בבגד, לפי שארז"ל דצריך אדם לעשות מלבוש מתרי"ג מצות, ואיך יתכן זה.

אמנם התיקון לזה בציצית ששקולה ככל המצות, ובתנאי שישמור לא תעשה, והמצות שיבואו לידו, וגם צריך שיאמר הדבר בפיו, ולא במחשבה, ואז נחשב לו כאילו קיים כל תרי"ג מצות, ועוד יש בציצית ח' חומין כנגד שמונה אברים שבהם תלוי הכל – עין, אוזן אף, פה, ידים, רגלים, ראש הגויה, ולב, ובאלו שמונה תלויים בהם כל מצות וכל עבירות, ואם עבר נדון בשבעה מדורי גיהנם ובגלגול, ואם זכה תעלה נשמתו למעלה מז' רקיעים ויגיע לכסא הכבוד שהוא שמונה, לכן התורה בח' אופנים הנאמרים בספר תהלים, וגם דהע"ה עשה באלפא ביתא שמונה פסוקים בכל אות, להורות כי התורה מכפרת על שחטא בשמונה אברים, וע"י מצות ציצית ששקולה כתרי"ג מצות, משלים את הבגד הרוחני שהוא חלוקא דרבנן.

מספרים על הגאון בעל הטורי זהב שאמר הטלית הישן יעיד לי בעולם הבא כי לא היתה לי מחשבה זרה בתפלת שמונה עשרה

בספר מצבת קודש (לבוב תרכ"ג, ח"ב סי' מה) הובאו "מעשים נפלאים מאת רבנו הגאון בעל טורי זהב, אשר נכתב בפנקס של החבורה קדושה אשר היה מונה תחת יד א"א הגאון הקדוש מוה' נפתלי הירץ שהיה אב"ד ומ"ץ דק"ק פה תו"ה (תוך העיר), ובין היתר מסופר שם בפנקס הח"ק: "רבנו הגאון בעל טו"ז הלך בטלית של מצוה קרוע מאוד והיה ישן נושן מכמה שנים אשר נתעטף בהטלית הנ"ל, וכאשר ראו הנשים מפה קהילתנו את רבנו הגאון עומד להתפלל בטלית קרוע וישן התנדבו ליתן לו טלית חדש, וקנו לו טלית מהודרת ויפה, והביאו את הטלית הנ"ל לרבנו, וכאשר ראה את הטלית החדש אמר להנשים תשואת חן לכם על נדבת לבכם היקר, רק אין אני רוצה להתעטף בטלית חדש, כי הטלית הישן יעיד לי בעולם הבא כי לא היתה לי מחשבה זרה בתפלת שמונה עשרה, וזה דבר גדול לפני גאון כמוהו, עכ"ל. זכותו יעמוד לנו ולכל ישראל אמן.

"וְנִתְּנוּ עַל צִיצֵת הַמָּנֶף פְּתִיל תְּכֵלֶת" (טו, לח)

פרשיה שהסעירה את יהדות פולין במאה הקודמת, נסובה אודות דם החלזון לצביעת התכלת שבציצית

הנה האחרונים שהשתמשו בתכלת היו האמוראים, שבזמנם היה החלזון מצוי, אך בימי רבינא אחרון האמוראים שנפטר בשנת ד' אלפים רל"ד, הוא נגנז, ואילו האדמו"ר מראדזין טען כי גילה אותו, וכי חובה היא להטיל תכלת זו בציצית הכנף, אכן כל גדולי דורו שנדרשו לבירור הענין, ובראשם הגאון רבי יצחק אלהן ספקטור, לא קבלו דעתו ושללו תכלת זו מכל וכל.

הגרי"ז מבריסק נדרש פעם לביאור סיבת התנגדות זו, ולמה שלא נקבלו לפחות משום שאם לא יועיל לא יזיק, וכך אמר, בתורה נאמר "שאל אביך ויגדך ויאמרו לך", (דברים ל"ז ז) וביאר "הבית הלוי", שסופו של הפסוק "זקניך ויאמרו לך", מדבר לענין קבלת התורה הנמסרת מדור לדור, ואילו "שאל אביך ויגדך" שבראשיתו מכויין לדברים התלויים במציאות, שכן בלא מסורת אי אפשר להתיר אפילו שור, הטענה כי הוא השור האמור בתורה, ואף אם כל הסימנים הידועים מצויים בו, היא הנותנת שאיננו יכולים להחליט כי החלזון הנמצא על ידי הראדזינר, הוא אכן מקור התכלת האמור בתורה,

מלבד זאת, כבר אמר הגר"א מוילנא, לדייק ממה שתיבת לדורותם אמורה בפסוק בין מצות ציצית לבין התכלת, ללמד באה שרק המצוה גופא, דהיינו החוטי לבן, נאמרה לדורות, אבל לא חוט התכלת אשר נגנז ואיננו. (מוסר חכמים) אמרו רבותינו התכלת דומה לרקיע ורקיע דומה לכסא הכבוד ומכח התכלת מזכיר היושב על כסא יש להבין האם כך הוא באמת שכל אדם הרואה את הים נזכר בכורא עולם ובכל המצות, והנה המניד מדובנא שאל שאלה דומה על הפסוק "אם יתקע שופר בעיר והעם לא יחרדו" (עמוס ג' ו'), ואנו רואים דהעם לא נחרד כלל, ותיירץ על פי משל, לעני שהוזמן לביתו של ידידו העשיר, העשיר ישב על כסא מפואר ובצדו כפתור, על כל לחיצה של העשיר הגיעו משרתים ובידיהם מגשים עמוסים באוכל וכל טוב, השתומם העני מאד והחליט עם אשתו להתאמץ להשיג כסא מפואר כזה עם כפתור פלא כזה, אגרו כסף וקנו את הכסא, אך לתדהמתם כאשר לחצו על הכפתור לא אירע דבר,

אמר להם החכם כלום רוצים אתם להידמות לאותו עשיר שיש ביכולתו להחזיק משרתים רבים וכל טוב הארץ ולכן על כל לחיצה המשרתים מביאים מגשים עמוסים אך אתם אין בבתיכם מאומה ומה יועיל הכפתור, ואכן זהו הביאור "אם יתקע שופר בעיר והעם לא יחרדו", מדובר באדם שטרוד ועסוק במצות, ירא שמים די לו בתקיעת שופר כדי להזכירו

להתכונן ליום הדין הקרב ובא, אבל לאנשים שאינן יראי שמים לא תועיל שום תקיעת שופר, וכן בציצית בני אדם שאינם יראי שמים סגולת הציצית לא תועיל להזכיר להם את מצות ה'.

"וּרְאִיתֶם אֹתוֹ" (טו, לט)

וראיתם אותו – אותיות ויראתם אותו

וראיתם אותו – אותיות ויראתם אותו, שתחשבו שהשכינה כביכול נגדכם ואז הדין חזק ונתנה רשות ח"ו, ומכאן תוכחה למדברים בבית הכנסת, שצריך להיות שם באימה ויראה, ולא כמי שהוא ברחובות קריה ובבתי מאטראות ח"ו.

ציצית בגימטריא צדקות וגימטריא נשרים, לומר מי שהוא זהיר במצות ציצית זוכה ורואה פני שכינה דכתיב (תהלים י"ו טו) "אני בצדק אחזה פניך", וזוכה למה שנאמר (שמות י"ד ד') "ואשא אתכם על כנפי נשרים".

וראיתם, גימטריא ציצית ביום (מנחות מג, א).

"בכל עת יהיו בגדיך לבנים" (קהלת ט' ח) בגימטריא זה ציצית לבגדיכם.

ואספר לכם מעשה נורא שמי שעוזב את התורה נופל ביר"ש ואח"כ נופל מנכסיו ונפטר מן העולם מעשה בשני אחים, יראים ושלמים, אשר נהגו כיששכר וזבולון, האחד היה יושב תדיר ועוסק בתורה, ואילו השני היה סוחר עשיר, עסק בפרקמטיה ותמך באחיו הלמדן ביד רחבה, למען יוכל לשקוד בלא עול על דלתי התורה. לימים ניצנץ במוחו של האח העשיר רעיון וכל כוונתו היתה אך לטובה. יום אחד בבואו אל אחיו הלמדן להעניק לו את תמיכתו הרחבה נענה ואמר לו: האמנם כזו תהא תכליתך, אחי היקר, וכי כך תשאר עני ואביון כל ימך, ותשא עיניך לשולחנם של אחרים, האיך סבור כי הגיע כבר הזמן בו תתן דעתך לביסוס מעמדך הכלכלי.

וכי מה אעשה נדהם האח הלמדן וכי אטוש את לימוד התורה חלילה ואצא למסחר, ובכלל הלא אין לי משלי ממון מאומה הכיצד אצא לסחורה. חס ושלום מיהר האח העשיר להשיב לא להוציאך מבית המדרש נתכוונתי, תורתך יקרה לי עד מאד, והראיה שהרי כל השנים הנני תומך בך, למען תוכל להתמיד בלימודך, אלא שמבקש אני להציע בעבורך תכלית, אשר תזכה אותך לשני שולחנות – תורה וגדולה.

הנני אעניק לך סכום כסף גדול ונכבד, למען תוכל להתחיל לסחור בו, במעט מאד טירחה, רוב שעות היום תוכל להמשיך לשבת בבית המדרש, ורק זמן מועט בלבד תקדיש לעשיית סחורה באמצעות הסכום הנכבד שברשותך. נכנסו הדברים בלבו של האח הלמדן, וגמר אומר לנסות ולראות, באותו מעמד מנה האח העשיר על כף אחיו הלמדן מאתיים אדומים זהב סכום עתק ואחל לו הצלחה מקרב לב.

חלפו ימים וההצלחה במסחר האירה פניה גם לאח הלמדן, מעט הזמנים שהקדיש לסחורה הכפילו ושלשו את מאתיים אדומי הזהב שברשותו, והונו העצמי הלך וטפת, כיון שראה עד כמה אפשר להרויח בזמן כה מועט, החליט לנסות להרחיב קימעה את הזמן המיועד לו למסחר עד אשר ניתק רגליו של הלמדן כליל מבית המדרש, הוא הפך לסוחר גדול ועשיר אשר מסחריו פרצו בכל הארץ, ואך בקושי מצא לו זמן לפתוח ספר ולהציץ בו.

ביוםא הפגרא אחד, מצאו להם שני האחים העשירים זמן להפגש ולשבת קימעה בצוותא, שכן במשך כל ימות השנה מנעו העסקים מנוחה, ואפילו לשבת אחים לא מצאו להם שעה, נענה האח העשיר מקודם ואמר לאחיו הלמדן לשעבר, האמן לי כי למרות טרדותי ועיסוקי המרובים, מוצא אני לי בכל יום זמן, להודות ולהלל לבורא העולם, על אשר נתן בלבי לעוץ לך עצה כה טובה אשר בזכותה יצאת מן המיצר למרחב מבחינת הפרנסה, אולם יחד עם זאת אנלה לך את לבי ולא אכחד כי שמחתי בכך איננה שלימה, בכל יום ויום מייסרני מצפוני מחדש על היותי הגורם להוציאך כליל מבית המדרש הקב"ה יודע ועד, כי לא לכך נכוונתי חלילה וחס ולא לזאת נשאתי את נפשי.

פתח האח הלמדן בנסות רוח וברוחב לב. נו, נו, אילו יושב הייתי היום ושוקד על תלמודי כמו אז בימים ההם, הרי לא הייתי מגיע להיות עשיר כיום הזה. אך יצאו דברי האיוולת מפיו, וזרם אדיר של דם פרץ מחטמו של הדובר. מתחילה עוד נדמה היה כי מדובר בדבר פעוט גרידא, אך מרגע לרגע הלך זרם הדם וגבר, עד אשר הגיע למצב של פיקוח נפש, משפחת העשיר לא הסכה בממון ועד מהרה הוועקו אל החולה טובי הרופאים, אולם מאמצייהם לא נשאו פרי והדם המשיך לזרום.

בינתיים נפלה על החולה תרדמה, אולם מהרה הקיץ ובקול רם פתח ואמר, סלקו את הרופאים מעלי כל מאמציהם יהיו לשוא, כי כבר נגזרה הגזירה ואין כל אפשרות לבטלה. דעו לכם המשיך החולה ואמר לסובבים אותו, כי רנעי ספורים החרישו לי אפוא, ואספר באזניכם את אשר חלמתי ברנעים אלו. בתנומתי הקצרה באה אלי התורה הקדושה בחלומי, וסחה לי כי דיני נגזר להסתלק מהעולם על אשר זולתי בכבודה וביישותיה לאמור כי לימוד התורה גורם הלילה למניעת הטוב מבעליו. ככלותו לדבר את דבריו אלה, השיב האישי את נשמתו לבוראו.

"וְרֵאִיתֶם אֹתוֹ וְזָכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת ה'" (טו, לט)

כתב רבנו אפרים בספרו על התורה, שלח לך, וראיתם אותו וזכרתם, ס"ת מו"ם, והוא שם א' משמות ע"ב, והוא גי' אלהים, לומר לך כל המעטף עצמו בציצית וקורא קריאת שמע מקבל עליו מלכות שמים שלימה, "וזכרתם את כל מצוות ה'", ה' קשרים ה' חומשי תורה, משל למלך ששלח עבדו ומסר בידו כמה שליחויות, אמר העבד היאך אזכור כולם, קשר לו המלך קשר לכל שליחות באזורו, אמר לו קשרים הללו ראה וזכור אותם, ל"ב חומשים, ב' בראשית ל' לעיני כל ישראל, ה' חומשים וה' קשרים הרי י"ג בי"ג מדות שהתורה נדרשת.

"וְלֹא תִתְּרוּ אַחֲרָי לְבַבְכֶם וְאַחֲרַי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אִתְּם זֵנִים אַחֲרֵיהֶם" (טו, לט)

מוסר על שמירת העינים ממורנו ורבנו הגאון י' יהודה מועלם זצוק"ל

א. כמה צריך להזהר בעינים שלא לראות דבר איסור, ובפרט כשהולכים בדרך להזהר לא להסתכל פה ושם, יש מעשה שמובא בסדר הדורות על רב ששת ורב יוסף שהיו סני נהור, ולמה היו סני נהור, אלא הם היו מהתלמידים של רב, ובזמן שרב נפטר התאספו כל תלמידיו לקחת כל אחד מדה טובה, לעשות את כל מה שהיה עושה לא היו יכולים, אז חילקו את המדות שלו שכל אחד ואחד יקח מדה אחת, רב יוסף ורב ששת אמרו אנחנו ניקח מדה אחת שרב היה נזהר בה – שלא היה רואה חוץ לארבע אמות אלא רק תוך ארבע אמות, ואמרו ניקח את זה ונזהר שלא נסתכל עם העינים חוץ מארבע אמות, לאחר זמן ראו שהם לא יכולים לעמוד בזה אז רב ששת ורב יוסף לקחו שיפודים והניחו על העינים ואיבדו את הראיה שלהם שלא יעברו ה"ו על הנדר שקיבלו עליהם, ולכן רב ששת ורב יוסף היו סני נהור שלא היו רוצים להסתכל מחוץ לדי אמותיהם.

ב. עוד דבר גדול יש שצריך להזהר – כשבאים מהבית לישיבה וחוזרים מהישיבה לבית והולכים בדרך יש הרבה דברים ותמונות שאסור להסתכל בהם, העינים האלה כמה שווים, חכם אפרים הכהן ע"ה היה לומד בישיבה קבלה והיה אומר לנו פעם: תדעו לכם אני היום עשיתי מאה מצוות! התלמידים היו תמהים: מה מאה מצוות? כמה אתה התפללת... עשיתי... מה זה מאה מצוות...? אמר להם: תדעו לכם כשאני הולך ברחוב ועוברות שם נשים לא הייתי מסתכל, כל הסתכלות זה עבירה, עבירה גדולה, הייתי סוגר את העינים ומסתכל למטה עד שהגעתי לישיבה, ואולי מאה מצוות עשיתי – מאה מצוות של "לא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם!"

דעו לכם ראיית העינים זה דבר עצום מאד, העינים זה דבר רוחני ואם אדם מסתכל ה"ו בעיניו הוא פוגם בעיניו, א"כ כמה צריך להזהר לא לראות בעינים דבר אסור, הרי רב ששת ורב יוסף קיבלו עליהם שלא להסתכל ולכן עיוורו את עיניהם בכדי שלא יראו, א"כ כמה אדם צריך לדעת להזהר, ואע"פ שזה קשה – עליו לעשות את זה.

ג. יוסף אמר לאשת פוטיפר (בראשית ל"ט ט') "ואיך אעשה הרעה הגדולה הזאת וחטאתי לאלהים" – היתה לו ליוסף יראת שמים גדולה מאד, ולכן נקרא 'יוסף הצדיק' וזה צדיק שהיה נזהר בעיניו ולא ראה שום דבר אסור, ולכן גם יוסף היה מוצא חן בעיני כולם, וכנגד זה שיוסף לא הסתכל בעינים שלו זכה למלוכה ועלה לגדולה בכיון שלא הסתכל [וכמ"ש (בראשית מ"ט כ"ב) "בן פורת יוסף כן פורת עלי עין" ואומר רש"י 'חנו נטוי על העין הרואה אותו', ואומר האור החיים 'על אשר לא זנה אחרי עיניו' (ועי' במדבר רבה פרשה י"ג ז')], וצריך האדם לשמור עצמו במחשבות טהורות ולא יסתכל בתמונות שיביאוהו לחטא ולחשוב בנשים, ולא יסתכל עליהם, ולא יקרא בספרים חיצוניים, ולכן יוסף נקרא 'יוסף הצדיק' שיום יום עמד בנסיון ולא התלכלך בעוון כזה, א"כ כמה צריך להזהר בעינים.. ארבעה מראות נגעים יש, כמה קשה.. תזהרו בעינים שלא להסתכל בדברים אסורים.

ובאמת יש הבדל בין לראות ולהסתכל, לראות זה לראות מה יכול לעשות הוא ילך עם עינים סגורות?! אבל להסתכל זה כשרואה דבר עבירה או רואה תמונה יזהר שלא להסתכל ולהתבונן בתמונה הזאת אלא מיד יעביר את

ד. כתוב בפסוק (תהלים קי"ט ס') "חשתי ולא התמהמהתי לשמור מצוותיך" מה זה "חשתי ולא התמהמהתי" - לכאורה זה כפל לשון. אלא אומר הרב אלשיך: "חשתי" אני יוצא מהבית מהר ולא מתכבב לשכב בבית או לשבת לאכול ולשתות אלא "חשתי", ונכון יצאתי מהבית מוקדם אבל "ולא התמהמהתי" - שאם אני בדרך היה לי להתמהמה... ראה איזה תמונה... ראה איזה עתון... אז במקום לעשות את הדרך ברבע שעה עושה אותה בחצי שעה... וזהו "חשתי", אבל "ולא התמהמהתי" - גם לא התעכבתי בדרך, אני הולך בדרך נכונה להגיע לשייבה מהר! וזהו "חשתי ולא התמהמהתי". (דרש יהודה)

מי שלא מסתכל במקום שלא הגון, ומשפיל עיניו לארץ, עי"ז כל מה שילמוד יזכור

ארז"ל הטעם שסמך לא תתורו למען תזכרו, ללמד שאם אדם שומר עיניו מחיזו דהאי עלמא מי שלא מסתכל במקום שלא הגון, ומשפיל עיניו לארץ, עי"ז כל מה שילמוד יזכור, וזהו שסמך לא תתורו למען תזכרו, ודרז"ל על הפסוק בתהלים עינים להם ולא יראו, רוצה לומר אם העינים שלו הפקר לראות במקום שאין צורך או ח"ו איזה דבר איסור, וזהו "להם", כאילו שלו וברצונו להסתכל אנה ואנה, אז לא יראו בצאת נפשם פני השכינה, ועל ידי שמירת העינים זוכה שישמור אות ברית קודש וזוכה לראות פני השכינה.

"החזק במוסר אל תרף, נצרה כי היא חייך"

משל לאחד שהיה מושלך לתוך הים, הושיט הקברניט את החבל ואמר לו תפוס החבל בידך ואל תניחהו שאם תניחהו אין לך חיים, אף כך אמר להם הקב"ה לישראל כל זמן שאתם מדובקים במצוות נאמר (דברים ד' ד') "ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כולכם היום" וכן הוא אומר (משלי ד' יג) "החזק במוסר אל תרף, נצרה כי היא חייך", והייתם קדושים בזמן שאתם עושים את המצוות אתם מקודשים ואימתכם מוטלת על העכו"ם.

מדוע אין אנו זוכרים מאומה על ידי הציצית

סוחר אחד מעיר קטנה, סחר מדי שנה למדינת הים לעיר גדולה ומפוארה בכל מלאכת מחשבת, ויתאכסן שמה בבית בעל משאו ומתנו, ויהי היום ויביאו לבעל בית מלונו תיבה התומה מבית הרצים ויפתחנה והנה כתונת צמר לבן כשלוש מונחת בתוכה מעשה אורג נפלאה, וישמח עליה בעל הבית ויגל בה מאד, וישאלהו סוחר העיר הקטנה על שמחתו זאת ועל מחיר הכתונת, ויענהו כי מחירה חמש מאות שקל, ושמחתו בה גדולה כי ברב עמל ויגיעה השיגה עבורו, כי הכתונת הזו טובה מאד בעבודה ואריגתה מעשה ידי אומן נפלא, וסגולותיה גם כן גדולות וטובות מאד, כי בשאת אותה על בשרנו תנגב הזיעה והזוהמה מן העור, ותשמור חום הגוף ותחזק הלב וכדומה, ולכל בשרו מרפא היא, ויאמר הסוחר הקטן אם כן איפה לפי דברך אבקשך להשתדל ולקנותה במחירה גם למעני, כי אני ידוע חולי ולבי חלש מאד, וכבר שאלתי ברופאים רבים והוצאתי כסף רב על רפואות ולא הועילו לי, ואם אשיג את הכתונת הזאת לא אצטרך עוד לכל דבר, וימלא הסוחר בקשתו ולתקופת הימים שלח אליו כתונת כזאת לביתו בעירו הקטנה, ויהי מימים כבואו שנית אל העיר הגדולה שאל אותו הסוחר על מצב בריאותו, ואם הועילה לו הכתונת ויענהו הסוחר באמת נפלאה היא בעיני, כי לא הועילה הכתונת מאומה ומצב בריאותי כבראשונה, ויחקרהו הסוחר על הנהגתו בביתו ועל דבר הנקיון בחדריו ואיפה הוא מחזיק את הכתונת בפשטו אותה, אז סיפר לו הסוחר הקטן ממצב ביתו כמו שהוא בעיר קטנה, ויאמר הנה בית קטן מאד בעל חדר אחד שם התנור והכירים, ושם משכן בניו הקטנים אשר לא אוכל להזהר בנקיותם, ורצפת הבית וקירותיו מלאים תמיד לחלוחית ורפש, ופעמים ביום תבא גם פרתו הביתה לאכול את אבוסה ותטנף לפעמים גם כן, וכן תחת התנור לול התרנגולים הממלאים את הבית וכל כליו בטינופם, ועל התנור הוא מיבש את העצים הלחים וכדומה.

וישחק הסוחר ויניע בראשו על הנהגתו הפחותה והרעה ויאמר, ואיך תוכל הכתונת להועיל לך אחרי שאתה בפועל ידך תביא עליך כל חולי וכל מדוה, שומר נפשו ירחק מהנהגה רעה כזאת, וישגיח על נקיון ביתו שלא יבא בה כל טינוף וכל ריח בהמה, וכן חום והבל התנור וריח העצים הלחים וכדומה הכל ירחיק בתכלית הריחוק, ואז תוכל הכתונת להועיל להגן מן האבק הדק או מן האויר הלח בחוץ בעת הגשמים, וכן מזיעת הבשר וכדומה, אבל אתה מה בינך לבהמה כי אתה דר ואוכל ושותה עמה יחד, והנך מגואל ברפש וטימ, לדברים אלה לא תוכל הכתונת להועיל כלום. הנמשל מובן מאליו לענין הציצית ותועלתה, כי באמת צריך מקודם לעסוק בתורה והמצוות העבודה ובתפלה בכל פרטיהן, ולנקות את בית המרינו מכל סיג וחלאה, ואז יוכלו הציציות להועיל לנו לזכור ולחזק לבנו יותר לעבודתו וזה שכתב "דבר אל בני ישראל ועשו להם ציצית", שיסתכלו על עצמם, "על כנפי בגדיהם לדורותם", כמו

שהקדמנו שיסתכל על הילוך ותנועת גופו בנגד הנשמה שהוא עפר ואפר, וזהו לדורותם כי הנשמה יש לה קיום בעצם, אך הגוף הכלה ונפסד אין לו בעצם אלא במין, כי יעמיד דורות בחייו ויוליד בנים שישארו אחרי מותו, וזה על כנפי בנדיהם תנועת הגוף שאין לו כל קיום, בלתי אם זה שמעמיד דורות, והבן, וזה כנגד מה ששנה במשנה דע מאין באת מטפה סרוחה ולאן אתה הולך, שהגוף מצד תולדתו אין לו כל חיות, והוא אך פגור מובס מעלה בפאָשָה בחייו ובמותו.

"וראיתם אותו" את הקב"ה וזכרתם את כל מצותיו, ואז והיה לכם לציצית ולהסתכלות המצללת את האדם מן העברה

ואמר עוד ונתנו על ציצית הכנף פתיל תכלת, רוצה לומר שעל הסתכלות ענין תנועת הגוף יתן פתיל תכלת, ואמרו רז"ל תכלת דומה לים וים דומה לרקיע ורקיע לכסא הכבוד, רוצה לומר כמו שישפיל את גופו בראותו הילוך תנועותיו ועניניו מטפה סרוחה, כן יעלה מעלה מעלה את נשמתו ויגבירנה על תאות גופו עד שתשוב אל המקום אשר ממנו חוצבה בטהרה, וזה הרומז בצבע התכלת הדומה לכסא הכבוד והבן. "והיה לכם לציצית", הבטחה היא זאת שבאמת יהיה הציצית לכם להסתכלות שתוכל להועיל לכם, אבל בתנאי וראיתם אותו, רומז להקב"ה, שיראו בכונתם לפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון לפני ממ"ה, והוסיף לבאר תנאי כפול וזכרתם את כל מצות ה', אם תשימו לב לזכור את כולם על ידי הלימוד ואחר כך, ועשיתם אותם, אז אבטיח אתכם שיועילו לכם הציצית, "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם", וכמעשה באותו אדם שבאו ד' ציציותיו וטפחו לו על פניו והצילוהו מן החטא, כי החכם עיניו בראשו להסתכל בדברים אלו ולהוסיף בקדושה, עד כי והייתם קדושים בערך לאלהיכם ללמוד מדרכיו ומדותיו, כמו שכתוב למעלה, אבל אנחנו בעוה"ר היצר הרע מלא בכל חדרי בית חמרנו בדבור במחשבה ובמעשה בלב בפה ובידים, כמו האיש הכפרי שביתו משכן הבהמה והתרנגולים, כן דירתנו אולי ח"ו מקום מושב לצים, ואכילתנו בתאוה נפרזה וזולל וסובא, עינינו צופיות ח"ו בדברים האסורים, רצוננו כרצון הבהמה לדברים בהמיים, ואולי לזה כוננו חז"ל (פסחים ק"ח א) אתה וחמור תאכלו באבוס אחד, לבנו בווער באש תאות היצר והוא מבשל בתוכו כל דברים רעים רח"ל, ונעשה כל גופו משכן ומזבח לסט"א ח"ו, ואיך ילבש כתונת בד קודש, ומה תועיל הציצית לגוף נגוף מדוכא בעון ומעונה בתאות כזה, אי לזאת כפלה התורה באזהרה מכופלת, "וראיתם אותו" את הקב"ה כנ"ל, "וזכרתם את כל מצות ה'", ואז "והיה לכם לציצית" ולהסתכלות המצללת את האדם מן העברה.

אדם הלובש ציצית, נעשה בכל יום תמים תם בד' כנפי של הבגד הנתקנים בראוי

ובענין מעלת ציצית פירשו בזוהר שהלובש ציצית נעשה תמים, ועליו נאמר (דברים יח' יג) תמים תהיה, זה לשונם: כעין זה אדם הלובש ציצית, נעשה בכל יום תמים תם בד' כנפי של הבגד הנתקנים בראוי, ים בתכלת ההוא של הציצית, שהוא סוד הדג של ע' מדרגות שבים, רוצה לומר הדג שעולה אחד לשבעים שנה מן הים, וממנו נעשה תכלת, אשר צד הרע כשמסתכל באדם הזה, לא יוכל להזיק אותו בעין הרע, כי התכלת מעכב, ואז הוא תמים עם ה' אלהיו ממש בתקון אחד, היא למעלה והוא למטה, ואחר כך היא עולה לתוך מדרגות עליונות, ואף האדם כן מתעלה אחר כך בתפילין אל מדרגות עליונות, ועל זה נאמר: תמים תהיה עם ה' אלהיך, עמו ודאי, ודאי בשעה אחת וברגע אחד נתקנת המלכות למעלה, וכן האדם נתקן למטה, תחילה נתקן בציצית ואחר כך בתפילין.

כל הזהיר במצות ציצית, זוכה להקביל פני שכינה

ועוד במעלת ציצית, שסגולתה למשוך השכינה שתדור עמו, כדכתיב (במדבר טו, לה) ועשו להם ציצית על כנפי בנדיהם לדורותם, והוא כאלו אמר לדרתם, כמו שדרשו בתיקונים בענין (שמות לא' טו) לעשות את השבת לדרתם, על כן אמרו ז"ל (מנחות מג' ב) שכל הזהיר במצות ציצית, זוכה להקביל פני שכינה. ובתיקונים זה לשונם: בא וראה כשהאדם מתעמף בעטוף של מצוה ומניח תפילין וקורא ק"ש, הוא מתקן ומכין כסא על ידי העיטוף של מצוה, והרי העמידו הפסוק (ישעיה טו' ה) והוכן בחסד כסא, ובתפילין הוא מעטר אותו, וכמו שאמר (יהזקאל כד' יד) פארך חבוש עליך וקורא אל הקב"ה, ומזמינו שישרה על הכסא אשר הכין לו, על ידי אמירת שמע ישראל, וכך הקב"ה עושה גם בשבילו, מכין לו כסא ועטרה לעולם הבא.

ביאור ההפטרה

הפטרת שלח

הקשר בין ההפטרה לפרשה

בהפטרה מסופר על שילוח המרגלים בימי יהושע, וזה מעין הפרשה שבה מסופר על המרגלים ששלח משה.

תוכן ההפטרה

הנביא יהושע שלח את פנחס וכלב לרגל את הארץ, ולראות אם האנשים מפחדים מישראל, הם התארחו בבית רחב שהיתה מוכרת מזון, נודע הדבר למלך יריחו ושלח שליחים לתופסם בבית רחב, היא לקחה את שני האנשים, והצפינה כל אחד במקום מיוחד שלא ירגישו בהם,

לחיילים היא אמרה שאכן באו אליה שני אנשים, אבל לא ידעה מאין המה, אך הם עזבו את העיר, ולכן יעצה להם לרדוף אחריהם, כי ישיגו אותם. הרודפים שמעו בקולה ויצאו לרדוף אחריהם, אחרי שסגרו את השער, כדי שלא יצאו מהעיר, במידה והם עדיין בתוכה.

לפני ששכבו המרגלים, עלתה אליהם לגג למקום מתבואם, וסיפרה להם שכל יושבי הארץ רועדים ומפחדים מישראל, כי שמעו מגפלאות ה' בקריעת ים סוף ומלחמת סיחון ועוג, וכולם יודעים שהארץ תינתן ביד ישראל, ולכן היא מבקשת שיעשו אתה חסד כפי שעשתה אתם בבואם לעיר, שיצילו אותה ואת משפחתה שלא ימותו.

המרגלים נשבעו לה על כך, ואח"כ היא הורידה אותם מחלון ביתה שהיה בקיר החומה, היא יעצה להם להתחבא בהר שלשה ימים, עד שהרודפים יתיאשו מלחפשם. לאחר שירדו המרגלים אמרו לה שהם נקיים מהשבועה שנשבעו לה להציל אותה ואנשי ביתה, כיון ששבועה זו היתה באונס, [אבל בכ"ז אמרו שמוכנים להשבע ולהציל אותה ואת אנשי ביתה בתנאים שיאמרו לה], והם הראו לה חבל אדום לקושרו בחלון ביתה להיכר, שישראל ידעו שזה ביתה ולא יכנסו להורגם, אך התנו אותה שני תנאים והם:

א. שכל משפחתה תשאר בתוך הבית בשעת הכיבוש, כי מי שיצא וימות ע"י ישראל דמו בראשו, כי לא ידעו שהוא מבית רחב.

ב. שתשמור את הסימן הזה של חוט השני בסוד, כי אם תגלה את הדבר, כולם יתלו חוט שני, וישראל לא ידעו היכן ביתה.

רחב הסכימה לשני התנאים, המרגלים עשו כדבריה והתחבאו בהר, אחרי כן באו ליהושע וסיפרו לו שהצליחו במשימתם, כי כל יושבי הארץ מפחדים מהם ומובטח להם שהארץ תינתן ביד ישראל.

יהושע פרק ב'

א וַיִּשְׁלַח יְהוֹשֻׁעַ [א] – בֶּן-נֹון מִיד לְאַחַר פְּטִירַת מֹשֶׁה רַבְּנוּ מִן-הַשָּׁמַיִם [ב] מִמְּקוֹם שִׁשְׁמוֹ "שִׁטִּים" שְׂהוּא בְּגִבּוֹל הָאָרֶץ

מצמצמת רק בתוכו... אותם המרגלים שנשלחו על ידי יהושע ליריחו, ידעו היטב מה עלה בסופם של המרגלים אשר שלח משה לתור את הארץ, מאחר שלא בטלו עצמם מפני משה ובקשו ללכת אחרי שכלם ורצונם הם – לפיכך שמו עצמם ככלי חרס, שאין להם כל חשיבות מצד עצמם, וכל ערכם אינו אלא בזה שהם משמשים בית קבול למשה, כך ביטלו את רצונם ושכלם הם מפני רצונו ושכלו של משלחם, ומילאו רק אחרי פקודותיו של יהושע, ולכן הצליחו בשליחותם, (מענינה של תורה).

[ב] מהו חרש לאמר, ר' יהודה אומר כלי נגרות היו בידם כנגרין, ר' נחמיה אומר עשו עצמם קדרין והיו צועקים ואומרים הרי קדרות מי

[א] וישלח יהושע – זה שאמר הכתוב אשתוללו אבירי לב, אלו משה ואהרן, ששלחו מרגלים ואמרו לשון הרע על הארץ, ולא היו יודעים מה לעשות, אלא אף משה ואהרן נתרשלו ידיהם, עמד כלב ושתק כל אותן האוכלוסין. אבל אלו ששלח יהושע, שנו רבותינו פנחס וכלב היו, והלכו ונתנו נפשם והצליחו בשליחותן.

כ' בספר חידושי הר"ם דהנה הלכה היא שאין כלי חרס מטמא אלא מתוכו ולא מבחוץ, שכן כל חומר אחר הוא בעל חשיבות מסוימת בפני עצמו, ועל כן יש לו חשיבות לקבל טומאה מכל הצדדים; אבל חרס כשלעצמו הרי אינו אלא עפר ואין לו כל חשיבות וערך, פרט לזה שהוא עשוי לשמש בית קבול לדבר מה, ועל כן כל חשיבותו

שְׁנַיִם-אֲנָשִׁים מְרַגְלִים [ג] **חָרַשׁ** בסתר שלחם, כי לא רצה שידעו כל ישראל שלא יפחדו (רד"ק), ומרגלים אלו ידעו לחפש מחשבות הבריות ולידע אם יש פחד בלבם (ט"ד) **לְאמֹר** וכה אמר להם **לָכוּ רְאוּ אֶת-הָאָרֶץ וְאֶת-יְרִיחוֹ** [ד] וכך עשו **וַיָּלְכוּ וַיָּבֹאוּ בֵּית-אִשָּׁה זֹונָה** מוכרת מזון (רש"י) **וְשָׁמָּה רָחַב** [ה] **וַיִּשְׁכְּבוּ-שָׁמָּה** לילה אחת (רד"ק): **בַּיּוֹמָאֵם לְמַלְךְ יְרִיחוֹ לְאמֹר הִנֵּה אֲנָשִׁים בָּאוּ הִנֵּה** לעיר הזאת (ט"ד) **הַלַּיְלָה מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְחַפֵּר** לרגל (רש"י) **אֶת-הָאָרֶץ: וַיִּשְׁלַח מַלְךְ יְרִיחוֹ אֶל-רָחַב לְאמֹר הֲוָצִיאוּ הָאֲנָשִׁים הַפְּאִים אֵלַיךְ אֲשֶׁר-בָּאוּ לְבֵיתְךָ כִּי לְחַפֵּר** לרגל **אֶת-כָּל-הָאָרֶץ בָּאוּ** [ו]: **דַּוְתַּקְחָה**

עינויים והארות

(המרגלים) בסבר פנים יפות, כי כאשר שמעה על הנסים והנפלאות שעשה הקב"ה עם ישראל ביציאת מצרים ובקריעת ים סוף, גמרה בלבה להתנייר ולהידבק בישראל, כמו שעשה יתרו, וגם פנחס וכלב הסכימו לגייר אותה. ופירש הרב מהרש"א ז"ל כהידושי אנדות (מגילה טו, א), כמה שאמרו (שם) רחב בשמה, וזה רמז ז'ונה ושמה רחב, כי בהזכרת שמה לבד זונה. ואפשר לרמוז כמה שכתוב בספר הגלגולים מהרמ"ע משם מהר"ח ויטאל, דרחב היתה גלגול אשת פומיפר, ויהושע גלגול יוסף, ולקחה לאשה. עכ"ד. ובוה ניהא מה שאמרו ז"ל (בראשית רבה פרשה פ"ה אות ב) שאמרה לו ליוסף, שהיא רואה באיצטננינות שהוא נוקק לה, ולא ידעה שהוא בגלגול רחב ויהושע. ובוה ניהא מה שאמר יעקב ליוסף 'משם רועה אבן ישראל' (בראשית מט, כד), שיבוא ביהושע ויהיה 'רועה ישראל'. ואתי שפיר מה שאמר משה רבנו ע"ה 'בכור שורו וגו' בהם עמים יננה יחדיו אפסי ארץ' (דברים לג, יז), ואמרו רז"ל (ספרי דברים פ"א פ"א) 'ל"א מלכים ועל יהושע שיצא ממנו. ואתי שפיר דהוא על עצמו שיבא ביהושע, ורז"ל היו מסתירים הגלגול. ולפי מה שכתב הנשי"א דמשה היה לו בחינת יוסף, אתי שפיר דזו נתן לו ה' למשה מתנה טובה, שיהושע שהוא בחינתו יקום תחתיו. וזה שכתוב (במדבר כז, יח) 'קח את יהושע איש אשר רוח בו, כלומר יוסף שאתה מבחינתו. וזה שכתוב בקראין 'אשה זונה, אשת פומיפר לשעבר, ועתה 'שמה רחב'. וכתב ספר הישר דאשת פומיפר שמה זליכא, והוא בנימטריא זונה, ודו"ק. (חומת אנך) [ו] מלך יריחו בשומעו כי באו אנשים לחפור את הארץ, שלח שליחים אל רחב, וציוה את השליחים שלא יקחו את האנשים בכח כדרך שעושים שליחי הרשות, אלא ידברו עם רחב בכבוד, כיון שהיתה אשה חשובה בעיני כל המלכים. ועוד, שהחביאה את המרגלים - הרי עוון פלילי הוא וחייבים עליו מיתה, הרי יש חשש שתכחיש הדבר, ולכן ציוה המלך לשלוחם לדבר עמה בכבוד, ויאמרו לה, שלא תחשוש מזה שקיבלה מרגלים אליה, כיון שאין למלך שום חשש בזה שקיבלה המרגלים, ולכן אין שום תלונה עליה, ויאמרו לה, שהמלך מבקש ממנה, שתוציא מרצונה הטוב את שני האנשים הללו, כי לא באו לכאן לשם זנות, אלא כדי לחפור מכאן את כל הארץ, ואם לא תסגיר אותם בטענה, שאין זה יאה לכבודך להסגיר אנשים שבאו בצל קורתך, דעי כי לחפור את כל הארץ באו, ויש בזה נזק המלכים, ואין את יכולה להתחמק מזה (מעם לועז).

שירצה יבא ויקנה, למה שלא ירגיש בהם אדם, רש"א חרש כמשמעו, אמר להם עשו עצמכם חרשים אתם עומדים על אופיה שלהם (תנחומא) [ג] פירש מהר"ש מאסטרפולי זלה"ה הובא בליקוטים שבסוף ספר קרנים, שיש קליפה אחת דמפתה בני אדם לזנות, ושם הקליפה לר"י, סוד ל"אה ר'חל י'עקב, שביטל זו הקליפה פ"ד שנים שלא ראה קרי. וזהו שנאמר (יהזקאל טו, טו) 'ותנני על שמך', רצה לומר על אותיות שמך [היינו האותיות שלפני האותיות שמך]. על שייך רי"ש, ועל מ"ם למ"ד, ועל כ"ף יו"ד, הרי שם הקליפה לר"י. והניד להם הנביא, שהקליפה החליקה אמריה בפתויה שיחטאו בזנות. עכ"ל. ואפשר לרמוז 'שמים' גימטריא שטן, והוא גימטריא שמ"ך עם הכולל, שהוא אותיות הסמוכות אחר לר"י כנזכר. והנה המרגלים [אותם ששלח יהושע] היו פנחס וכלב (במדבר רבה פרשה ט"ז אות א'), ובמכוון הלכו לרחב שהיתה מזנה בשמה (תענית ה, ב) מכה קליפת שמ"ך, והם מכה שהיו טהורים לא נתפתו, ולא עוד אלא שגייירוה (זבחים קטז, ב). [ד] יריחו היתה בכלל ולמה יצאת, מלמד ששקולה כנגד כולם. כיוצא בדבר אתה אומר, וישלח אותם משה ואת פינחס, פינחס היה בכלל ולמה יצא, מלמד ששקול כנגד כולם (ספרי). [ה] מובא בספר מעם לועז: אמרו חז"ל: כי רחב היתה בת עשר כאשר יצאו ישראל ממצרים, וכל אותן הארבעים שנה שהיו ישראל במדבר, היתה זונה, וכל המלכים והשרים זנו עמה, כי היתה יפה ביותר, וגמנית בין ארבע נשים היפיות שהיו בעולם, והן שרה אמנו; רחב; אביגיל ואסתר. ואומר רבי יצחק (תענית ה:): כל האומר "רחב" "רחב" - מיד נקרי, הכוונה, החושב על רחב הזונה מיד בא לידי קרי. אמר לו רב נחמן: אני אומר רחב ולא איכפת לי, אינו משפיע עלי כלל. אמר לו רבי יצחק: אמרתי דבר זה - באדם שידע אותה לפני זה, ומכירה ורואה אותה, אז המחשבה בה - מביאה אותו לידי קרי. אולם עלינו לדעת, מדוע הכניסו המרגלים (כלב ופנחס) את עצמם בנסיון גדול כזה, כותב המלבי"ם ז"ל: והיה בזה תחבולה כפולה: א) כדי שלא יכירום כי מבני ישראל המה, לכן באו בית אשה זונה, וגודע לתושבי כנען, כי ישראל עם שונא זמה הוא ולא יעלה על לבם, כי שלוחי ישראל בית זונה יתגודדו (יתאספו). ב) היות ורחב היתה מפורסמת בשמה אצל גדולי הארץ, כמו שכתוב (מגילה טו:): "רחב בשמה זנתה", אצלה היו תמיד סודות גדולי הארץ, לכן הלכו אצלה וישכבו שמה. המרגלים (כלב ופנחס) לא חששו מפני יופיה של רחב, מאחר והיו שרויים בסכנה, לכן אין חשש קרי. רחב קבלה את פנחס וכלב

הָאֵשֶׁה אֶת-שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים וְתַצְפְּנוּ [II] החביאה כל אחד במקום מיוחד וי"מ שפנחס הוא מלאך ולא היה צריך להצפינו ורק החביאה את כלב (רש"י) **וְתֵאמֶר | כִּן אֱמַת (מ"ז) בָּאוּ אֵלַי הָאֲנָשִׁים וְלֹא יָדַעְתִּי מֵאִין הָמָּה [III]: הַיְוִיָּה**
הַשָּׁעַר עוֹמֵד לְסֹגֹר בַּחֲשָׁד כאשר חשד היום (רד"ק) **וְהָאֲנָשִׁים יָצְאוּ** ולא לקחו עמהם אבוקה כי נסו ונמלטו (מלבי"ם)
לֹא יָדַעְתִּי אֲנִי לֵאמֹר לֵאמֹר מִקֹּמ (מ"ז) הִלְכוּ הָאֲנָשִׁים רִדְפוּ מִתֵּר אַחֲרֵיהֶם כי זה עתה מקרוב יצאו (מ"ד) **כִּי**
תִּשְׁיָגוּם (מלבי"ם): וְהִיא הָעֵלְתָם הַגָּנָה וְתִטְמֵנֶם הוסיפה עוד להטמינם [10] במקום יותר נסתר **בְּפִשְׁתֵּי**
הַעֵץ בפשתים שהם עדיין בתוך הקנים **הָעֵרְכוֹת הַמְסוּדָרוֹת לָהּ עַל-הַגָּן** גג אחר (מ"ד): **וְהָאֲנָשִׁים רִדְפוּ**
אַחֲרֵיהֶם דֶּרֶךְ הַיְרֵדָן עַל עַד (ת"י) הַמַּעְבְּרוֹת מקום מעבר מי הירדן שחשבו שחזרו לערבות מואב **וְהַשָּׁעַר סֹגְרוֹ**
הַשְּׁוֹעֵרִים (רש"י) אַחֲרָי [I] אחריהם **פֶּאֶשֶׁר יָצְאוּ הַרְדָּפִים אַחֲרֵיהֶם** שאם עדיין לא יצאו מן העיר לא יוכלו לצאת משם
(מ"ד): ח וְהָמָּה הַמְרַגְלִים (מ"ד) טָרַם יִשְׁכְּבוּן לפני שישינו (רד"ק) **וְהִיא עָלְתָה עֲלֵיהֶם** אצלם (רלב"ג) סמוך להם
עַל-הַגָּן [יא]: ט וְתֵאמֶר אֶל-הָאֲנָשִׁים יָדַעְתִּי כִּי-נָתַן יְהוָה לָכֶם אֶת-הָאָרֶץ ומאין ידעה

עינים והארות

עיניהם וחשבו שהוא אחד מבני הבית. וכיון שראתה הנס, לאחר שיצאו השלוחים (השוטרים) הצפינה אותם, וזהו שנאמר אחר כך: "והיא העלתם הגנה", שלא הצפינה אותם אלא לאחר שנודע לה כוחו של הקדוש ברוך הוא (עיין באורך בספר "מעם לועז").

[III] ואפשר לומר דרך דרש ורמו, כי הנה כתבו גורי האר"י וצ"ל, דרחב היתה גלגול תמר, וכמו שתמר ילדה שנים פרץ וזרה, כן רחב הצילה לב' מרגלים, והוי כאילו ילדתם, והזכיר זה מורי זקני הרב בספר חסד לאברהם מעיין ה' נהר כ"ה, עיי"ש. ועוד כתוב בלקוטי תורה הנדפס ביהושע, כי רחב מסוד קין, ולכן שאלה 'אות אמת', סוד אות וי"ו, כי הוא האות שנמסר לקין, כדכתיב (בראשית ד, ט) 'וישם ה' לקין אות', עיי"ש בדבריו. ובוזר (ח"א רמא, ב) אמרו, סימנא דמשה בעאת מינייהו וכו' עיי"ש בלקוטי תורה.

וכפי זה שרחב היתה גלגול תמר ומסוד קין, וגם כתב האר"י וצ"ל שם שחנה היתה גלגול רחב, ומהר"י סרוק ז"ל כתב, כי הוה גימטריא חנה במספר קמן. מכל זה תנוח דעתנו, שרחב בעת ההיא שרתה עליה רוח הקדש כמו שאמרו ז"ל (ספרי דברים פ"א כ"ב), שאמרה 'ונחבתם שמה שלשת ימים' (פסוק מ"ז), ואם כן הכירה נפשה, ושפיר אמרה שחטאה בני מצות דידה. ולכן חנה שהיתה גלגולה שמה, הוא ראשי תיבות ח'לה נ'דה ה'דלקה (צוארי שלל אות ד').

[10] דקשה הרי כבר נאמר לעיל "ותצפנו" לכך פי' המ"ד שהוסיפה עוד להטמינם ועיין במלבי"ם שפירש כעין זה, אמנם הרד"ק כ' דכאן בא להודיע איך טמנה אותם.

[11] ורד"ק פירש שבני הבית של רחב סגרו הדלת של ביתם לאחר שיצאו שוטרי המלך והתרחקו.

[יא] מובא בספר "מעם לועז": "והיא עלתה עליהם על הגג" – הכוונה שעלתה אל גג אחר שהיה גבוה מן הגג שהיו טמונים בו. אמרה רחב: אם אעלה על הגג שלהם, יחשבו שחזרו השלוחים וכאן לקחתם, או אולי עלתה להם להסגירם, לכן עלתה אל גג אחר. ומטרת עלייתה לגג היתה כדי להראות להם מהיכן לברוח, וגם כדי לבקש מהם, להציל נפשה ונפש בני משפחתה לאחר שתיכבש הארץ על

[II] נאמר "ותצפנו" בלשון יחיד, שהחביאה אותם במקום צר שלא היה בו מקום אלא לאיש אחד. ויש אומרים, שהחביאה כל אחד מהם במקום נפרד, שאם יחפשו אחריהם וימצאו את האחד, ינצל חברו, ואם ימצאו את האחד, לא יאשימו בזה את רחב שהחביאה אותה, כי היות והוא אחד, יכולה היא לטעון שלא הרגישה בו כשהתחבא.

וחכמינו ז"ל אמרו במדרש תנחומא שלכך נאמר "ותצפנו" בלשון יחיד, שלא הצפינה אלא את כלב לבדו, כי פנחס אמר לה: שאין צורך להחביא אותה, כיוון שהוא כהן וכהן נמשל למלאך, כמו שנאמר (מלאכי פרק ב, ז): "כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו, כי מלאך ה' צבאות הוא". וי"א שפנחס לא אמר לרחב ישר שהוא מלאך, כדי שלא יבייש את כלב, וזאת כדי שלא תאמר רחב, כי פנחס גדול מכלב, ואף על פי שפנחס היה מלאך, צריך היה להחביא את עצמו, כי כך היא מדת הצדיקים, שאינם סומכים על נס, אלא אם כן אין עצה אחרת, אולם כאן, הרי היתה לו האפשרות להיחבא.

ויש אומרים שזה שנאמר ותצפנו אינו מתייחס על כלב ופנחס, אלא על איש אחר, כי רחב עשתה עורמה גדולה, שלפני שנכנסו השלוחים (השוטרים) לביתה, דברה עם המרגלים דברים נעימים, ואמרה להם: אל תחששו (תתייראו) מפני השוטרים, ואל תעשו שום שינוי בהתנהגותכם, כדי שלא יכירו בכם שאתם מרגלים. אתם תישארו כמיטתכם ואני אציל אתכם. ואחר כך לקחה אחד מאנשי ביתה והצפינה אותה, ובעוד שהם יחפשו וימצאו אותה ויחקרו אותה, תגיד להם להתנהג בקור רוח, וכשנכנסו השוטרים אמרה: אומנם אמש באו שנים הדומים לאלה השוכבים שם, ובאומרה דברים הללו, לא חשדו השוטרים בשני המרגלים מאומה, אמרו, אם היא מצביעה עליהם – בודאי שאין בהם שום חשד.

ויש אומרים שלא החביאה אותם מיד, אלא לאחר שראתה שהם צדיקים גמורים, שהקדוש ברוך הוא עשה להם נס, שבשעה שבאו שלוחי המלך ואמרו לה: "באו אליך מרגלים", הצביעה על כלב ואמרה: "כן באו אלי האנשים", והקדוש ברוך הוא סימא (עורר)

זאת? מכיון **וְכִי-נִפְלְאָה אֵימַתְכֶם עָלֵינוּ** מפני גדלותכם ורוממותכם (מלבי"ם), ועוד **וְכִי נִמְּוָנוּ** נמס לבם (מ"ז) של כל-יִשְׁבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם: **כִּי שָׁמַעְנוּ אֵת אֲשֶׁר-הוֹבִישׁ וַיִּבֹּשׁ יְהוָה אֶת-מִי ים-סוּף מִפְּנֵיכֶם בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרַיִם וְאֲשֶׁר עָשִׂיתֶם לְשֵׁנֵי מַלְכֵי הָאֲמֹרִי אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן לְסִיחֹן וְלַעֲזֹג אֲשֶׁר הִחְרַמְתֶּם** השמדתם (ת"י) **אֹתָם: יֵא וְנִשְׁמַע וַיִּמָּס לְבַבְנוּ וְלֹא-קָמָה עוֹד רוּחַ גְּבוּרָה בְּאִישׁ מִפְּנֵיכֶם** [יג] להלחם **כִּי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הוּא אֱלֹהִים בְּשָׁמַיִם מַמְעַל וְעַל-הָאָרֶץ מִתַּחַת** ומי ילחם וינצח את האלהים האדירים האלה (מלבי"ם): **יֵב וְעַתָּה הִשָּׁבְעוּ-נָא לִי בִיהוָה כִּי-עָשִׂיתִי עִמָּכֶם חֶסֶד** אף כי שלא עשיתם לי טובה מאומה, לכן **וְעָשִׂיתֶם גַּם-אִתָּם עִם-בֵּית אָבִי חֶסֶד** בלי שהם יעשו עמכם טובה (רד"ק) **וַיִּנְתַּתֶּם לִי אֹת אֱמֶת** סימן אמיתי שידעו כל ישראל שלא ישלחו בנו יד (מ"ד): **יֵג וְהִחִיתֶם אֶת-אָבִי וְאֶת-אִמִּי וְאֶת-אֶחָיוֹתִי וְאֶת כָּל-אֲשֶׁר לָהֶם וְהִצַּלְתֶּם אֶת-נַפְשֹׁתֵינוּ מִמָּוֶת** ורמזה בזה ג"כ שיצילו אותם ממות רוחני שיגירו אותם (מלבי"ם) ואילו כל רכושינו יהיה שייך לכם: **יֵד וַיֹּאמְרוּ לָהּ הָאֲנָשִׁים נַפְשֵׁנוּ תַחֲתֵיכֶם לְמוֹת** נמסור עצמנו למיתה כדי להציל אתכם (ת"י) **אִם לֹא תִגִּידוּ אֶת-דְּבָרֵנוּ זֶה** את האות שנתנה לך, שלא יעשוהו אחרים שיש להם בית בחומה להנצל (רד"ק) **וְהָיָה בְּתַת-יְהוָה לָנוּ אֶת-הָאָרֶץ וְעָשִׂינוּ עִמָּךְ חֶסֶד** שניתן לכם מתנות רבות וכבוד **וְאֱמֶת** במה שנחייא אתכם (מלבי"ם): **טו וְתוֹרְכֶם בַּחֶבֶל** [יד] **בְּעַד הַחֲלוֹן** כי שערי העיר סגרו (מ"ד) וי"א כדי שלא ירגישו השכנים (רד"ק) **כִּי בֵיתָהּ בְּקִיר הַחוֹמָה** [טו] **וּפְנֵי הַחֲלוֹן אֵל מוּחוֹץ לַחוֹמָה** (מ"ד) **וּבַחֹמָה הִיא יוֹשֶׁבֶת** [כי אפשר שהיה עיקר

עיונים והארות

[יד] מובא בילקוט שמעוני (יהושע ב, אות ט): באותה שעה התפללה רחב ואמרה: רבוננו של עולם, בשלושה חטאתי לפניך (בחבל, בחלון ובחומה) כי באלה היתה מעלה את האנשים לביתה כדי לזנות אתה. בשלושה מחול לי: (נדה, חלה והדלקה) כאשר התגיירה שמרה עליהם, והקדוש ברוך הוא קיבל את תפילתה, כי כך כתוב (תהלים קמה, יח): "קרוב ה' לכל-קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת". ומה שכר נטלה על כך? רבי אלעזר אומר: זכתה שיצאו ממנה שמונה נביאים וכהנים, ואלו הם: נריה, ברוך, שריה, מחסיה, ירמיה, הלכיה, הנמאל ושלם. רבי יהודה אומר: אף חולדה הנביאה מבני בניה של רחב הזונה היתה (עיי' מסכת מגילה יד: – כידוע שרחב התגירה ונשאת ליהושע, ויהושע לא היו לו בנים כי אם בנות, ומהן יצאו כל הנביאים הללו). ומסיים המדרש, והלא דברים קל וחומר, ומה רחב שיצאה מהעם שנאמר עליו (דברים כ, טז) "לא תחיה כל נשמה", על שקרבה את עצמה ליהדות, וחזרה מלב ונפש, קרבה הקדוש ברוך הוא, וזכתה ויצאו ממנה נביאים גדולים, ישראל המקימים את התורה והמצוות, על אחת כמה וכמה.

ואיתא ב"מדרש תדשא" יש נשים חסידות שנתגיירו והם: הגר, אסנת, צפרה, שפרה, פועה, בת פרעה, רחב רות ועל אשת חבר הקיני.

[טו] הכוונה חוץ מהחומה, וקיר החומה הוא קיר ביתה, ועל זה אמר, כי ביתה בקיר החומה, וגם היה מכונס בתוך החומה, עד שהיתה החומה מקיפה משלוש רוחות, ובזה היה לה חלון פתוח לרווחה אל החוץ. ועל זה אמר: "ובחומה היא יושבת", ובזה יובן מדוע לא נפל

ידי ישראל, וגם אמרה להם: אמרו ליהושע, כי נפלה אימת ישראל עליהם וכי נמוגו כל יושבי הארץ מפניהם, ככתוב בפסוק שאחרי זה.

[יב] א"ר שמעון בן אלעזר כשישראל עושין רצונו של מקום שמו מתגדל בעולם, שנאמר כי שמענו את אשר הוביש וגו' כי ה' אלקיכם הוא אלקים וגו', ואומר ויהי כשמוע כל מלכי האמורי וגו'. וכשאין ישראל עושין רצונו של מקום שמו מתחלל בעולם, שנאמר ויבואו אל הגוים אשר באו שמה ויחללו את שם קדשי באמור להם עם ה' אלה ומארצו יצאו (ילק"ש).

כי ה' אלקיכם הוא אלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת, יתרו אמר כי גדול ה' מכל האלהים, אמרו שלא הניח ע"ז בעולם שלא עבדה, לכך אמר מכל האלהים, נתן ממש בע"ז. ונעמן הודה בדבר יותר, הנה נא ידעתי כי אין אלהים בכל הארץ כי אם בישראל, ורחב הודתה בדבר יותר מהם, כי ה' אלקיכם הוא אלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת (מכילתא).

עוד איתא בחז"ל אמר הקב"ה לרחב את אמרת כי ה' אלקיכם הוא אלקים ניחא בארץ, שמה בשמים ממעל, את אמרת מה שלא ראית בעיניך, חייך שבנדך עומד ורואה מה שלא ראו הנביאים, כמו דאמר נפתחו השמים ואראה מראות אלקים. רחב שיירה בחללו של עולם, בא משה ואמר אתה הראת לדעת וגו' עד אין עוד, אפילו בחללו של עולם. אמר לו הקב"ה אתה אמרת ואין עוד, תנו לו מפרי ידיו, ולא קם נביא עוד בישראל כמשה (אגדת שמואל).

[יג] ועיי' ברש"י שפירש בענין אחר.

וַתֹּאמֶר לָהֶם הֲתֵרָה לָכֹּה־יִפְגְּעוּ יִפְגְּשׁוּ בְכֶם הָרֹדְפִים כִּשְׂתַּלְכוּ עִתָּה לְדַרְכֵיכֶם וְנִחַבְתֶּם שְׂמָה תִּסְתַּתְרוּ בְּמָקוֹם מִתְּבוּא בְּהַר (מצודות) שְׁלֹשֶׁת יָמִים [10] וּמִכָּאן שֶׁשְּׂרֵתָה עֲלֶיהָ רוּחַ הַקּוֹדֵשׁ שְׂרָאתָה שִׁישׁוּבוּ לְסוֹף שְׁלוֹשֶׁת יָמִים (רש"י) עַד שׁוּב הָרֹדְפִים וְאַחַר תֵּלְכוּ לְדַרְכְּכֶם: יוֹ וַיֹּאמְרוּ אֵלָיָה הָאֲנָשִׁים נִקְיִים אֲנַחְנוּ [11] אֵין אֲנַחְנוּ צְרִיכִים לְקִיּוֹם הַשְּׁבוּעָה, וּפְטוּרִים אֲנַחְנוּ מִשְׁבַּעַתְךָ הַזֶּה אֲשֶׁר הִשְׁבַּעְתָּנוּ כִּשְׁהֵיינו בְּבֵיתְךָ, כִּי שְׁבוּעָה זוֹ הִיְתָה בְּהִכְרָה כִּשְׁהֵיינו בִּידְךָ וּשְׁבוּעָה מֵאוּנֶס אֵינָה שְׁבוּעָה, וּבְכִיז אֲנוּ נִשְׁבָּעִים לְךָ עִתָּה בְּתַנְאֵי זֶה שֶׁנֹּאמַר לְךָ (מלבי"ם): יח הַגֵּה כֵּשׁ אֲנַחְנוּ בְּאֵיִם בְּאַרְץ לְכַבּוֹשׁ אוֹתָהּ (רד"ק) [תּוֹלִים אֲנַחְנוּ הַדְּבַר בְּךָ לְעִשׂוֹת הָאוֹת הַזֶּה (רש"י פס' יו)] אֶת-תְּקִנֹת [12] חָבַל שׁוֹזֵר (רד"ק) הַעֲשׂוּי מִחֹטֵּה הַצְּבוּעַ בְּצַבֵּעַ הַשְּׁנַי אָדוּם (מ"ג) הַזֶּה [10] שְׂרָאֵינוּ כִּשְׁהִגְעֵנוּ וְטָרַם שִׁירְדָנוּ (רד"ק) תִּקְשְׁרֵי בַחֲלוֹן אֲשֶׁר הוֹרְדְתָנוּ בּוֹ לִהְיוֹת לְאוֹת וּלְטִימָן וְאֶת-אַבְיָד וְאֶת-אַמֶּךָ וְאֶת-אַחִיךָ וְאֶת כָּל-בֵּית אָבִיךָ תֹאסֶפֶי תַכְנִיִּסִי (מ"ג) אֵלָיךָ תִּפְתָּה: יט וְהִלָּה כָּל אֲשֶׁר-יֵצֵא מִדְּלָתֵי בֵיתְךָ הַחֻזָּה דָּמוֹ בְּרֹאשׁוֹ עוֹון מִיֵּיתָנוּ יְחוּל עָלָיו כִּי פִשַׁע בִּנְפִשׁוֹ וְאֲנַחְנוּ נִקְיִים כִּי לֹא הִיָּה אִפְשָׁר לְשׁוּמְרוֹ מִן הַמִּיתָה וְכָל אֲשֶׁר יִהְיֶה אִתְּךָ בְּבֵית וַיְהִיג דָּמוֹ בְּרֹאשׁוֹ עוֹון מִיֵּיתָנוּ עָלֵינוּ (רש"י) אִם-יָד תִּהְיֶה-בּוֹ: כ וְאִם-תִּגְיָדִי אֶת-דְּבָרֵינוּ זֶה בְּאוֹפֵן שִׁימְלָטוּ יוֹשְׁבֵי הָעִיר בְּזֶה הַבַּיִת (הלב"ג) וְהֵיינו נִקְיִים מִשְׁבַּעַתְךָ אֲשֶׁר הִשְׁבַּעְתָּנוּ: כא וַתֹּאמֶר כְּדַבְרֵיכֶם כֵּן-הוּא אֲנִי אֲקִיִּים אֶת הַתְּנֵאֵי שֶׁאֲמַרְתֶּם וְתִשְׁלַחֶם שֶׁאֲמַרָה לָהֶם לְכוּ לְשִׁלּוֹם [אַל הָהָר (מ"ד)] וַיֵּלְכוּ וְהִקְשֶׁר בַּעַת שְׁבָאוּ יִשְׂרָאֵל לְכַבּוֹשׁ אֶת הָאָרֶץ (רד"ק) אֶת-תְּקִנֹת חוֹט הַשְּׁנַי הָאָדוּם בַּחֲלוֹן: כב וַיֵּלְכוּ הַמְּרַגְלִים וַיָּבֹאוּ הֲתֵרָה וַיֵּשְׁבוּ שָׁם שְׁלֹשֶׁת יָמִים עָשׂוּ כְּדַבְרֵי רַחֵב וְעַל יָדֵי זֶה בִּקְשׁוּ הַרְוּדִים אַחֲרֵיהֶם וְלֹא מִצְאוּ אוֹתָם, וְזֶשׁ עַד-שָׁבוּ הָרֹדְפִים וַיִּבְקְשׁוּ הָרֹדְפִים בְּכָל-הַדֶּרֶךְ וְלֹא מָצְאוּ: כג וַיֵּשְׁבוּ שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים וַיִּרְדּוּ מִהָהָר וַיַּעֲבְרוּ אֶת הַיַּרְדֵּן (רש"י) וַיָּבֹאוּ אֶל-יְהוֹשֻׁעַ בֶּן-נּוּן וַיְסַפְּרוּ-לוֹ אֵת כָּל-הַמַּצְאוֹת אוֹתָם כָּל מַה שֶּׁקָּרָה לָהֶם (מ"ד) וְשִׁלָּא הַרְגִישׁוּ בָהֶם שֶׁהֵם מְרַגְלִים אִף שֶׁהִיְתָה סִיבָה שִׁיכִירוּ בָהֶם (מלבי"ם): כד וַיֹּאמְרוּ אֶל-יְהוֹשֻׁעַ תַּכְלִית סִיפּוּרָם הִיָּה (מלבי"ם) כִּי-נָתַן יְהוָה בְּיָדֵינוּ אֶת-כָּל-הָאָרֶץ וְגַם-נִמְנוּ נִמְסָ לָנוּ כָּל-יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵינוּ:

עיונים והארות

השלישי יקימנו ונחיה לפניו". ביום השלישי של אסתר (מגילת אסתר, ה, א): "ויהי ביום השלישי ותלבש אסתר מלכות". וכל זה אומרים חכמים – בזכות יום שלישי של מתן תורה (שמות יט, מז): "ויהי ביום השלישי בהיות הבוקר". רבי לוי אמר: בזכות יום שלישי של אברהם, שנאמר (בראשית כב, ד): "ביום השלישי וישא אברהם את עיניו וירא את המקום מרחוק". [12] והרלב"ג פירש אנהנו רוצים להיות נקיים מעוון כיטול שבועה ולכן צריכים לסדר הענין באופן שלא נכשל. [13] ותרנגום שפה לפיו תורא יהא מקף לפומיה אם כן לפי דעתו פיי תקות חוט השני שפת בנד אדום (רד"ק).

ביתה עם נפילת החומה (עין יהושע ו, ב), כי אז גרו בבית אשר בקיר החומה – הוין לחומה (מלבי"ם). [10] מובא ב"ליקוט שמעוני" (יהושע סימן יב): אין הקדוש ברוך הוא מניח את הצדיקים בצרה יותר משלושה ימים, ככתוב (הושע ו, ב): "יחיינו מיומים, ביום השלישי יקימנו ונחיה לפניו". ביום השלישי של השבטים שנאמר (בראשית מב, יח): "ויאמר אליהם יוסף ביום השלישי". ביום השלישי של יונה, ככתוב (יונה ב, א): "ויהי יונה במעי הדג שלושה ימים ושלושה לילות". ביום השלישי של עולי גולה שנאמר (עזרא ח, ט): "ונחנה שם שלושה ימים". ביום השלישי של תחיית המתים, שנאמר (הושע ו, ב): "יחיינו מיומים, ביום [13] יש שפירשו שחוט השני הזה הוא החבל שירדו בו, אבל לא מצאנו במפרשים מי שפירש כן.

שאלות ברש"י על הפרשה

- א. למה נסמכה פרשת מרגלים לפרשת מרים?
 תשובה:.....
- ב. שלח לך – מה מפרש רש"י ומאין ידע זאת?
 תשובה:.....
- ג. הסבר: כולם אנשים.
 תשובה:.....
- ד. הסבר: ויקרא משה להושע בן-נון יהושע.
 תשובה:.....
- ה. עלו זה בנגב – למה במקום זה התחילו?
 תשובה:.....
- ו. החוק הוא הרפה – איך ידעו?
 תשובה:.....
- ז. הטובה היא – במה היא טובה?
 תשובה:.....
- ח. הסבר: היש בה עץ?
 תשובה:.....
- ט. למה כתוב: ויבא עד חברון במקום ויבואו?
 תשובה:.....
- י. וחברון שבע שנים נבנתה לפני צוען מצרים – מה הקושיא ומה התירוץ?
 תשובה:.....
- יא. הסבר: וילכו ויבואו.
 תשובה:.....
- יב. מאין לומדים שכל דבר שקר שאין אומרים בו קצת אמת בתחילתו אין מתקיים בסופו?
 תשובה:.....
- יג. ויהם כלב את העם – איך הצליח להשתיקם?
 תשובה:.....
- יד. הסבר: כי חזק הוא ממנו.
 תשובה:.....
- טו. אוכלת יושביה – מה לא הבינו נכון המרגלים?
 תשובה:.....
- טז. מי הם הנפילים?
 תשובה:.....
- יז. ונקח לא ינקח – למי נקה ולמי לא ינקח?
 תשובה:.....
- יח. מאין לומדים שעדה היא עשרה?
 תשובה:.....
- יט. וימותו האנשים במנפה – איך הייתה?
 תשובה:.....
- כ. וראיתם אותו וזכרתם את כל מצוות ה' – מה הקשר בין הציצית למצוות?
 תשובה:.....

חוברת זו
 הוקדשה לעלוי נשמת
אסתר (הלוי)
 גגתי בת חסיבה

חוברת זו
 להעלחה בכל הענינים
יהודה בן אילה
גלית בת דינה
 זיווג הגון והצלחה
 לעדי בת גלית

מזוזות
שנכתבו בכוונות
או רגילות

תפילין
שנכתבו בכוונות
או רגילות

טליתות
שנקשרו בכוונות
הרש"ש

טלית קטן
שנקשרו בכוונות
הרש"ש

סגולות
מיוחדות

כל סידורי הכוונות
רחובות הנהר
וספרי מו"ר שליט"א

רחוב שילה 6 ירושלים ☎ 02-644-33-00
sgule9070@gmail.com ☎

סגולה
החנות של ספרי הישיבה

קריאת קודש

המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו

כיון שאנחנו חייבים כסף רב להוצאות החברות של פרשת השבוע
של כבוד הרב היוצאות מידי שבוע בשבוע
כבר חשבנו לא להוציא את החברות
לכן נבקש כל מי שידבנו ליבו לתרום לחוברת או לחלק ממנה להוצאות
הדפסת חוברות אלו אשר עלותן רבה מאד,
ומה גם שרבים מבקשים ואין ביכולתנו לעמוד בנטל הכספי
של הוצאות הדפוס. ניתן להנציח את החוברת לרפואה להצלחה
(ימי הולדת, או ימי נישואין) ולהבדיל לעילוי נשמת יקירכם.
לפרטים טל': 02-6222560 / 02-6249000
בברכת התורה

ניתן להשיג חוברת זו במייל m6222560@gmail.com